

Załącznik nr 1
do uchwały Nr.....
Rady Miasta Bydgoszczy
z dnia listopada 2013 r.

STARY FORDON - REWITALIZACJA FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNA CZĘŚĆ OPISOWA: UWARUNKOWANIA I KIERUNKI

Stary Fordon

BYDGOSZCZ

MIEJSKA PRACOWNIA URBANISTYCZNA

Miejska Pracownia Urbanistyczna
ul. Grudziądzka 9-15
85-130 Bydgoszcz
tel. 525858105
fax 525858746
mpu@mpu.bydgoszcz.pl

Opracowano w Miejskiej Pracowni Urbanistycznej w Bydgoszczy

przy współpracy:

Koła Naukowego Studentów Socjologii UKW w Bydgoszczy

Stażystów Wyższej Szkoły Gospodarki w Bydgoszczy

z wykorzystaniem materiałów i wiedzy:

Pana Henryka Wilka

Pana Witolda Łożewskiego

Wydziału Gospodarki Komunalnej i Ochrony Środowiska UMB

Wydziału Spraw Obywatelskich UMB

Wydziału Rozwoju i Strategii Miasta UMB

Wydziału Zarządzania Kryzysowego UMB

Zarządu Dróg Miejskich i Komunikacji Publicznej w Bydgoszczy

Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Bydgoszczy

Miejskiego Konserwatora Zabytków w Bydgoszczy

Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Toruniu Delegatura w Bydgoszczy

Administracji Domów Miejskich w Bydgoszczy

Spis treści	
1.	Wstęp 4
1.1	Wprowadzenie.....4
1.2	Misja i cel opracowania.....4
2.	Warstwa historyczna5
2.1	Uwarunkowania historyczne – Plansza I.....5
2.1.1	Rys historyczny5
2.1.2	Krótkie kalendarium historii Fordonu.....5
2.1.3	Rejestr zabytków oraz gminna ewidencja zabytków7
2.1.4	Strefy konserwatorskie.....7
2.1.5	Strefa konserwatorska ochrony archeologicznej.....7
2.1.6	Strefa ekspozycji krajobrazowej7
2.2	Kierunki rewitalizacji i niezbędne działania związane z zachowaniem tożsamości historycznej7
3.	Warstwa społeczno-demograficzna8
3.1	Uwarunkowania społeczno-demograficzne.....8
3.1.1	Struktura demograficzna – liczba mieszkańców, struktura wieku8
3.1.2	Kondycja społeczna – bezrobocie, pomoc społeczna, przestępczość.....8
3.1.3	Potencjał społeczny – organizacje działające na terenie Starego Fordonu10
3.2	Kierunki rewitalizacji i niezbędne działania w zakresie społeczno-demograficznym10
4.	Oczekiwanie mieszkańców11
4.1	Analiza wyników badań11
4.1.1	Ogólne potrzeby mieszkańców Starego Fordonu11
4.1.2	Infrastruktura12
4.1.3	Zagospodarowanie terenów nad Wisłą i okolic mostu fordońskiego13
4.1.4	Poczucie bezpieczeństwa13
4.1.5	Opinie na temat funkcjonowania Zakładu Karnego.....14
4.1.6	Gospodarka w Starym Fordonie – stan obecny, perspektywy.....14
4.1.7	Sfera społeczno-kulturalna16
4.2	Wypowiedzi respondentów17
5.	Warstwa formalno-prawna.....20
5.1	Uwarunkowania formalno-prawne – Plansze II, III.....20
5.1.1	Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Bydgoszczy.....20
5.1.2	Ustalenia obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego20
5.1.3	Uwarunkowania własnościowe20
5.1.4	Szczególne uwarunkowania prawne21
5.2	Kierunki rewitalizacji i niezbędne działania w zakresie formalno-prawnym22
6.	Warstwa infrastrukturalna – transport i uzbrojenie terenu23
6.1	Uwarunkowania transportowe – Plansze VI, VII.....23
6.1.1	Transport drogowy23
6.1.2	Drogowy transport publiczny24
6.1.3	Miejsca postojowe.....25
6.1.4	Trasy rowerowe.....25
6.1.5	Ciągi piesze25
6.1.6	Transport kolejowy.....25
6.1.7	Transport wodny25
6.2	Kierunki rozwoju systemu transportowego26
6.2.1	Transport drogowy26
6.2.2	Drogowy transport publiczny26
6.2.3	Miejsca postojowe.....27
6.2.4	Trasy rowerowe.....27
6.2.5	Ciągi piesze27
6.2.6	Transport wodny27
6.3	Uwarunkowania w zakresie infrastruktury technicznej – Plansza VIII28
6.3.1	Sieć wodociągowa28
6.3.2	Kanalizacja sanitarna28
6.3.3	Kanalizacja deszczowa28

6.3.4	Sieć gazowa.....28
6.3.5	Sieć ciepłownicza28
6.3.6	Sieć elektroenergetyczna28
6.4	Kierunki kształtowania infrastruktury technicznej28
6.4.1	Sieć wodociągowa.....28
6.4.2	Kanalizacja sanitarna.....28
6.4.3	Kanalizacja deszczowa28
6.4.4	Sieć gazowa.....28
6.4.5	Sieć ciepłownicza29
6.4.6	Sieć elektroenergetyczna29
7.	Kompozycja przestrzenna i krajobrazowa29
7.1	Uwarunkowania kompozycyjne – Plansza IX.....29
7.2	Kierunki rewitalizacji i niezbędne działania w zakresie kompozycji przestrzennej i krajobrazowej29
8.	Warstwa funkcjonalno-przestrzenna - forma zabudowy, architektura i detal wystroju przestrzeni miejskiej.....30
8.1	Uwarunkowania funkcjonalno-przestrzenne – Plansze od IV do XV30
8.1.1	Układ funkcjonalno-przestrzenny30
8.1.2	Forma zabudowy, architektura i detal wystroju przestrzeni miejskiej.....31
8.2	Kierunki kształtowania układu funkcjonalno-przestrzennego, forma zabudowy, architektura i detal wystroju przestrzeni miejskiej – Plansze od 1 do 931
9.	Podsumowanie35

Spis ilustracji

Wykres 1: Struktura wiekowa mieszkańców obszaru objętego opracowaniem na tle struktury wiekowej mieszkańców Bydgoszczy, w procentach	8
Wykres 2: Udział bezrobotnych w liczbie ludności dla poszczególnych terenów w procentach (wrzesień 2012 r.)	9
Wykres 3: Ilość osób korzystających z zasiłków pomocy społecznej na 100 mieszkańców obszaru objętego opracowaniem (wrzesień 2012 r.).....	9
Wykres 4: Przestępstwa i wykroczenia stwierdzone, poza zdarzeniami drogowymi i przestępstwami gospodarczymi, przypadające na 100 mieszkańców (dane z 2010 r.)	9
Wykres 5: Zestawienie wszystkich rozwiązań mogących poprawić warunki życia w Starym Fordonie	11
Wykres 6: Stan infrastruktury drogowej	12
Wykres 7: Czystość i estetyka	12
Wykres 8: Problemy związane z infrastrukturą.....	12
Wykres 9: Preferowane formy zagospodarowania okolic mostu fordońskiego.....	13
Wykres 10: Co mogłoby wpłynąć na poprawę bezpieczeństwa?	13
Wykres 11: Przestępczość	14
Wykres 12: Czy Zakład Karny daje korzyści lokalnej ekonomii i społeczności?	14
Wykres 13: Co mogłoby zachęcić mieszkańców do większej aktywności w sferze gospodarczo-kulturalnej?.....	14
Wykres 14: Czy Stary Fordon jest atrakcyjnym miejscem do prowadzenia działalności gospodarczej?	15
Wykres 15: Preferowany typ działalności gospodarczej z podziałem na płeć.....	15
Wykres 16: Imprezy kulturalno-rozrywkowe, które powinny być organizowane w Starym Fordonie	16
Wykres 17: Imprezy kulturalno-rozrywkowe, które powinny być organizowane w Starym Fordonie z podziałem na wiek.....	16
Wykres 18: Bieda i bezrobocie.....	16
Wykres 19: Powierzchnie gruntów wg własności, w obszarze objętym opracowaniem, w hektarach	21
Wykres 20: Struktura własności gruntów w obszarze objętym opracowaniem, w procentach	21

Schemat 1: Drogi według kategorii administracyjnych	23
Schemat 2: Dobowe natężenia ruchu samochodowego – stan na 2010 rok	23
Schemat 3: Klasyfikacja funkcjonalna dróg – stan docelowy	24
Schemat 4: Połączenia autobusowe obszaru Starego Fordonu	24
Schemat 5: Mapa dobowych potoków pasażerskich – stan 2010 rok.....	25
Schemat 6: Wisła na tle międzynarodowych dróg wodnych.....	26
Schemat 7: Koncepcja trasowania linii komunikacyjnych po uruchomieniu linii tramwajowej do Fordonu	26

1. WSTĘP

1.1 WPROWADZENIE

W dniu 1 stycznia 2013 roku minęło 40 lat od dnia włączenia Fordonu w granice administracyjne miasta Bydgoszczy. Fordon, poprzez budowę nowych osiedli, stał się największą jednostką mieszkaniową Bydgoszczy. Zamieszkuje go około 70.000 mieszkańców.

Jednak Bydgoski Wyzogród i Fordon, położone na brzegu Wisły, to miejsca które dały początek i przez wiele lat stanowiły, oparcie dla wielokulturowej społeczności małego miasta.

Samodzielnie funkcjonujący od 1382 roku organizm miejski, o własnej historii i potencjale, po roku 1973, systematycznie tracił swą tożsamość i energię rozwoju. Macierzysty obszar, zwany Starym Fordonem, zatrzymał się w czasie.

Potencjał historyczny, kulturowy i geograficzny Starego Fordonu, nierozzerwalnie związanego z Wisłą i przeprawą przez rzekę, stały się inspiracją dla Rady Miasta Bydgoszcz, do włączenia w plan pracy na rok 2013, tematyki rewitalizacji Starego Fordonu, dając impuls do podjęcia działań zmierzających do poprawy jakości życia w tej części Bydgoszczy.

W związku z powyższym, Miejska Pracownia Urbanistyczna w Bydgoszczy przygotowała opracowanie pn. „Stary Fordon - rewitalizacja funkcjonalno-przestrzenna”, które pozwoliło na diagnozę i wskazanie kierunków rewitalizacji Starego Fordonu w wymiarze urbanistycznym.

Opracowanie obejmuje teren o powierzchni ok. 37,77 ha, który jest wyznaczony od południa nurtem rzeki Wisły, od wschodu fragmentem ulicy Rybaki, ulicą Wybranowskiego, od północy ulicą Pielęgniarską, Krygera i Saską, a od zachodu ulicą Ametystową i linią kolejową nr 209 relacji Bydgoszcz Wschód – Kowalewo Pomorskie.

Przygotowane projekty koncepcyjne, dotyczą różnych kwestii. Poruszają one m.in. zagadnienia związane z kompozycją przestrzenną zabudowy, ochroną obiektów i układów urbanistycznych, wartościowych ze względów historycznych, poszukują relacji i połączeń z rzeką, a także próbują wskazać kierunki w zagospodarowaniu strefy nadbrzeżnej Wisły. Bogactwo tematów zawartych w opracowaniu, pozwala na jego skierowanie do szerokiego grona osób i instytucji związanych ze Starym Fordonem, tak aby skupić ich myśli i działania na szeroko rozumianej REWITALIZACJI.

Zaproponowane rozwiązania opierają się głównie o sferę działań przestrzennych i funkcjonalnych, prowadzących do zagospodarowania Starego Fordonu zgodnie ze współczesnymi potrzebami, ale jednocześnie z poszanowaniem kontekstu historycznego i podkreśleniem tożsamości miejsca oraz ze świadomością konieczności budowania więzi społecznych.

Opracowanie pn. „Stary Fordon – rewitalizacja funkcjonalno-przestrzenna”, pozwoliło na określenie misji, celów i kierunków rewitalizacji funkcjonalno-przestrzennej oraz ich przedstawienie Radzie Miasta Bydgoszczy.

Wskazane kierunki oraz zaproponowane niezbędne działania i wytyczne projektowe, mają służyć osiągnięciu założonych celów, w tym:

Cel 1 – Dobry adres	poprawa jakości życia, w tym standardów zamieszkania w Starym Fordonie – „moda na Stary Fordon”
Cel 2 – Miejsce spotkań	zaproszenie mieszkańców Bydgoszczy i jej okolic do Starego Fordonu – „fordońskie magnesy”
Cel 3 – Brama miasta	poprawa wizerunku Bydgoszczy w strefie wjazdowej, ze szczególnym uwzględnieniem panoramy nadwiślańskiej – „wizytówka miasta”.

W ramach powyższego opracowania, teren Starego Fordonu, podzielono na 5 rejonów funkcjonalno-przestrzennych. Są to:

- Rejon „Rynek – Sikorskiego”,
- Rejon „Targowisko – Synagoga”,
- Rejon „Bydgoska”,
- Rejon „Bulwar Nadwiślański”,
- Rejon „Rondo Buxakowskiego”.

Wszystkie ww. części składają się w nierozzerwalną całość, połączoną trasą szlaku kulturowo-rekreacyjnego pn. „Spacer po Starym Fordonie”, który będzie jednym z elementów miejskiego systemu „Terenów wypoczynku i rekreacji w Bydgoszczy”.

Opracowanie pn. „Stary Fordon – rewitalizacja funkcjonalno-przestrzenna”, powinno być rozwijane i mocno wsparte przez pozostałe elementy REWITALIZACJI, tzn. w ujęciu zintegrowanym, do których należą szeroko pojęte zagadnienia społeczne, kulturowe, infrastrukturalne czy gospodarcze. Rewitalizacja Fordonu jest zadaniem na wiele lat.

W przygotowanie i realizację tych działań, powinny wpisać się wydziały i służby Urzędu Miasta Bydgoszczy, ale także partnerzy zewnętrzni. Zintegrowane podejście do REWITALIZACJI, pozwala na stworzenie całościowych projektów, które mogą ubiegać się o dofinansowanie ze środków Unii Europejskiej, na ich realizację.

1.2 MISJA I CEL OPRACOWANIA

MISJA - STARY FORDON - NOWA JAKOŚĆ

Cel 1 - Dobry adres	Poprawa jakości życia, w tym standardów zamieszkania w Starym Fordonie – „ moda na Stary Fordon ”
----------------------------	--

Kierunki rewitalizacji funkcjonalno-przestrzennej i działania niezbędne dla osiągnięcia celu:

- Uzupełnienie istniejącej struktury urbanistycznej i kształtowanie nowych układów zabudowy – intensyfikacja funkcji mieszkaniowej i mieszkaniowo-usługowej, prowadząca do wzrost liczby mieszkańców,
- Poprawa stanu technicznych i estetycznego istniejącej zabudowy - działania remontowe, modernizacje konstrukcji budynków oraz pokryć dachowych, nadbudowy i wymiany budynków, kompleksowe odnowy i niezbędne rekompozycje elewacji budynków,
- Architektoniczne i plastyczne opracowanie pierzei, nawierzchni, ogrodzeń, zieleni i wystroju głównych ulic - stworzenie kodu miejsca,
- Systematyczne prowadzenie badań archeologicznych i historyczno-konserwatorskich,
- Zagospodarowanie przestrzeni publicznych oraz stworzenie czytelnego systemu połączeń tych przestrzeni – powiązanie obszaru staromiejskiego Fordonu z nabrzeżem i rzeką Wisłą oraz Starego Fordonu z Nowym Fordonem i centrum Bydgoszczy (place miejskie, place zabaw, otoczenie reprezentacyjnych obiektów, ciągi pieszo-rowerowe, transport publiczny, ciągi spacerowe w zieleni, bulwar nadwiślański),
- Poprawa standardów uzbrojenia terenu, w tym poprzez:
 - budowę i remonty dróg oraz ciągów pieszych i rowerowych, a także remonty i zmianę rodzaju nawierzchni dróg, placów czy ciągów pieszych, w dostosowaniu do aktualnych potrzeb użytkowych, wymagań historycznych czy charakteru miejsca;
 - budowę i remonty przewodów i urządzeń infrastruktury technicznej umożliwiających wyższy standard obsługi technicznej istniejącej i projektowanej zabudowy oraz terenów towarzyszących,

- w tym także podjęcie działań zmierzających do ochrony krajobrazu i walorów estetycznych przestrzeni miejskich, często degradowanych przez kolizyjne usytuowanie infrastruktury technicznej;
- rozbudowę infrastruktury technicznej pozwalającej na eliminowanie lub zastępowanie nośników energetycznych powodujących lokalne zanieczyszczenie powietrza, gleby czy wody (ograniczanie źródeł niskiej emisji),
- Reorganizacja systemu transportowego, w tym eliminacja ruchu ciężkiego z głównych ulic Starego Fordonu,
- Poprawa połączeń transportowych Starego Fordonu z centrum Bydgoszczy, w tym z wykorzystaniem transportu publicznego, a także indywidualnego transportu samochodowego i rowerowego,
- Określenie zasad parkowania - wyznaczenie miejsc i budowa nowych parkingów dla samochodów osobowych i rowerów,
- Kreowanie nowych miejsc pracy i tworzenie warunków do inwestowania i zakładania nowych działalności o charakterze gospodarczym,
- Rozwijanie inicjatyw kulturalnych i działań społecznych oraz instytucjonalnych, służących integracji i aktywizacji lokalnej społeczności, w tym np. zapobieganiu bezrobociu, czy wykluczeniu społecznemu,
- Kreowanie nowego wizerunku miejsca – „moda na Stary Fordon”.

Cel 2 – Miejsce spotkań Zaproszenie mieszkańców Bydgoszczy i jej okolic do Starego Fordonu – „fordońskie magnesy”

Kierunki rewitalizacji funkcjonalno-przestrzennej i działania niezbędne dla osiągnięcia celu:

- Zagospodarowanie nabrzeża Wisły dla funkcji rekreacyjno-sportowych, z uwzględnieniem zagrożenia powodziowego i walorów przyrodniczych Wisły, w tym m.in.:
 - lokalizacja nad Wisłą terenów dla potrzeb wypoczynku grupowego jak i indywidualnego;
 - wyznaczenie stref rekreacyjnych, z możliwością budowy pomostów i punktów widokowych nad rzeką oraz na terenach podmokłych;
 - budowa przystani wodnej, plaży, boisk, placu zabaw i terenów treningowych, w tym siłowni na wolnym powietrzu;
 - lokalizacja małej architektury i rzeźb plenerowych o charakterze sezonowym lub dostosowanych do zagrożenia powodziowego;
- Stworzenie szlaku kulturowo-rekreacyjnej w obrębie Starego Fordonu,
- Uczytelnienie, wyznaczenie i urządzenie ciągów pieszo-rowerowych łączących nabrzeże Fordonu z centrum Bydgoszczy (trasa nadrzeczne i inne), z Ostromeckiem oraz poprzez obszar Nowego Fordonu, a także wał przeciwpowodziowy, ze skarpą północną,
- Stworzenie w Starym Fordonie punktu węzłowego dla tras rowerowych i szlaków pieszych w Dolinie Dolnej Wisły, z miejscem na nocleg i wypoczynek, wprowadzając takie elementy infrastruktury jak: wiaty, deszczochrony, oznaczenia szlaków i dróg rowerowych, serwis rowerowy, schronisko, hostel, a także upowszechnienie w formie map i przewodników, informacji o trasach rowerowych i ciekawych miejscach w Fordonie oraz okolicy,
- Powiązanie, transportem wodnym, Starego Fordonu z Wyspą Młyńską, Ostromeckiem, czy Chełmnem (prom, łodzie, taksówki wodne),
- Lokalizacja małego portu rzeczno, głównie dla obsługi jednostek pływających o charakterze rekreacyjnym, turystycznym i sportowym, z pełnym zapleczem techniczno-administracyjnym (kapitanat, serwis, tankowanie wody i paliwa, odbiór nieczystości, cumowanie, zimowanie łodzi i łodzi itp.),
- Lokalizacja barek funkcyjnych na Wiśle (barki kąpielowe, gastronomiczne, handlowe, mieszkalne – domy/hotele na wodzie),
- Lokalizacja obiektów gastronomicznych i tanich miejsc noclegowych dla krótkotrwałych pobytów związanych z turystyką tradycyjną jak i wyspecjalizowaną ,
- Kreowanie marki Stary Fordon poprzez:

- Organizowanie imprez lokalnych i ponadlokalnych nad Wisłą (np. związanych z transportem wodnym, rekreacją, ekologią, jak również bazujących na tożsamości historycznej, tradycji, kulturze trzech narodów zamieszkujących Fordon do II wojny światowej),
- lokalizację usług specjalistycznych,
- lokalizację rzemiosła i handlu wyrobami lokalnymi, ludowymi, unikatowymi i artystycznymi,
- różnorodną aktywizację społeczności lokalnej,
- stworzenie szerokiego forum służącego komunikowaniu się i wymianie informacji o Starym Fordonie (strony internetowe, prasa, media elektroniczne itp.).

Cel 3 – Brama miasta Poprawa wizerunku Bydgoszczy w strefie wjazdowej, ze szczególnym uwzględnieniem panoramy nadwiślańskiej – „wizytówka miasta”

Kierunki rewitalizacji funkcjonalno-przestrzennej i działania niezbędne dla osiągnięcia celu:

- Kształtowanie sylwety Starego Fordonu od strony Wisły poprzez eksponowanie pozytywnych lub przebudowę negatywnych elementów panoramy, w tym uzupełnienie zabudowy, podkreślenie dominant wysokościowych, wprowadzenie właściwej kolorystyki budynków oraz kształtowanie zieleni,
- Iluminacja nabrzeża Wisły, zabudowy Fordonu, mostu i strefy wjazdowej do miasta,
- Zagospodarowanie nabrzeża Wisły - realizacja bulwarów,
- Przebudowa strefy wjazdowej do Bydgoszczy i Starego Fordonu, w tym:
 - przebudowa układu drogowego,
 - lokalizacja nowej zabudowy w strefie wjazdowej,
 - podniesienia walorów architektonicznych istniejących budynków,
 - uporządkowanie reklam i określenie zasad ich lokalizacji.

2. WARSTWA HISTORYCZNA

2.1 UWARUNKOWANIA HISTORYCZNE – PLANSZA I

2.1.1 RYS HISTORYCZNY

Nazwa Fordonu wywodzi się od słowa „fordan” oznaczającego pobieranie opłat celnych na rzece. Pierwotne osadnictwo pojawiło się ok. 6000-4500 lat p.n.e. Historia miasta sięga swymi początkami do utworzenia grodu Wyszogród, którego istnienie dokumentuje Gall Anonim pod datą 1113r. Po zniszczeniach spowodowanych najazdem krzyżackim, w 1382r., powołano miasto w miejscu dzisiejszego Fordonu. Miasto nierozdzielnie związane z Wisłą, przechodziło burzliwe koleje losu, kilkukrotnie było niszczone pożarami, powodzią i wydarzeniami historii. Rozkwit Fordonu to wiek XIX i początek XX. Wtedy znacząco wzrosła liczba mieszkańców osiągając liczbę prawie 5000, intensywnie rozwijało się życie społeczne i gospodarcze. Przełomowym wydarzeniem było włączenie Fordonu w granice Bydgoszczy, kiedy stracił swą samodzielność, a jego rozwój został podporządkowany potrzebom dużego miasta.

2.1.2 KRÓTKIE KALENDARIUM HISTORII FORDONU

- 1382** 21 października Władysław Opolczyk powołał miasto Wyszogród-Hohenburg zlokalizowane prawdopodobnie w miejscu dzisiejszego Fordonu. Miasto posiadało prawo pobierania cła na Wiśle i prawo składu.
- 1409** po raz pierwszy pojawia się nazwa Fordan w materiałach piśmiennych.
- 1424** 4 lipca wystawienie nowego miejskiego dokumentu lokacyjnego dla miasta Fordan przez Króla Władysława Jagiełłę.
- ~1550 (1566)** wzniesiono pierwszy kościół parafialny
- 1555** pierwsi osadnicy Żydowsy

1583r. ok. 200 mieszkańców	
1594	przeniesienie przez Zygmunta III Wazę miejsca pobierania cła wiślanego z Białej Góry nad Nogatem do Fordonu
1600	wzniesienie murowanego kościoła pw. Św. Mikołaja
1649	powstała pierwsza synagoga, zniszczona w 1656r.
1656	16 kwietnia - Szwedzi podpalili miasto. Potop szwedzki zniszczył miasto prawie w całości; zniszczone zostały browary, komora celna, przystań z nabrzeżem, place składowe, ocalał tylko kościół pw. św. Mikołaja i ratusz miejski
1656-1747 odbyły się 73 procesy o czary	
II p. XVII - ukształtowanie dzielnicy żydowskiej	
1663r. ok. 470 mieszkańców	
1770	budowa synagogi; zniszczona w 1820-1826. Diaspora żydowska obejmowała część miasta w obrębie ulic Bydgoskiej, Przy Bóżnicy, Targowisko, Góralskiej, Piekary, Zakładowej
1772	początek germanizacji
1780-83	budowa budynku Dyrekcji Ceł i Akcyzy (dzisiejszy Zakład Karny) uregulowanie nabrzeży Wisły i rozbudowanie nabrzeża portowego, utworzenie portu przy przeprawie przez Wisłę
1781r. 928 mieszkańców w tym 245 katolików, ok. 200 akatolików (zapewne protestantów) , ok. 500 żydów	
1822	utworzenie parafii ewangelickiej
1831	budowa synagogi (obiekt istniejący do dzisiaj)
1840	duży pożar miasta, od tego czasu coraz częściej powstawały budynki murowane
1812	wojska napoleońskie w Fordonie
1875r. 1840 mieszkańców w tym 421 katolików, 851 ewangelików, 468 żydów	
1879	wzniesienie zboru ewangelickiego św. Jana Apostoła i Ewangelisty
Koniec XIX w.	rozwój przemysłu. Powstały tartaki, cegielnie, żwirownia, fabryka papy dachowej, założono dwa banki
1885	połączenie Fordonu z Bydgoszczą linią kolejową
1886-1888	wybudowanie budynku szkoły publicznej, która zintegrowała szkołę katolicką, ewangelicką i dzieci żydowskie
1889	powstanie tartaku, cegielni, powstanie fabryki papieru
1891-93	budowa mostu przez Wisłę
1910r. 2850 mieszkańców w tym 1130 katolików, 1530 ewangelików, 190 żydów	

- 1921** 21 maja wizyta Marszałka Piłsudskiego
Fordon międzywojenny - funkcjonowała tzw. Stacja sanitarna, przedszkole (ochronka miejska), przytułek dla ubogich, 3 szkoły powszechne, dwa hotele
- 1925** pierwsze kino w Fordonie
- 1934** odnotowano działalność 8 restauracji
- 1936** działało 29 polskich i 6 niemieckich organizacji społecznych, wyznaniowych, młodzieżowych, kulturalnych, itp.
- 1929-1933** budowa nowego kościoła parafialnego
- 1932** rozwiązanie gminy żydowskiej
- 1932** oddano do użytku przystań żeglugi rzecznej Vistula

1939r. 4939 mieszkańców w tym 4492 Polaków, 418 Niemców, 29 Żydów

- 1939** 2 października, po wkroczeniu armii niemieckiej, rozstrzelano grupę mieszkańców pod murem kościoła
- 1939** 12 października wymordowano fordońskich Żydów

1945r. 3514 mieszkańców
--

- 1949** funkcjonowało 25 placówek handlowych, 47 warsztatów rzemieślniczych i 5 dużych zakładów produkcyjnych
W okresie powojennym odbudowano budynek bóżnicy i przeznaczono na dom kultury
- 1959-1972** Uruchomiono Państwowe Technikum Ceramiki Budowlanej, zbudowano hydrofornię i doprowadzono wodę do 131 budynków, założono oświetlenie w ulicach Bydgoskiej i Wyszogrodzkiej oraz na osiedlu budynków jednorodzinnych przy ul. Cmentarnej (Cechowej), zbudowano 7 bloków mieszkalnych, przeprowadzono kapitalne remonty 72 budynków mieszkalnych, rozwinął się handel spółdzielczy (w 1972r funkcjonowało 26 sklepów PSS Społem, która prowadziła również 4 zakłady gastronomiczne), na terenie Fordonu działalność prowadziła Gminna Spółdzielnia Samopomoc Chłopska, Powiatowy Związek Gminnych Spółdzielni "Samopomoc Chłopska", Funkcjonowało ok.20-28 prywatnych zakładów rzemieślniczych, które stopniowo likwidowano na rzecz rzemiosła uspołecznionego.
- 1945-1968** Budowa 172 budynków mieszkalnych jednorodzinnych
- 1959** wybudowano pierwszy blok mieszkalny
- 1960-65** budowa kolejnych 3 bloków na osiedlu Rybaki
- 1964** budowa szkoły przy ul. Wiejskiej
- 1962-67** budowa stadionu sportowego
- 1972** powierzchnia miasta wynosi 836139 ha, funkcjonuje 9 zakładów przemysłowych

1972r. 8773 mieszkańców
--

1973 - 1 stycznia włączenie Fordonu do Bydgoszczy

Materiały źródłowe :
Strona internetowa www.wyszogrod.bydgoszcz.pl
Historia Fordonu Ks. Bolesław Piechowski 1924r.
Historia parafii, kościoła św. Mikołaja i Fordonu Henryk Wilk
Dzieje Fordonu i okolic praca zbiorowa pod redakcją Zdzisława Biegańskiego 1997r.

2.1.3 REJESTR ZABYTEKÓW ORAZ GMINNA EWIDENCJA ZABYTEKÓW

Zgodnie z Uchwałą Nr XLI/875/13 Rady Miasta Bydgoszczy z dnia 24 kwietnia 2013r. w sprawie przyjęcia „Programu opieki nad zabytkami Miasta Bydgoszczy na lata 2013-2016”, na terenie Starego Fordonu znajdują się trzy obiekty wpisane do rejestru zabytków. Są to :

- Kościół pw. św. Mikołaja, (1 poł XVII w. – XIX w.), (ul. Rynek 5) A/863,
- Kościół pw. św. Jana Apostoła i Ewangelisty, (1879), (ul. Sikorskiego 9) A/851,
- Była synagoga (1826), (ul. Bydgoska 22) A/1287.

Ponadto 39 obiektów ujęto w gminnej ewidencji zabytków. Są to:

- przy ul. Bydgoskiej: 1 (dom, mur, 1 ćw. XX w.), 9 (dom, mur, 1 ćw. XX w.), 13 (dom, mur, 1 ćw. XX w.), 22 synagoga (bud. mur 1826, 23 (dom, mur, 1 ćw. XX w.), 25 (dom, mur, 1 ćw. XX w.), 26 (dom, mur, 1 ćw. XX w.), 28 (dom, mur, 1 ćw. XX w.), 29 (dom, mur, 1 ćw. XX w.), 36 (dom, mur, 1 ćw. XX w.), 40 (dom, mur, 1 ćw. XX w.), 42 (dom, mur, 1 ćw. XX w.), 48 (dom, mur, 1 ćw. XXw.);
- przy ul. Cechowej: 2 (dom, mur, 1 ćw. XX w.);
- przy ul. Filomatów: 4 (dom, mur, 1 ćw. XX w.), 6 (dom, mur, przed 1912 r.);
- przy ul. Kapeluszników: 2 (dom, mur, 1 ćw. XX w.), 7 (dom, mur, k. XIX w.);
- przy ul. Rynek: 1 (do., mur pocz. XIX w.), 2 (dom, mur, 1 ćw. XX w.), 3 (dom, mur, 1 ćw. XX w.), 4 (dom, mur, 1 ćw. XX w.), 5 (Kościół pw. św. Mikołaja, 1 poł XVII w. – XIX w.), 6 (dom, mur, k. XIX w.), 7 (dom, mur, 1 ćw. XX w.), 8 (pawilon II Zakładu Karnego – dawniej dom akcyzy i ceł, mur. 1780-1783), 9 (dom, mur, 1 ćw. XX w.), 10 (dom, mur, 1 ćw. XX w.);
- przy ul. Wyzwolenia: 1, 2 (plebania kościoła pw. św. Mikołaja, 1 ćw. XX w.), 4 (szkoła, mur, 1 ćw. XX w.), 11 (dom, mur, 1 ćw. XX w.), 13 (dom, mur, 1 ćw. XX w.), 15 (dom, mur, 1 ćw. XX w.), 17 (dom, mur, 1 ćw. XX w.), 31 (dom, mur, p. XXw.);
- przy ul. Sikorskiego: 4 (dom, mur, p. XX w.), 8 (dom, mur, k. XIX w.), 9 (Kościół pw. św. Jana Apostoła i Ewangelisty).

2.1.4 STREFY KONSERWATORSKIE

Teren objęty opracowaniem podlega dwóm strefom ochrony konserwatorskiej są to strefa „A” i „B”. Zasięgi stref przedstawiono na PLANSZY I.

Strefa ochrony konserwatorskiej „A” obejmuje szczególnie wartościowe obszary miasta lokacyjnego, o bardzo dobrze zachowanej historycznej strukturze przestrzennej. Strefa ta obejmuje teren w rejonie ulic Górska, Przy Bóznicy, Targowisko, Patrolowa, Piekary, Korzeniowskiego, część Bydgoskiej i Wyzwolenia, Rynek, Kościelna. Fragmenty obszaru objętego opracowaniem, znajdują się w strefie konserwatorskiej „B”.

Zgodnie z zapisami Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Bydgoszczy z 2009r., działalność w strefie konserwatorskiej „A” powinna zmierzać do najpełniejszej ochrony i rewaloryzacji historycznego układu przestrzennego, polegającej na:

- zachowaniu rozplanowania ulic i placów, a w szczególności historycznego przebiegu ulic oraz ich przekrojów, zachowaniu historycznych linii zabudowy oraz wysokości i proporcji budynków, geometrii dachów, zastosowanych materiałów wykończeniowych;
- zachowaniu charakteru wnętrzy urbanistycznych;
- zachowaniu historycznych podziałów działek lub nawiązanie do dawnych podziałów poprzez zaznaczenie ich architektonicznymi podziałami brył lub elewacji budynków albo ukształtowaniem wnętrzy lub małą architekturą;
- zachowaniu zabudowy historycznej, jej konserwacji i rewaloryzacji;
- ewentualnej rekonstrukcji fragmentów historycznej architektury – szczególnie ważnych dominant, elementów wnętrzy urbanistycznych i pierzei, fragmentów obwarowań itp.;

- dostosowaniu nowej zabudowy do historycznej kompozycji urbanistycznej w zakresie rozplanowania, skali, wysokości, bryły budynku, podziałów architektonicznych, proporcji powierzchni muru i otworów z nawiązaniem form współczesnych do lokalnej tradycji architektonicznej;
- zachowaniu zasadniczych proporcji wysokościowych zabudowy, kształtujących sylwetę zespołu;
- dostosowaniu współczesnych funkcji do wartości zabytkowych zespołu i poszczególnych budynków przez nawiązanie do historycznego programu mieszkaniowo-usługowego i eliminacji funkcji uciążliwych;
- usunięciu obiektów dysharmonizujących.

W strefie „B” –ochrony konserwatorskiej, działalność powinna polegać na:

- zachowaniu środowiska urbanistycznego z jego historycznymi elementami – układem ulic, liniami zabudowy, proporcjami gabarytów i wysokości zabudowy, historycznym podziałem działek, wkomponowaniem w naturalny krajobraz;
- zachowaniu historycznej zabudowy – konserwacji i rewaloryzacji obiektów zabytkowych;
- zachowaniu kompozycji i układów zieleni historycznej, parków i cmentarzy;
- dostosowaniu nowej zabudowy do historycznej kompozycji urbanistycznej w zakresie sytuacji, skali, bryły, podziałów architektonicznych;
- zachowaniu klimatu odrębnych zespołów przestrzennych;
- usuwaniu obiektów dysharmonizujących, substandardowych.

2.1.5 STREFA KONSERWATORSKA OCHRONY ARCHEOLOGICZNEJ

Zasięg strefy konserwatorskiej ochrony archeologicznej „W” jest równoznaczny z zasięgiem stref „A” i „B”. W granicach tej strefy dopuszcza się działalność inwestycyjną, w tym roboty ziemne, ale może to wiązać się z koniecznością przeprowadzenia działań archeologicznych.

2.1.6 STREFA EKSPOZYCJI KRAJOBRAZOWEJ

Strefą ekspozycji krajobrazu „E” objęto obszar pasa nadrzecznego z obu stron Starego Fordonu, pozostający w związku z widokiem na zespół urbanistyczny z przeciwległego brzegu Wisły.

Strefa „E” zespołu zabytkowego, wyznacza tereny wyłączone spod zabudowy lub określa nieprzekraczalne gabaryty projektowanych budynków.

Celem działalności konserwatorskiej w strefie „E” jest:

- zabezpieczenie właściwego eksponowania zespołu urbanistycznego Starego Fordonu od strony Wisły;
- zachowanie indywidualnej sylwetki zespołu urbanistycznego;
- ochrona przed powstawaniem dominant widokowych, jak budowle wielokondygnacyjne czy wielkoformatowe tablice reklamowe;
- zachowanie historycznych relacji przestrzennych;
- ustalenie nieprzekraczalnych gabarytów wysokości zabudowy nowowprowadzanej.

2.2 KIERUNKI REWITALIZACJI I NIEZBĘDNE DZIAŁANIA ZWIĄZANE Z ZACHOWANIEM TOŻSAMOŚCI HISTORYCZNEJ

Stary Fordon, chociaż włączony w granice administracyjne Bydgoszczy ponad 40 lat temu, ciągle zachował elementy swojej tożsamości historycznej, które powinny stać się fundamentem do tworzenia nowego, atrakcyjnego i niepowtarzalnego miejsca w Bydgoszczy. Tradycyjna wielokulturowość Fordonu, związana z zamieszkiwaniem w przeszłości na jego terenie ludności polskiej, niemieckiej i żydowskiej, daje podstawy do budowania tożsamości tego miejsc w oparciu o charakterystyczne elementy wywodzące się z tradycji, kultury i religii trzech społeczności. Najbardziej widocznymi w przestrzeni Fordonu, elementami tworzącymi tą tożsamość, jest sposób zabudowy i zagospodarowania, zwłaszcza historycznej części miasta, który wyraża się m.in. poprzez lokalizację zabudowy, jej gabaryty i funkcje, rodzaj używanych materiałów budowlanych, wystrój i detale budynków, lokalizację świątyń czy miejsc pochówku zmarłych. Szczególnie

ważne wydaje się utrzymanie historycznego układu zabudowy, charakterystycznego dla małego miasta, utrzymanie skali i formy zabudowy zarówno w układzie pierzejowym tj. przy głównych ulicach, ale także kwartałów zabudowy, budynków zaplecзовych i oficyn w strefie centralnej, kończąc na zabudowie rozproszonej, zlokalizowanej na przedmieściach dawnego Fordonu.

Odtworzenie i wprowadzanie nowych oraz utrwalanie tych elementów w przestrzeni miejskiej wraz z autentycznym pierwiastkiem historycznym, podniesie atrakcyjność Fordonu i może stanowić kanwę działań promocyjnych. Budowanie tożsamości miejsca w oparciu o element historyczny, zmieni anonimowe, podobne i często zaniedbane fragmenty zabudowy, w charakterystyczne, indywidualne, żywe i ciekawe miejsca do zamieszkania lub prowadzenia działalności usługowej czy artystycznej, których tradycja sięga np. setek lat (kiedyś karczma – dzisiaj restauracja, kiedyś rzemiosło – dzisiaj szewc czy krawiec, kiedyś skład handlowy – dzisiaj sklep itd.).

Bogatą historię Fordonu, tam gdzie jest to możliwe do odtworzenia w formie materialnej (zabudowa, ulica, podwórka) należy przywracać i pielęgnować, a tam gdzie nie ma takiej możliwości (np. ze względów funkcjonalnych), należy upamiętnić w formie np. śladu fundamentów, udostępnienia stanowiska archeologicznego, czy umieszczania krótkich opisów i informacji wraz ze zdjęciem lub ryciną, które przypomną dawnym mieszkańcom, obiekty czy zdarzenia związane z przeszłością Fordonu, co będzie służyło wzmocnieniu tożsamości historycznej.

Niezwykle ważną rolę w budowaniu tożsamości historycznej miejsca, odgrywają zachowane, materialne twory kultury oraz sztuki budowlanej i architektonicznej. Są to przede wszystkim trzy obiekty wpisane do rejestru zabytków (świątynie) oraz liczne obiekty ujęte w miejskiej ewidencji zabytków. Zachowanie oraz renowacja obiektów zabytkowych i zagospodarowanie ich otoczenia, w szczególności kościołów, synagogi, budynków w pierzei ulicy Bydgoskiej, Wyzwolenia, Sikorskiego i Rynek, należy uznać za priorytetowe. Materialne świadectwo historii Fordonu, powinno stanowić szkielet – ramę, dla budowania wokół nich stref-obszarów z nimi związanych i tworzących np. trzy różne klimaty, w trzech różnych miejscach Fordonu.

W zachowaniu tożsamości miejsca, zwłaszcza w otoczeniu obiektów zabytkowych, pozwolą przede wszystkim działania polegające na przywróceniu pierwotnego wystroju, detalu, koloru, materiałów wykończeniowych zabudowy, rodzaju nawierzchni, oświetlenia i nasadzeń roślinnych. Kościoły i synagoga wraz z ich otoczeniem oraz bulwar nadwiślański z mostem przez Wisłę i plac przy ulicy Targowisko, powinny znaleźć się na krótkim szlaku kulturowo-rekreacyjnym prowadzącym przez Stary Fordon („Spacer po Starym Fordonie”). Szlak pieszy - właściwie oznaczony, wyeksponowany, wzbogacony o opisy z historii Fordonu (przewodnik drukowany, strefa wi-fi), pozwoliłyby na interesujące pokazanie miasta. Zmienne klimaty, różnorodny wystrój oraz charakter punktów i miejsc, tworzących taką trasę, będzie z pewnością jej dużą atrakcją.

Skupiając się na najokazalszych w Fordonie akcentach dziedzictwa kulturowego (świątynie), nie można pominąć i zapomnieć o podjęciu długotrwałego procesu, który polegałby na utrwalaniu i odtwarzaniu wartościowych układów urbanistycznych i elementów charakterystycznej architektury miasta, np. w rejonie ulicy Przy Bóznicy, Góralskiej, Piekary, Patrolowej, Targowisko i Korzeniowskiego (historyczne centrum średniowiecznego miasta lokacyjnego), a także ulicy Zakładowej, czy Kapeluszników. Szczególnie ważne będzie tu zachowanie, czy wręcz nawiązanie do skali, formy i detalu charakterystycznych dla historycznej zabudowy, przy odtwarzaniu lub realizacji nowych budynków, co pozwoli na zachowanie spójności kulturowej i architektonicznej obszaru. Dla prawidłowości tych działań niezbędne będzie prowadzenie szczegółowych badań historyczno-konserwatorskich i archeologicznych na terenie Starego Fordonu, precyzyjne opisanie granic stref ochrony konserwatorskiej i dookreślenie wskazań służących ochronie układu urbanistycznego oraz poszczególnych obiektów, a także bieżąca weryfikacja obiektów ujętych w miejskiej ewidencji zabytków. Pozwoli to na opracowanie i wskazanie inwestorom i właścicielom nieruchomości położonych w strefie staromiejskiej Fordonu, najlepszych wzorców i właściwych inspiracji, które będą wykorzystywane np. przy wznoszeniu nowej zabudowy, przy rozbudowach i remontach istniejących budynków, ale także przy zagospodarowywaniu podwórek, czy wewnątrz kwartałów zabudowy.

3. WARSTWA SPOŁECZNO-DEMOGRAFICZNA

3.1 UWARUNKOWANIA SPOŁECZNO-DEMOGRAFICZNE

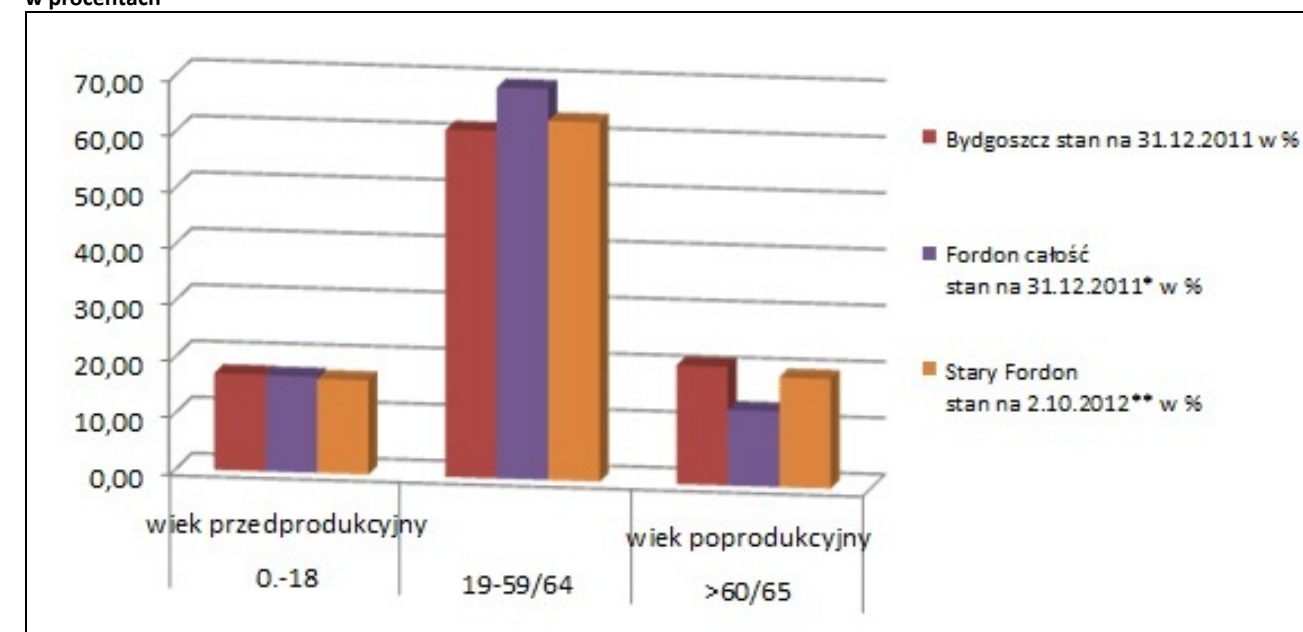
3.1.1 STRUKTURA DEMOGRAFICZNA – LICZBA MIESZKAŃCÓW, STRUKTURA WIEKU

Liczba mieszkańców. Zgodnie z danymi otrzymanymi z Wydziału Spraw Obywatelskich, Referat Ewidencji Ludności Urzędu Miasta Bydgoszczy (dane z października 2012), obszar objęty opracowaniem zamieszkuje 831 osób.

Struktura wieku mieszkańców Starego Fordonu kształtuje się następująco:

- wiek przedprodukcyjny 0-18 – 139 osób,
- wiek produkcyjny 19-59K/64M – 530 osób,
- wiek poprodukcyjny 60>/ 65> – 162 osoby.

Wykres 1: Struktura wiekowa mieszkańców obszaru objętego opracowaniem na tle struktury wiekowej mieszkańców Bydgoszczy, w procentach

* dane uzyskane z Wydziału Strategii i Rozwoju Miasta UM Bydgoszcz

** dane uzyskane z Wydziału Spraw Obywatelskich, Referat Ewidencji Ludności UM Bydgoszcz

Powyższy wykres wskazuje, że pod względem struktury wiekowej mieszkańców, Stary Fordon nie wyróżnia się na tle Bydgoszczy. Udziały procentowe w poszczególnych grupach wiekowych są zbliżone. Czytelna jest jedynie różnica pomiędzy Starym Fordonem, a obszarem całego Fordonu. Fordon jako całość charakteryzuje się większym udziałem grupy osób w wieku produkcyjnym i mniejszym udziałem osób w wieku poprodukcyjnym.

3.1.2 KONDYCJA SPOŁECZNA – BEZROBOCIE, POMOC SPOŁECZNA, PRZESTĘPCZOŚĆ

Dla zdiagnozowania sytuacji społecznej mieszkańców analizowanego obszaru porównano Stary Fordon z obszarem całego Fordonu oraz Bydgoszczą, posługując się następującymi wskaźnikami:

- % osób bezrobotnych w odniesieniu do ogólnej liczby mieszkańców obszaru,
- % osób długotrwale bezrobotnych do ogólnej liczby mieszkańców obszaru,
- % osób bezrobotnych z wykształceniem gimnazjalnym i poniżej, do ogólnej liczby mieszkańców,
- ilość osób korzystających z zasiłków pomocy społecznej na 100 mieszkańców,
- ilość przestępstw i wykroczeń stwierdzonych, poza zdarzeniami drogowymi i przestępstwami gospodarczymi, na 100 mieszkańców.

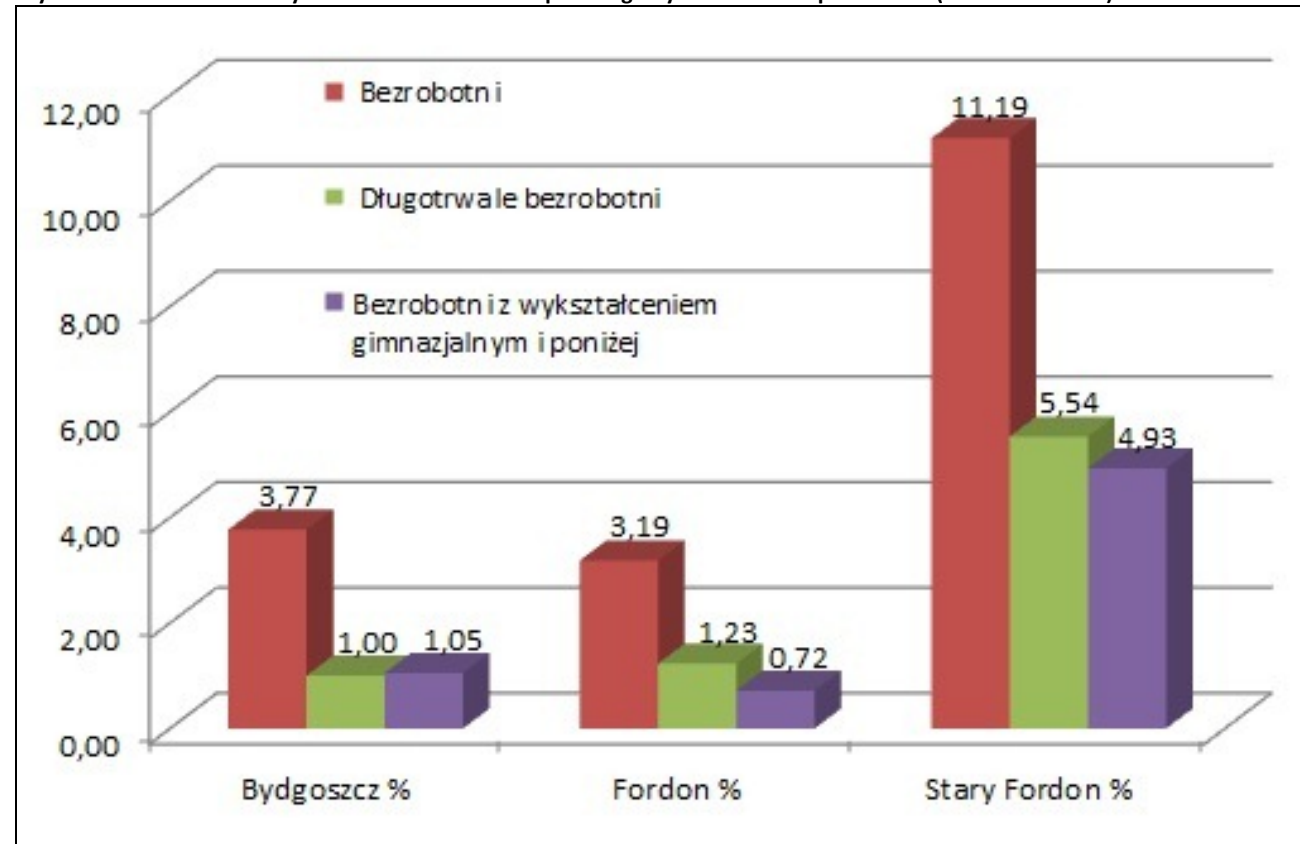
Bezrobocie

Na badanym obszarze liczba bezrobotnych zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy we wrześniu 2012r wynosiła 93 osoby, w tym 40 kobiet, a długotrwale bezrobotni to 46 osób.

Analiza bezrobotnych pod względem wykształcenia wskazuje, że najliczniejszą grupę osób stanowią bezrobotni z wykształceniem gimnazjalnym i poniżej, tj. 41 osób, następnie bezrobotni z wykształceniem zasadniczym zawodowym - 36 osób. Kolejna grupa – tzn. bezrobotni z wykształceniem policealnym i średnim zawodowym, jest znacznie mniej liczna i obejmuje 11 osób.

Analizując wiek osób bezrobotnych w Starym Fordonie trzeba stwierdzić, że jest on zróżnicowany i można powiedzieć, że bezrobocie dotyka w miarę równomiernie każdą z grup w wieku produkcyjnym. Szczegółowy rozkład bezrobotnych w odniesieniu do grup wiekowych wygląda następująco: do 24 lat – 20 osób, 25-34 lat – 17 osób, 35-44 lat – 19 osób, 45-54 lat – 20 osób, 55-59 lat – 14 osób i 60-64 lata – 3 osoby.

Wykres 2: Udział bezrobotnych w liczbie ludności dla poszczególnych terenów w procentach (wrzesień 2012 r.)

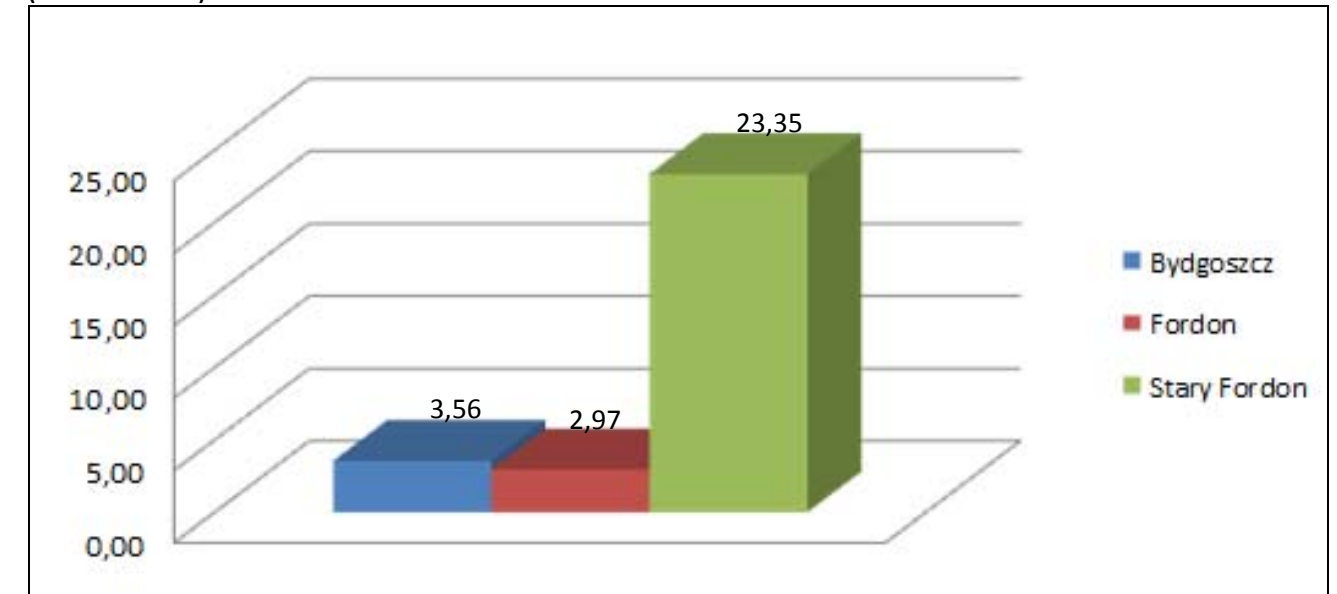
Zestawienie liczby bezrobotnych (Wykres nr 2) względem liczby mieszkańców wskazuje, że na tle Fordonu oraz Bydgoszczy proporcja liczby bezrobotnych do ilości mieszkańców na obszarze Starego Fordonu, objętym analizą, jest znacząco większa niż analogiczne wartości dla obszaru Fordonu i dla całej Bydgoszczy. O ile dla miasta jako całości, wynosi ona 3,77 % , dla Fordonu 3,19% to dla Starego Fordonu wartość ta jest ponad 3 razy większa tj. 11,19 %. Również proporcja osób długotrwale bezrobotnych oraz bezrobotnych z wykształceniem gimnazjalnym i poniżej jest wyższa, niż na porównywanych obszarach. W Bydgoszczy i Fordonie kształtuje się na poziomie 1 % ogólnej liczby ludności, natomiast w Starym Fordonie na poziomie ok. 5%.

To uproszczone zestawienie, mimo że obejmuje jedynie stan na wrzesień 2012, bez analizy tendencji w dłuższym okresie czasu, wskazuje na trudności z jakimi borykają się mieszkańcy obszaru Starego Fordonu i przekonuje o potrzebie podjęcia działań z zakresu przeciwdziałania bezrobociu w tym obszarze miasta.

Pomoc społeczna

Zgodnie z danymi Rejonowego Ośrodka Pomocy Społecznej "Fordon" we wrześniu 2012 z zasiłków pomocy społecznej na analizowanym obszarze korzystały 194 osoby, co stanowi 23% badanej grupy. Proporcje takie w zestawieniu z danymi dla całego Fordonu i Bydgoszczy wskazują na słabą kondycję ekonomiczną mieszkańców badanego obszaru. Proporcja osób korzystających z pomocy społecznej była prawie 6 - krotnie wyższa niż w Bydgoszczy oraz ok. 7 krotnie wyższa niż w całym obszarze Fordonu. Dane te odpowiadają wysokiemu udziałowi osób bezrobotnych w badanej populacji.

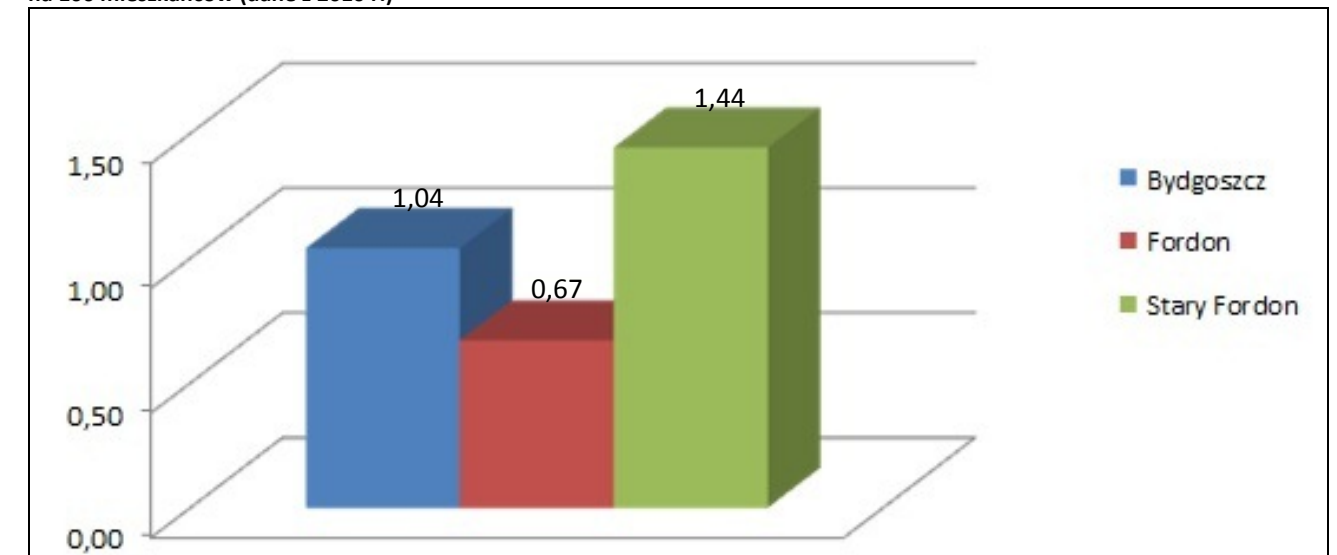
Wykres 3: Ilość osób korzystających z zasiłków pomocy społecznej na 100 mieszkańców obszaru objętego opracowaniem (wrzesień 2012 r.)

Przestępczość

Stwierdzona liczba przestępstw na badanym obszarze (dane za 2010) była niewielka i wynosi 12 zdarzeń. Jednak zestawienie ilości przestępstw i wykroczeń, poza zdarzeniami drogowymi i przestępstwami gospodarczymi, przypadających na 100 mieszkańców terenu objętego badaniem, wynosi 1,44 i wskazuje na nieco wyższy stopień przestępczości niż na obszarach odniesienia, czyli w Bydgoszczy (1,04) i w Fordonie (0,67). Wskaźnik ten, podobnie jak wcześniej analizowane, obrazuje trudności w sferze społecznej jakie dotyczą mieszkańców Starego Fordonu.

Wykres 4: Przestępstwa i wykroczenia stwierdzone, poza zdarzeniami drogowymi i przestępstwami gospodarczymi, przypadające na 100 mieszkańców (dane z 2010 r.)

3.1.3 POTENCJAŁ SPOŁECZNY – ORGANIZACJE DZIAŁAJĄCE NA TERENIE STAREGO FORDONU

Społeczność Starego Fordonu nie jest liczna. Jej aktywność społeczna jest stymulowana poprzez działające organizacje społeczne, szkołę, kościoły i związki wyznaniowe oraz osoby indywidualne, działające na stronach internetowych i na terenie osiedla. Aktualnie na terenie Starego Fordonu są zarejestrowane 4 organizacje społeczne i stowarzyszenia, w tym dwie związane z kształtowaniem życia społecznego i kulturalnego tj. Towarzystwo Przyjaciół Fordonu oraz Klub Sympatyków Telewizji Kablowej „Nad Wisłą”.

Na terenie są zlokalizowane dwa kościoły rzymsko-katolickie, w tym jeden jest kościołem parafialnym dla Starego Fordonu.

Stary Fordon posiada własną Radę Osiedla.

W internecie odnotowano 5 stron podejmujących tematykę związaną z tożsamością kulturową i historyczną miejsca oraz bieżącymi wydarzeniami dotyczącymi Starego Fordonu. Są to strony:

- <http://www.fordon.pl>
- <http://www.mmbgdgoszcz.pl>
- <http://www.mikolaj.bydgoszcz.pl/rewitalizacja.html>
- <http://fordon.za.pl/historia.html>
- <http://historyczna-kopalnia-fordon.blogspot.com>

Organizacje i działacze internetowi, stanowią potencjał dla rozwoju aktywności społecznej mieszkańców Starego Fordonu i kształtowania poczucia wspólnoty lokalnej. **Działania sprzyjające integracji lokalnej społeczności oraz kreujące pozytywny wizerunek miejsca jako: ciekawego, wartego odwiedzenia i przyjaznego dla mieszkańców, są ważnym czynnikiem w procesie rewitalizacji i należy je wspierać.**

3.2 KIERUNKI REWITALIZACJI I NIEZBĘDNE DZIAŁANIA W ZAKRESIE SPOŁECZNO-DEMOGRAFICZNYM

Struktura wieku mieszkańców Starego Fordonu, w poszczególnych grupach wiekowych, nie odbiega od struktury wieku mieszkańców Bydgoszczy, co nieco przeczy ogólnej opinii, że Stary Fordon jest miejscem zamieszkiwanym przez „starych ludzi”. Przeświadczenie takie może jednak wynikać z faktu, że już samo otoczenie Starego Fordonu, czyli Fordon jako całość (tło analizy) ma zauważalnie większy udział osób w wieku produkcyjnym – młodszych, i mniejszy udział osób w wieku poprodukcyjnym – starszych, zarówno w odniesieniu do Starego Fordonu jak i samej Bydgoszczy. Świadczy to jednak o pewnej odrębności Fordonu na tle Bydgoszczy jako całości.

Obszar Starego Fordonu, objęty analizą, zajmuje powierzchnie 37,77ha i jest zamieszkiwany przez zaledwie ok. 831 osób, co daje wskaźnik 22 os/ha, przy średniej dla Fordonu 21,88 os/ha, dla Bydgoszczy 14,27 os/ha, ale przy już 72,3 os/ha w Śródmieściu i 100,53 os/ha na Bocianowie.

Tak niewielka liczba mieszkańców, ze znacznym udziałem osób bezrobotnych, w tym bezrobotnych długotrwale oraz przy bezrobociu dotyczącym w znacznym stopniu grupy osób z wykształceniem gimnazjalnym i poniżej, a także przy znaczącej grupie osób korzystających z pomocy społecznej, co wskazuje na słabą kondycję społeczną, nie poradzi sobie sama z procesem rewitalizacji. Dlatego proponuje się oprzeć proces rewitalizacji Starego Fordonu na dwóch, przenikających się wzajemnie „filarach społecznych”.

Pierwszym z nich będą obecni mieszkańcy Starego Fordonu, którzy dzięki znajomości terenu, zażyłościom sąsiedzkim, więzom rodzinnym, sentymentowi do miejsca i osób oraz poprzez ich aktywne włączanie we wszystkie procesy podejmowanych działań naprawczych, staną się „wewnętrznym czynnikiem - elementem” procesu rewitalizacji. Rewitalizacja, z korzyścią dla Starego Fordonu, rozumianego jako „miejsce do życia”, ma doprowadzić do poprawy kondycji społecznej i ekonomicznej obecnych mieszkańców Starego Fordonu. Swoiste „powiązanie” ludzi z miejscem i procesem poprawy jakości ich życia w Starym Fordonie, ma mieć nie tylko wymiar emocjonalny, ale także bardzo praktyczny. To oni, mieszkańcy, mają tworzyć swoją lepszą przestrzeń do życia, a nie dostać ją (z zewnątrz) albo szukać jej w innym miejscu (emigrować). To obecni mieszkańcy muszą być bezpośrednio związani i zainteresowani wspólnym działaniem, w tym także ze świadomością, że służy to poprawie ich indywidualnej sytuacji materialnej. Taka symbioza, daje większe

gwarancje powodzenia działań rewitalizacyjnych, autentycznego zaangażowania mieszkańców w ten proces oraz długofalowego i skuteczniejszego oddziaływania na przestrzeń i zjawiska społeczne. Mówiąc w skrócie „zmieniając Fordon zmieniam swoje życie”. Tylko takie planowanie i wdrażanie przedsięwzięć będzie nosiło w sobie potencjał do dalszych zmian, adaptacji oraz powtarzalności, i tylko wtedy będzie miało szansę na długotrwały i pozytywny efekt w postaci podniesienia jakości życia lokalnej społeczności.

Uruchomienie licznych działań i nurtów, składających się na proces rewitalizacji, wymaga również „czynnika zewnętrznego”, czyli drugiego „filaru społecznego”, niezbędnego do prowadzenia procesu przebudowy Starego Fordonu. Tą siłą muszą być nowi mieszkańcy.

Napływ nowych mieszkańców, chcących zamieszkać w Starym Fordonie, ma po pierwsze wzmocnić i rozbudować ilościowo, populację zamieszkującą przedmiotowy teren, a po drugie, nowi mieszkańcy mają wnieść nowe pomysły, nowe siły i nowy kapitał – czyli stworzyć drugi z nurtów tzw. wspomaganie rewitalizacji ze źródeł zewnętrznych.

Obszar Starego Fordonu o powierzchni 37,77 ha, objęty analizą, zamieszkuje obecnie 831 osób. Wykonane w ramach rewitalizacji funkcjonalno-przestrzennej, projekty zagospodarowania poszczególnych terenów wykazały, że można istotnie zwiększyć na tym terenie liczbę budynków, o ok. 100, zwiększając zasób mieszkań o 350, a liczbę mieszkańców o kolejne 870 osób. Rezerwy te zapewnia możliwość budowy nowych budynków na wolnych działkach, ale także przekształcenia i adaptacje, dla funkcji mieszkaniowej, istniejącej już zabudowy.

Zachętą do osiedlania się w Starym Fordonie powinna być nowa oferta mieszkaniowa, odróżniająca się od głównego nurtu propozycji dewelopersko-mieszkaniowych oferowanych na terenie Bydgoszczy. Skala i charakter zabudowy – małe domy mieszkalne, zabudowa staromiejska, dobry standard funkcjonalno-techniczny, w tym wszystkie niezbędne media, miejsca parkingowe, bliskość terenów rekreacji, dostęp do transportu publicznego itd. oraz wyjątkowa i niepowtarzalna lokalizacja – nad Wisłą, powinny stać się atutem i głównym narzędziem w przyciąganiu nowych mieszkańców. Nowa oferta mieszkaniowa i związany z nią proces „recyklingu gruntów”, pozwoliłyby na odtworzenie nieistniejących obecnie budynków, modernizację i rozbudowę istniejących, oraz ponowne zagospodarowanie terenów opuszczonych i niewykorzystanych. **Niezbędna jest promocja Starego Fordonu, jako miejsca do zamieszkania oraz stworzenie pozytywnej „mody na Stary Fordon”,** tak jak wykreowano np. „modę na Pragę” w Warszawie.

Budowanie społeczności, którą tworzyliby obecni i nowi mieszkańcy Starego Fordonu, wspólnie zaangażowani w proces rewitalizacji, nie może prowadzić do segregacji przestrzennej i podziału tkanki miejskiej na sektory zamieszkiwane przez nowych i starych, albo biednych i bogatych. Wydaje się, że zaproponowane, w niniejszym opracowaniu, uzupełnienia tkanki urbanistycznej Starego Fordonu o brakującą zabudowę, ma charakter rozproszony (za wyjątkiem zabudowy przy ul. Ordynackiej), przez co osłabi się lub wręcz uniemożliwi segregację przestrzenną. Zwiększeniu spójności społecznej, która powinna zaistnieć w ramach procesu rewitalizacji, ma służyć tworzenie publicznych przestrzeni miejskich, tych formalnych jak Rynek, jak i tych nieformalnych, jak „zielony plac” na ulicy Targowisko. To w ich obrębie, poprzez wolny dostęp, różnorodny program funkcjonalny i liczne atrakcje, ma dokonywać się integracja mieszkańców, prowadząca do większej spójności społecznej.

Powodzenie działań rewitalizacyjnych gwarantuje ich oparcie na łączeniu wymiaru społecznego, ekonomicznego, środowiskowego, kulturowego, edukacyjnego i bezpieczeństwa. **Szczególnie ważne dla Starego Fordonu, wartości kulturowe i historyczne, powinny być powiązane z budowaniem atrakcji turystycznych** (np. szlak kulturowo-rekreacyjny, rejsy po Wiśle, obsługa przystani i portu rzeczno, imprezy plenerowe, zawody wędkarskie, koncerty itd.) jako działań zwiększających przedsiębiorczość i tworzenie nowych miejsc pracy (przeciwdziałanie bezrobociu) oraz jako elementu rozwijającego lokalną gospodarkę opartą na usługach (przewodnicy i obsługa trasy turystycznej, przygotowanie imprez plenerowych, obsługa portowa, zatrudnienie w hotelarstwie i gastronomii itd.).

Działanie rewitalizacyjne, z aktywnym udziałem mieszkańców (oba filary społeczne), należy opierać na partnerstwie i współpracy pomiędzy lokalnym samorządem, organizacjami pozarządowymi, szkołami i uczelniami, sektorem biznesu, grupami wolontarystycznymi i innymi kluczowymi partnerami społecznymi np.

takimi jak: kościoły i związki wyznaniowe, towarzystwa miłośników, grupy rekonstrukcyjne, związki i organizacje sportowe.

Planowanie i realizacja inicjatyw lokalnych musi uwzględniać różne grupy społeczne, ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb grup zagrożonych wykluczeniem społecznym np.: podopieczni instytucji pomocy społecznej, bezrobotni, osoby niepełnosprawne, seniorzy, dzieci i młodzież, osadzeni w zakładzie karnym, itd.

To właśnie z tych przyczyn zasadnym jest tworzenie i wspieranie na terenie Starego Fordonu wszelkiego rodzaju działań polegających na tworzeniu grup wspólnych zainteresowań, świetlic środowiskowych, ośrodków kulturalno-edukacyjnych oraz czasowego lub całodobowego pobytu osób starszych. W działania lokalnej społeczności można by również włączyć osadzonych w tutejszym zakładzie karnym, np. poprzez popularyzację ich inicjatyw artystycznych (np. teatr) jak i wykonywanie konkretnych prac na terenie Starego Fordonu. Resocjalizacja przez pracę oraz włączenie bezrobotnych z tego terenu, do stałych prac porządkowych, budowlanych, utrzymaniowych czy konserwatorskich, ma czynnie przeciwdziałać bezrobociu i prowadzić do adaptacji społecznej.

Podjęcie działań rewitalizacyjnych w sferze społecznej jest jednym z podstawowych zadań w procesie zintegrowanej rewitalizacji Starego Fordonu. Wzmocnienie lokalnej społeczności poprzez stworzenie nowych miejsc pracy i zamieszkania, wpłynie na poprawę jakości życia mieszkańców, co wydaje się, samo w sobie, jednym z najważniejszych celów rewitalizacji, ale także istotnym czynnikiem wpływającym na efektywność całego tego procesu.

4. OCZEKIWANIA MIESZKAŃCÓW

Podjmując temat „Stary Fordon - rewitalizacja funkcjonalno-przestrzenna”, Miejska Pracownia Urbanistyczna w Bydgoszczy, we współpracy z Kołem Naukowym Studentów Socjologii przy Uniwersytecie Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy, podjęła inicjatywę i postanowiła przebadać „oczekiwania mieszkańców Starego Fordonu” i poprzez kwestionariusz ankiety zapoznać się z ich zdaniem na temat warunków i jakości życia, bezpieczeństwa, wydarzeń kulturalnych, sfery gospodarczej, infrastruktury, czystości i estetyki oraz proponowanych inwestycji.

Obszar Starego Fordonu, objęty niniejszym opracowaniem, zamieszkuje 831 mieszkańców. Badanie zostało przeprowadzone na próbie 87 osób wybranych drogą losową, co stanowi o jego reprezentatywności.

Rozeznanie to miało wykazać jakie są oczekiwania mieszkańców Starego Fordonu, w tym względem władz miasta, czego potrzebują mieszkańcy tego rejonu i jak owe potrzeby różnicują się w zależności od wieku, płci i statusu zawodowego respondentów. Dzięki temu możliwe jest precyzyjne wskazanie terenów wymagających interwencji i ukierunkowanie działań rewitalizacyjnych zgodnie z zapotrzebowaniem.

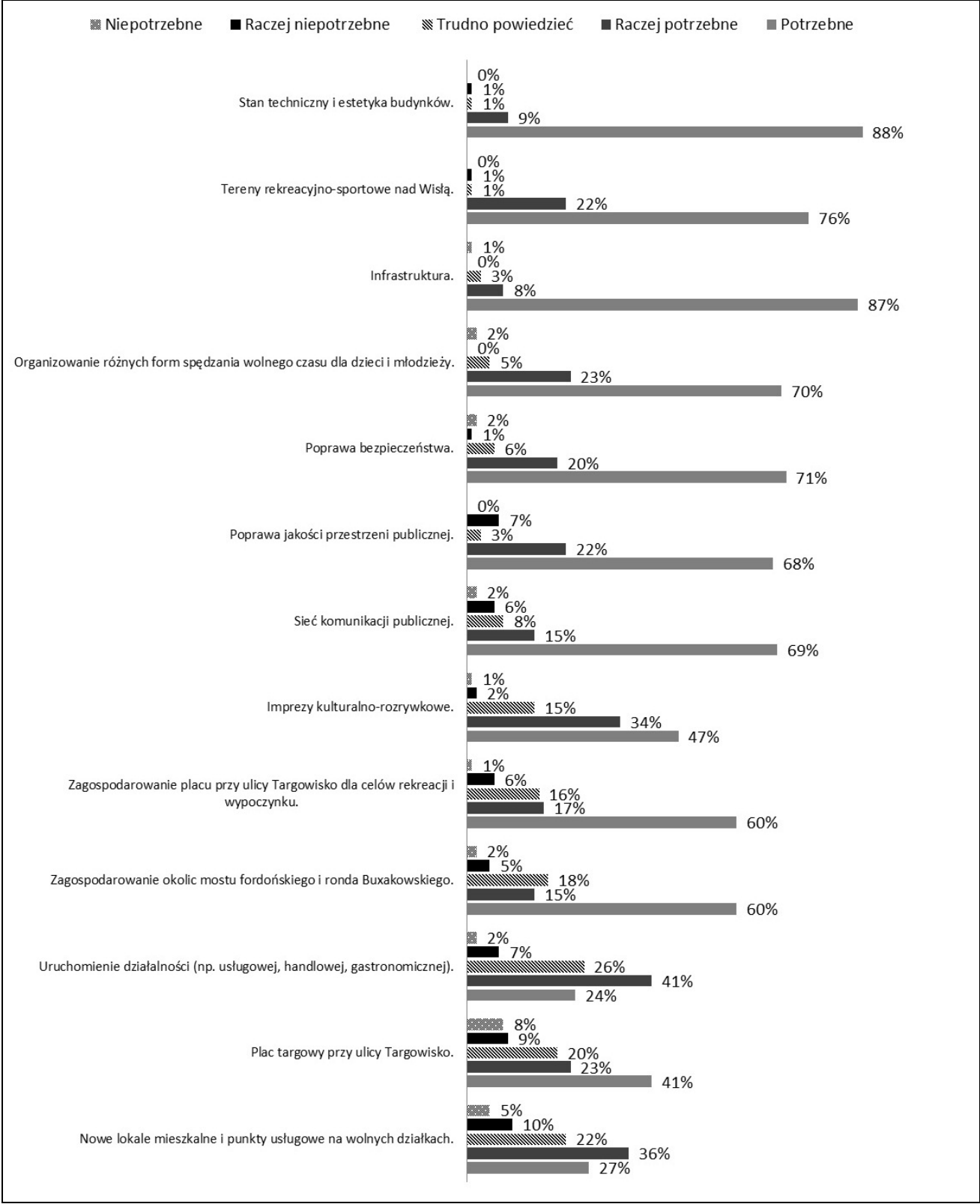
4.1 ANALIZA WYNIKÓW BADAŃ

4.1.1 OGÓLNE POTRZEBY MIESZKAŃCÓW STAREGO FORDONU

Respondenci zostali poproszeni o ocenę proponowanych rozwiązań, mogących poprawić warunki życia w Starym Fordonie. Na pięciostopniowej skali (skala Likerta), mogli oni wybrać odpowiedź najbardziej adekwatną do ich stanowiska. Warianty „potrzebne” i „raczej potrzebne” oraz „niepotrzebne” i „raczej niepotrzebne” zostały zsumowane w celu ukazania ich w przejrzysty sposób (Wykres nr 5: „Zestawienie wszystkich rozwiązań mogących poprawić warunki życia w Starym Fordonie”), przedstawia wartości na pięciostopniowej skali, a wyniki zostały pogrupowane w dziesięcioprocentowe przedziały.

Jak pokazują rezultaty badań, ankietowani najczęściej wskazywali konieczność poprawy stanu technicznego i estetyki budynków oraz zagospodarowania nabrzeża Wisły na cele rekreacyjne. Oba te rozwiązania zostały uznane za „potrzebne” lub „raczej potrzebne” przez 98 proc. badanych. Nieco mniejszy odsetek (95 proc.) uzyskała opcja poprawy infrastruktury (jezdni, chodników, miejsc parkingowych).

Wykres 5: Zestawienie wszystkich rozwiązań mogących poprawić warunki życia w Starym Fordonie

Respondenci wybierali również propozycję organizowania nowych form spędzania czasu dla dzieci i młodzieży (93 proc.), kwestię poprawy bezpieczeństwa (91 proc.) oraz poprawę jakości przestrzeni publicznej (90 proc.).

W kolejnym przedziale znalazła się sugestia dotycząca możliwości poprawy funkcjonowania komunikacji publicznej – 84 proc. wskazań oraz organizowanie większej ilości imprez kulturalno-rozrywkowych – 82 proc.

Zagospodarowanie placu przy ulicy Targowisko, dla celów rekreacji i wypoczynku, uzyskało poparcie 77 proc. respondentów, a poprawa sposobu zagospodarowania terenów w rejonie mostu fordońskiego i ronda Buxakowskiego 75 proc. tego poparcia.

W przedziale od 69 do 60 procent, znalazły się pomysły związane ze stworzeniem sprzyjających warunków dla uruchomienia działalności gospodarczej (np. usługowej, handlowej, gastronomicznej) – 65 proc. wskazań, stworzeniem placu targowego przy ulicy Targowisko – 64 proc. (oba rozwiązania dla ulicy Targowisko, dotyczą zupełnie innych kwestii) oraz z budową nowych lokali mieszkalnych i punktów usługowych na wolnych działkach – 63 proc.

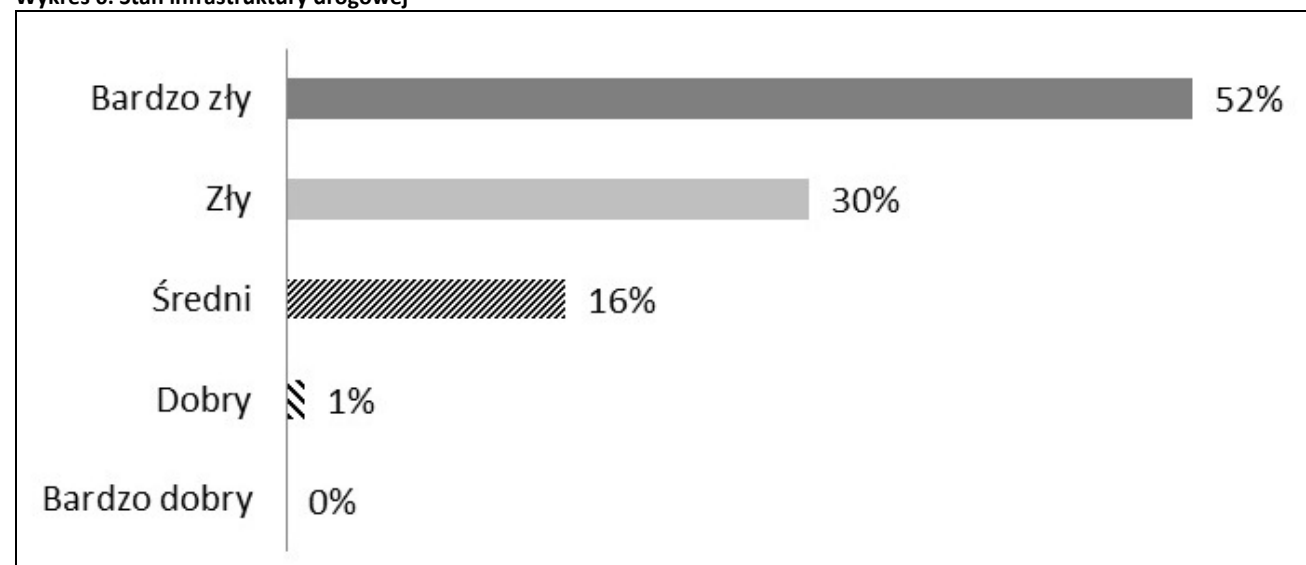
Odpowiedzi „niepotrzebne” lub „raczej niepotrzebne” pojawiały się bardzo rzadko, we wszystkich wariantach rozwiązań kształtują się podobnie, wynosząc kilka wskazań (0-10 proc.). Natomiast wśród kilkunastu wskazań „inne”, przeważa opinia o konieczności odnowienia starych kamienic (3 wskazania). Warto zauważyć, że wszystkie propozycje uzyskały przynajmniej 63 proc. poparcie, co pozwala sądzić, iż respondenci widzą potrzebę wprowadzenia każdego z tych rozwiązań. Wskazując tak dużą liczbę potrzeb, ankietowani mogą dawać wyraz swojemu – mniej lub bardziej uzasadnionemu – niezadowoleniu.

4.1.2 INFRASTRUKTURA

Infrastruktura jest bolączką Starego Fordonu. Tę tezę zdają się potwierdzać liczby przedstawione w tym podrozdziale.

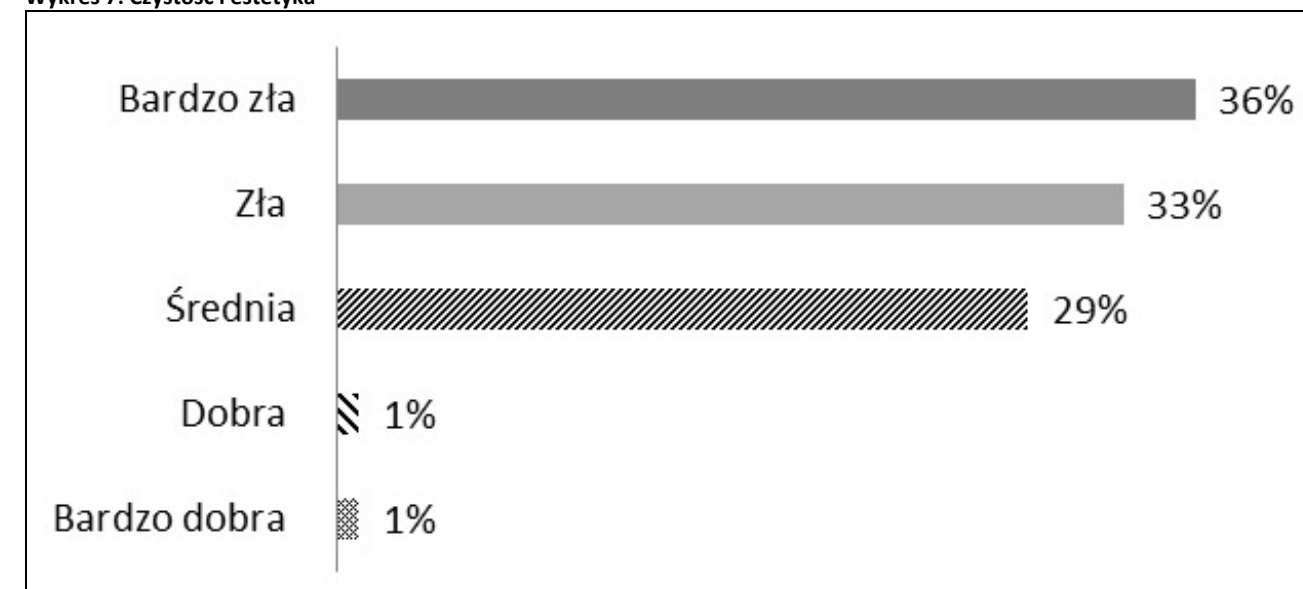
Odpowiedzi na pytanie związane z oceną infrastruktury drogowej w Starym Fordonie pokazują, że problem złego stanu dróg jest bardzo istotny dla mieszkańców. Tylko jedna osoba (niewiele ponad 1 proc.!) oceniła pozytywnie infrastrukturę drogową. 82 proc. uznało infrastrukturę za złą i bardzo złą, a 16 proc. ocenia infrastrukturę jako „średnią”. Jeden respondent nie udzielił odpowiedzi.

Wykres 6: Stan infrastruktury drogowej

Nieco lepiej, lecz nadal bardzo negatywnie, ocenia się czystość i estetykę Starego Fordonu – 2 proc. mieszkańców ocenia jako „bardzo dobrą” i „dobrą”. 69 proc. odpowiedzi wskazywało, że czystość i estetyka jest „zła” i „bardzo zła”. 29 proc. ankietowanych uznało ją za „średnią”.

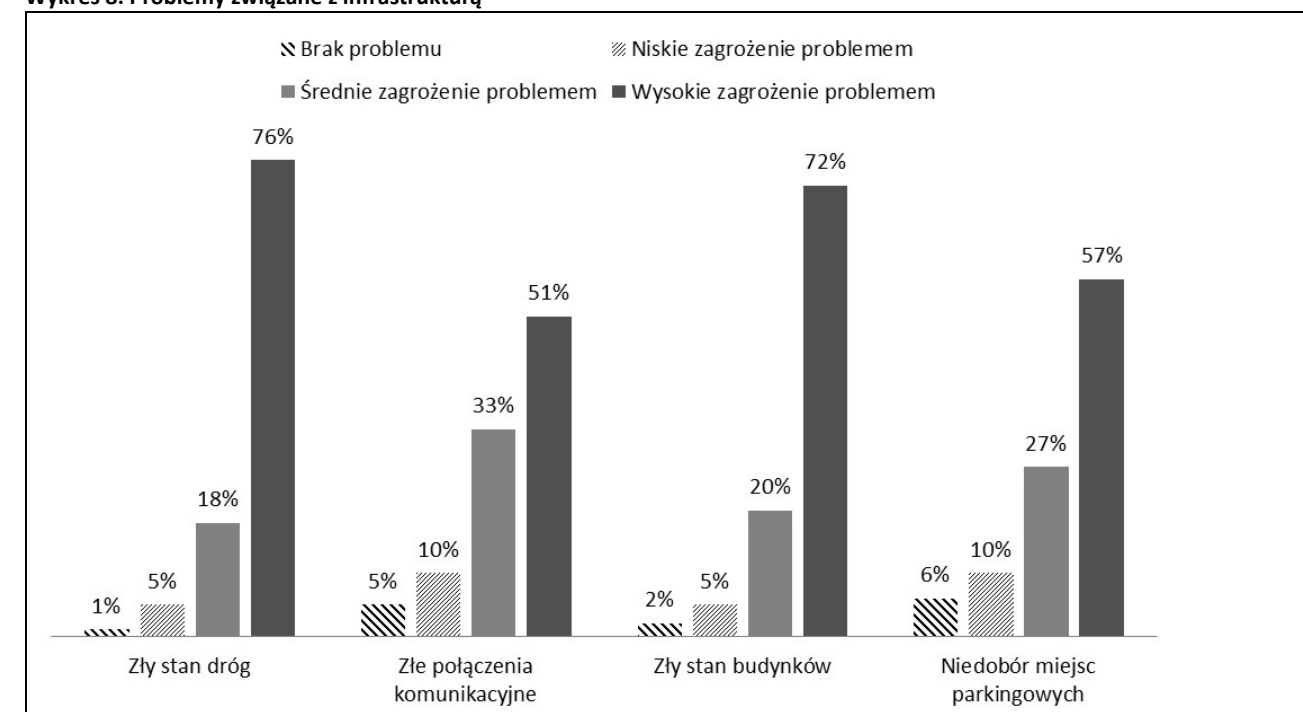
Wykres 7: Czystość i estetyka

Problem infrastruktury przewija się również w innych dziedzinach. Mieszkańcy Starego Fordonu zapytani dlaczego Fordon nie jest atrakcyjnym miejscem do prowadzenia działalności gospodarczej, wskazywali między innymi na brak parkingów, czy słabą estetykę budynków.

W jednym z pytań kwestionariusza poproszono respondentów o ocenę stopnia zagrożenia problemami z różnych sfer życia. W tym podrozdziale skupimy się na problemach związanych z infrastrukturą (pozostałe będą omówione w innych częściach tego opracowania) tzn.: na stanie dróg i budynków, jakości połączeń komunikacyjnych oraz ilości miejsc parkingowych. Wykres nr 8: „Problemy związane z infrastrukturą”, przedstawia zestawienie tych problemów.

Wykres 8: Problemy związane z infrastrukturą

Stan dróg oceniono najgorzej – 76 proc. respondentów uważa, że zagrożenie problemem jest „wysokie”. Rozpiętość między tym, a kolejnym wskaźnikiem jest ogromna – zaledwie 18 proc. osób stwierdziło, że zagrożenie problemem jest „średnie”. Jedynie według 5 proc. zagrożenie problemem jest „niskie”.

Nieco lepiej przedstawia się sytuacja komunikacji miejskiej – 51 proc. ankietowanych uważa, że jest „wysokie” zagrożenie problemem złych rozwiązań komunikacyjnych, a 34 proc. uznało, że jest ono „średnie”. 10 proc. uważa je za „niskie”.

Kolejnym problemem jest zły stan budynków – 72 proc. ankietowanych wskazuje na „duże” zagrożenie problemem, 20 proc. uważa, że jest ono „średnie”. Zdaniem 5 proc. pytanym zagrożenie jest „niskie”.

Mieszkańcy Starego Fordonu narzekają również na ograniczoną liczbę miejsc parkingowych. 58 proc. ankietowanych uważa, że istnieje „duże” zagrożenie problemem. 27 proc. twierdzi, że jest ono „średnie”, a 10 proc. zakwalifikowało je jako „niskie”.

Mieszkańcy Fordonu chętnie wypowiadali się w pytaniu otwartym, które dawało możliwość swobodnego wyrażenia swojej opinii na dowolny temat – oto kilka odpowiedzi:

- Zabudowa pustych miejsc po wyburzeniu starych budynków, zły stan budynków(kamienic) przy wjeździe do Starego Fordonu(okna wystawowe byłych sklepów zabite deskami).
- Ulica Bydgoska- zrobienie deptaka, catkowity remont dróg, parking.
- Poprawa dróg i chodników, zwiększenie częstotliwości jazdy autobusów lub nowych połączeń z miastem.
- Brakuje dobrej komunikacji miejskiej z centrum i Nowym Fordonem.
- Stanowczo zagospodarowanie terenu nad Wisłą dla celów rekreacyjnych, likwidacja szpecącej zwirowni, poprawić estetykę terenu obok synagogi tj. budowa nowych chodników i likwidacja błotnistych, gruntowych dróg.
- Staby dojazd do centrum.
- Ulica Piekary brak drogi, oświetlenie się nie pali, ulica Patrolowa wysypisko śmieci szok XXI wieku.

Również i w tej części mieszkańcy poruszyli temat infrastruktury dzielnicy. 5 osób wskazało na konieczność rozwinięcia komunikacji autobusowej oraz/lub korekty obecnych połączeń. 3 wskazania dotyczyły kompleksowego remontu ulicy Bydgoskiej, a 2 głosy wskazywały na konieczność naprawy ulicy Piekary. Pojawiły się również głosy (2) dotyczące uprzątnięcia ulicy Patrolowej. Dwóch respondentów podkreślało konieczność wyłączenia z ruchu ciężkich pojazdów, które dewastują drogi. Również 2 ankietowanych zgłosiło potrzebę uprzątnięcia terenów wokół synagogi. 2 osoby uznały, że konieczne jest wyburzenie istniejących pustostanów i postawienie w ich miejsce zupełnie nowych budynków.

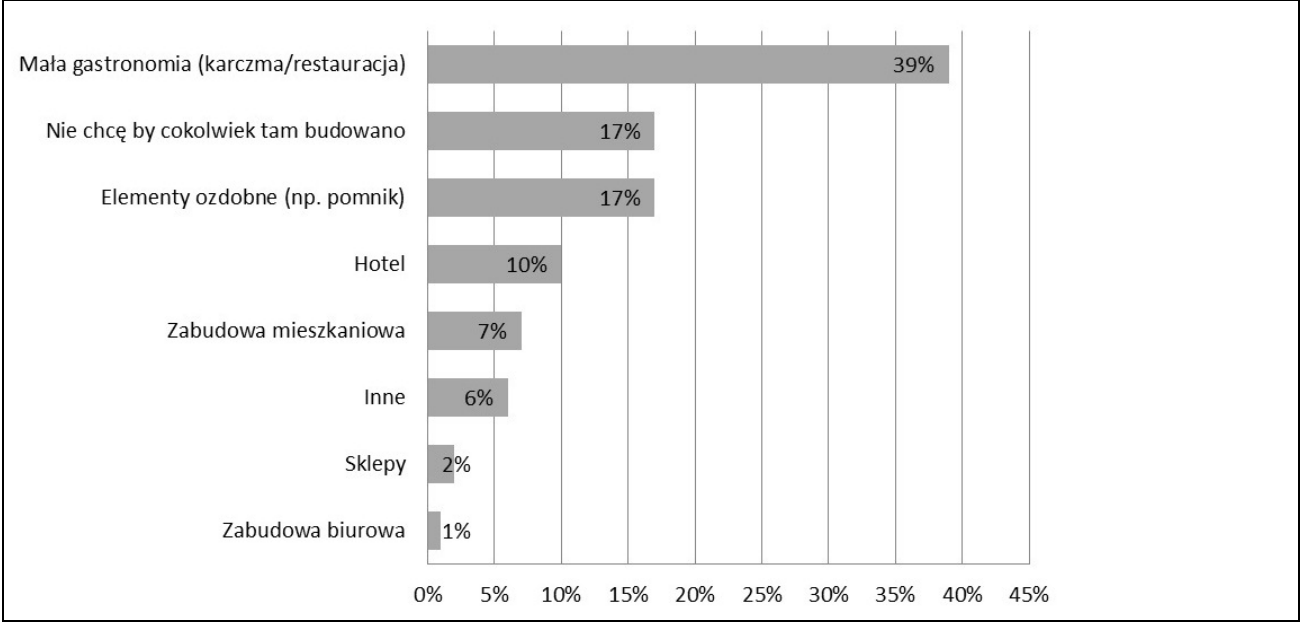
4.1.3 ZAGOSPODAROWANIE TERENÓW NAD WISŁĄ I OKOLIC MOSTU FORDOŃSKIEGO

Rewitalizacja terenów nadwiślańskich jest ważną kwestią dla mieszkańców Starego Fordonu. Chcą oni by wzdłuż nadbrzeży Wisły powstały atrakcyjne i łatwo dostępne tereny rekreacyjno-sportowe. Zależy im również bardzo na likwidacji zwirowni. W ich oczach sprawy te wydają się priorytetowe, co można zauważyć po wysokiej ilości wypowiedzi respondentów na te tematy w częściach otwartych kwestionariusza. Poniżej znajduje się kilka wypowiedzi respondentów w ich oryginalnej formie:

- S. Fordon stanie się atrakcyjnym miejscem do prowadzenia działalności gospodarczej po rewitalizacji i stworzeniu mariny.
- Chciałabym, aby w przyszłości był piękny deptak nad Wisłą, podobnie jak w Toruniu, a nie stare zniszczone, zardzewiałe barki, jak teraz.
- Stanowczo zagospodarowanie terenu nad Wisłą dla celów rekreacyjnych, likwidacja szpecącej zwirowni.
- Urządzenie terenów zielonych (aleje) nad Wisłą.
- Zagospodarowanie terenów nad Wisłą, przeniesienie sprzedaży żwiru poza obszar miasta.
- Zaprzestanie czerpania żwiru z dna rzeki Wisły i zaprzestanie składowania go na terenach miasta.
- Przystań rzeczna nad Wisłą, alejki rowerowe wzdłuż Wisły, korty tenisowe, parki dla dzieci, a najważniejsze zakaz wjazdu autobusów i innych ciężkich samochodów dostawczych, które niszczą, oraz przeniesienie więzienia w inne miejsce a tam zrobić piękny hotel z deptakiem do Wisły bo turystów jest dużo.

Integralną częścią zagospodarowania Starego Fordonu jest również poddanie procesowi zabudowy okolic mostu fordońskiego. Większość ankietowanych wskazała potrzebę budowy obiektów małej gastronomii (39 proc.). Część z nich widziałaby tam również obiekty o charakterze ozdobnym (17 proc.). Warto zauważyć, że 17 proc. nie chce by cokolwiek tam budowano.

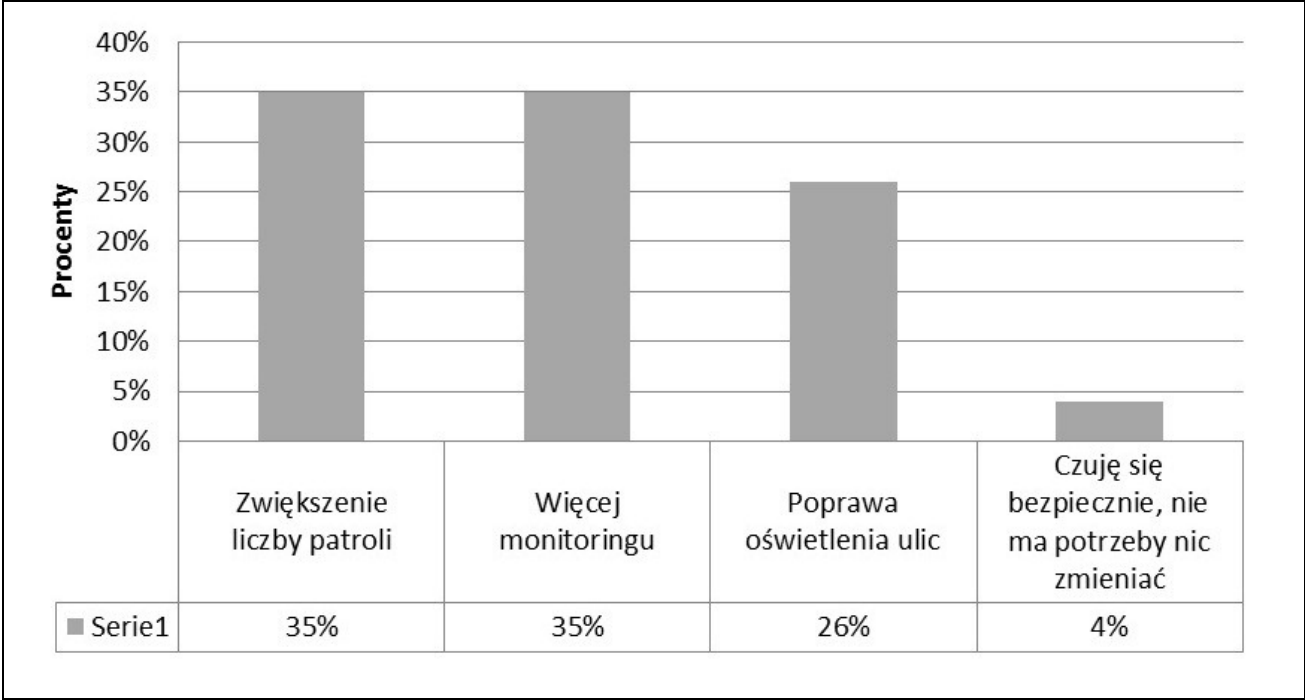
Wykres 9: Preferowane formy zagospodarowania okolic mostu fordońskiego

4.1.4 POCZUCIE BEZPIECZEŃSTWA

Jak pokazuje Wykres nr 10, opinia mieszkańców zapytanych o to „co mogłoby poprawić poziom bezpieczeństwa?”, rozłożyła się równomiernie między trzy warianty: zwiększenie liczby patroli (35 proc.), więcej kamer monitorujących (35 proc.) oraz poprawę oświetlenia ulic (26 proc.).

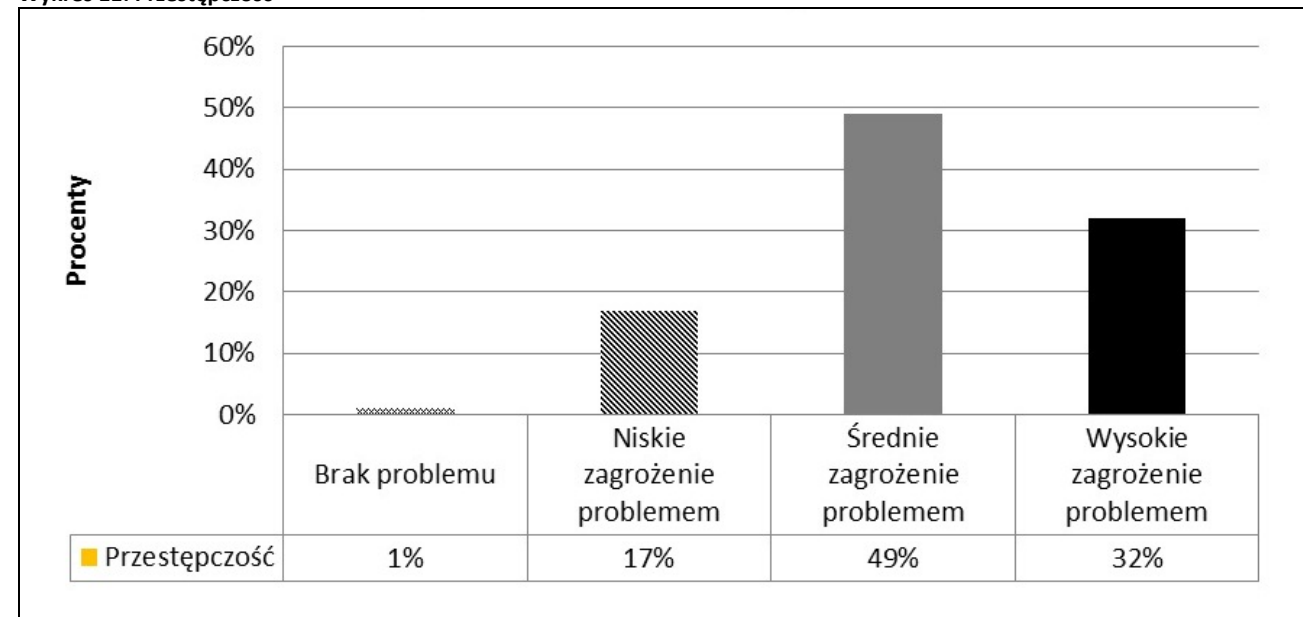
Wykres 10: Co mogłoby wpłynąć na poprawę bezpieczeństwa?

Warto zauważyć również, że jedynie 4 proc. respondentów czuje się bezpiecznie w Starym Fordonie. Wśród niestandardowych odpowiedzi na to pytanie, pojawiły się zdania, że należałoby „zwiększyć liczbę muld na jezdniach, zmniejszających prędkość przejeżdżających samochodów” oraz „nie sprzedawać alkoholu po godzinie dwudziestej”.

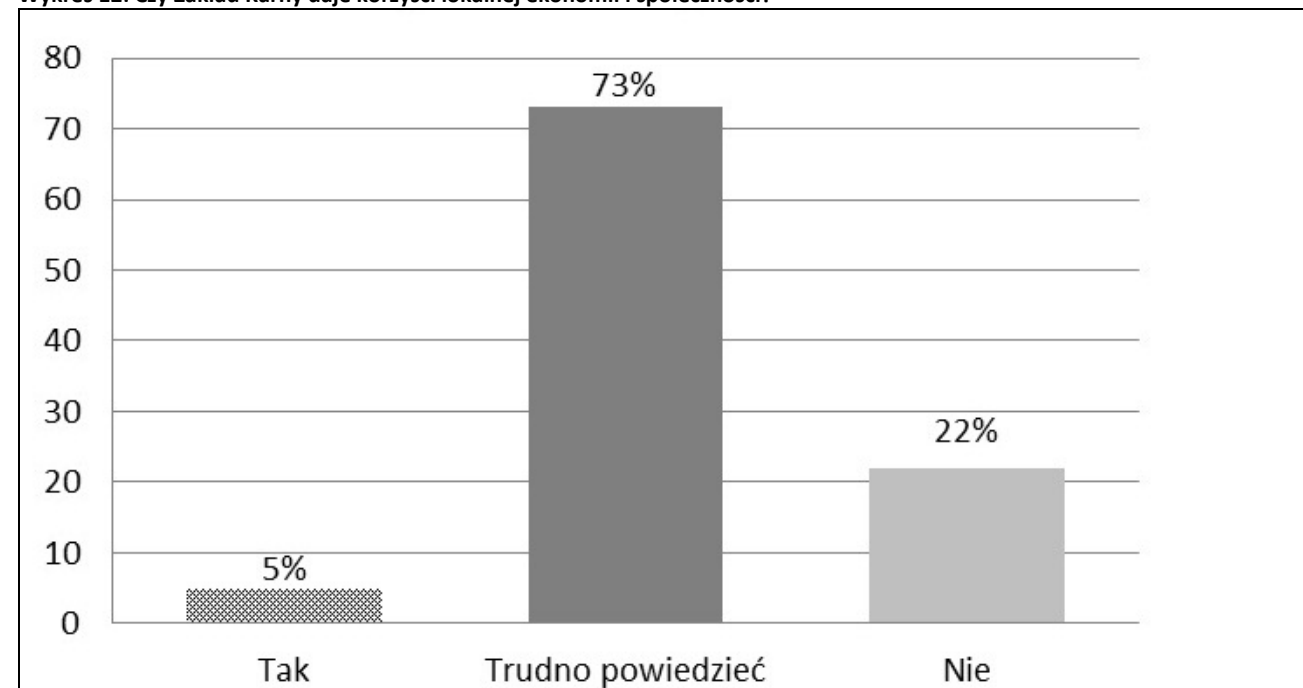
W pytaniu, w którym poproszono mieszkańców o ocenę poziomu przestępczości w Starym Fordonie 81 proc. z nich wskazało, że jest on na „średnim” lub „wysokim poziomie” (Wykres nr 11: „Przestępczość”). Jedynie 17 proc. respondentów oceniło zagrożenie tym problemem jako „niskie”.

Wykres 11: Przestępczość

4.1.5 OPINIE NA TEMAT FUNKCJONOWANIA ZAKŁADU KARNEGO

Wykres 12: Czy Zakład Karny daje korzyści lokalnej ekonomii i społeczności?

Aż 73 proc. respondentów zapytanych o to „czy zakład karny daje wymierne korzyści lokalnej ekonomii i społeczności?”, nie miało w tej kwestii skryształizowanej oceny. Wśród osób, które takową posiadają, 22 proc. uznało, że zakład nie przynosi korzyści, czego przyczyną jest wg nich fakt, iż więźniowie nie pracują, a pieniądze na funkcjonowanie zakładu pochodzą z kieszeni podatników. Skarżono się również na samochody pracowników więzienia zajmujące miejsca parkingowe (których w Starym Fordonie jest bardzo mało). Jedynie 5 proc. ankietowanych uważa, że Zakład Karny przynosi korzyści ich dzielnicy – głównie miejsca pracy.

Należy nadmienić, że w pytaniu o sugestie i uwagi dotyczące rozwoju Starego Fordonu dwóch mieszkańców uznało, że likwidacja Zakładu Karnego poprawi sytuację dzielnicy.

4.1.6 GOSPODARKA W STARYM FORDONIE – STAN OBECNY, PERSPEKTYWY

Wskazania respondentów pytanych o opinię dotyczącą sposobów aktywizacji gospodarczo - kulturalnej mieszkańców, rozłożyły się równomiernie na wszystkie (nie uwzględniając jednak wariantu „inne”), wyszczególnione w kwestionariuszu sposoby – częstość wskazań tych wariantów wyniosła średnio 35 proc. Co istotne, aż nieco ponad 1/4 respondentów nie wiedziała, co tą aktywność mogłoby podnieść.

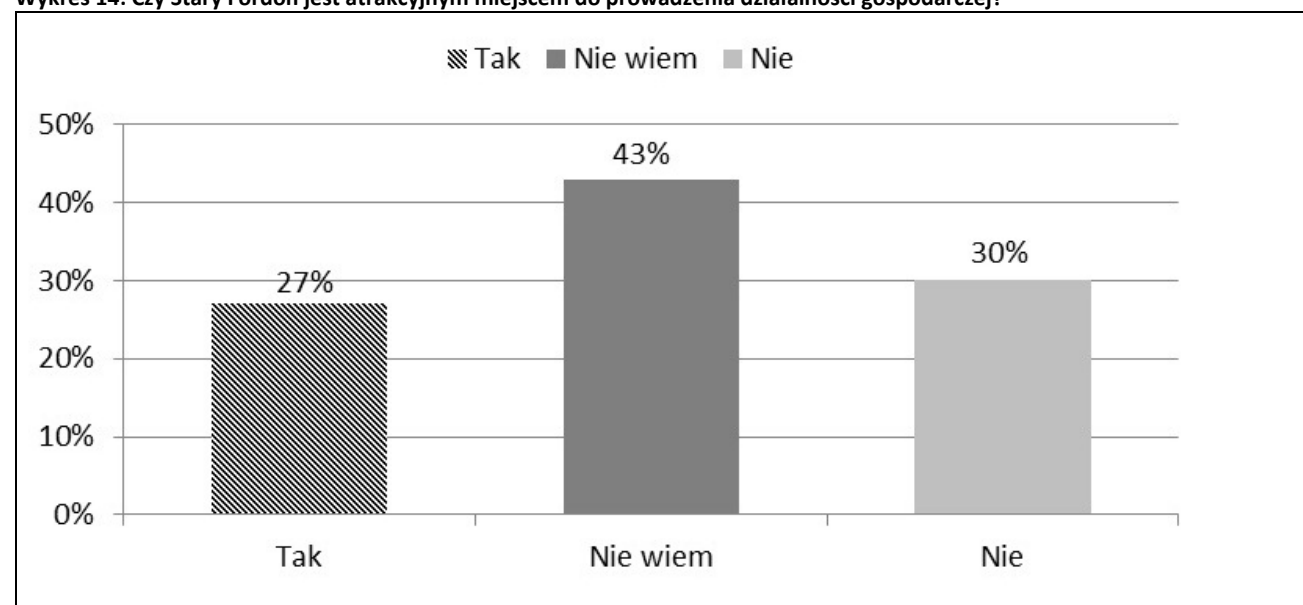
Wykres 13: Co mogłoby zachęcić mieszkańców do większej aktywności w sferze gospodarczo-kulturalnej?

Opinie respondentów na temat atrakcyjności Starego Fordonu jako miejsca działalności gospodarczej są podzielone równomiernie (Wykres nr 14: „Czy Stary Fordon jest atrakcyjnym miejscem do prowadzenia działalności gospodarczej?”). 27 proc. badanych twierdzi, że Stary Fordon jest miejscem odpowiednim dla tego typu działalności, a 30 proc. uważa odwrotnie. Jak w przypadku odpowiedzi na inne pytania z zakresu tematyki gospodarczej, znaczna część respondentów nie ma zdania – aż 43 proc.

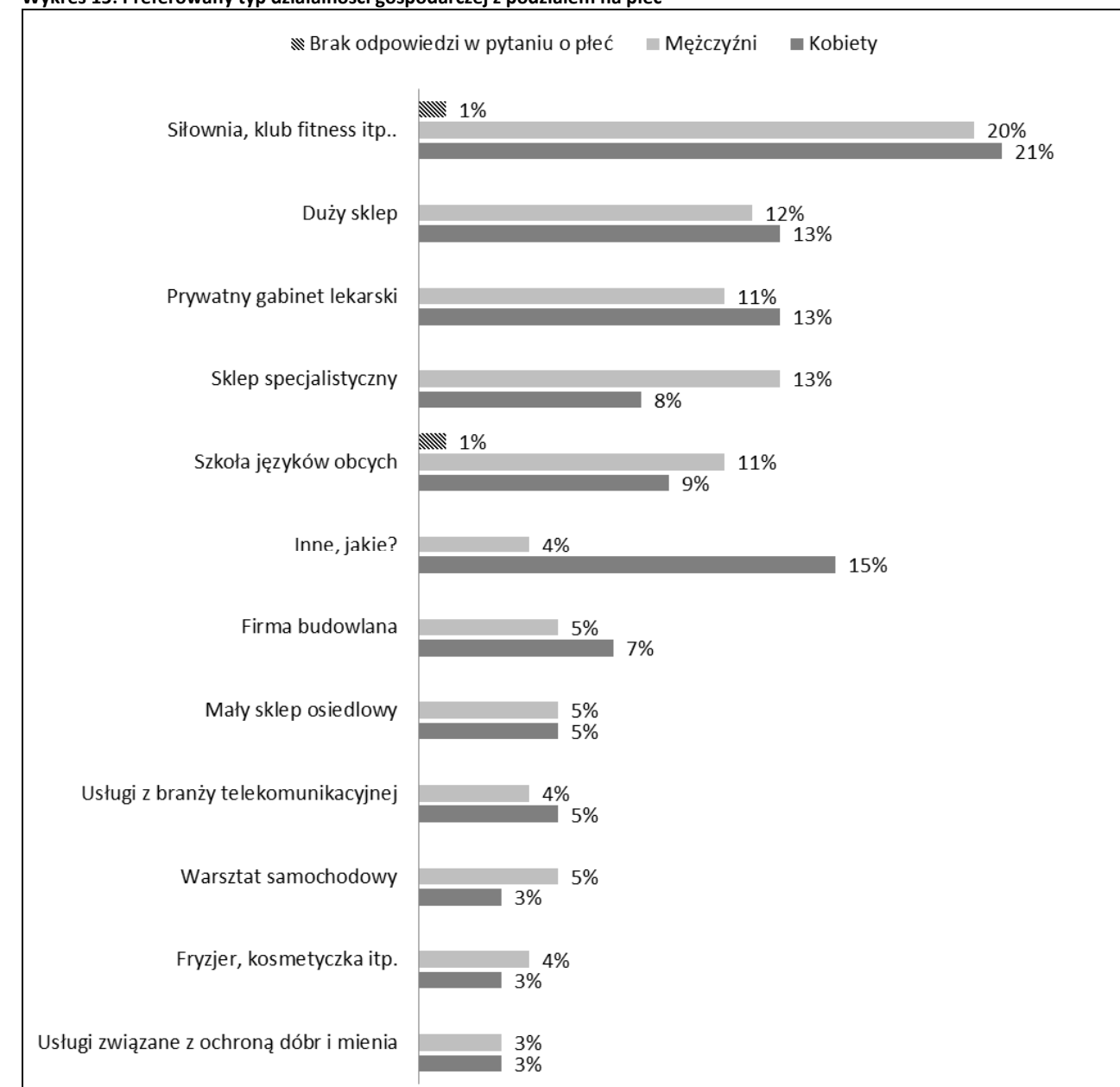
Dlaczego – według 30 proc. respondentów – Stary Fordon nie jest miejscem atrakcyjnym do prowadzenia działalności gospodarczej? Swoją opinię argumentują głównie biedą w Starym Fordonie, dużą liczbą osób starszych (można wnioskować, iż osoby starsze z założenia nie są skore do zakładania własnej działalności ze względu na brak sił, niechęć do angażowania się w nowe przedsięwzięcie). Pojawiało się też kilka odpowiedzi, że na terenie Starego Fordonu stan infrastruktury jest słaby (tu z kolei należy wnioskować, że może on odstraszać potencjalnych lokalnych przedsiębiorców oraz nowych inwestorów).

Wykres 14: Czy Stary Fordon jest atrakcyjnym miejscem do prowadzenia działalności gospodarczej?

Badani oceniają, że największy sukces w Starym Fordonie odniosłoby otwarcie siłowni i/lub klubu fitness – aż 42 proc. Zdanie to podzielają w równym stopniu kobiety i mężczyźni (patrz Wykres nr 15: „Preferowany typ działalności gospodarczej z podziałem na płeć”). Potem następuje spadek poparcia dla wszystkich zaproponowanych pomysłów. Dopiero „duży sklep” oraz „prywatny gabinet lekarski” zostały uznane przez respondentów za dobrze rokujące formy działalności i uzyskały odpowiednio po 25 proc. i 24 proc. wskazań. Według respondentów niemałym powodzeniem cieszyłoby się również: „szkoła językowa” i „sklep specjalistyczny”, które uzyskały po 21 proc. głosów. Pozostałe warianty – oprócz „inne” – otrzymały kilku- i kilkunastoprocentowe uznanie (najwyżej 12 proc. – firma budowlana). Wśród samodzielnie wypisanych propozycji, połowę stanowiły „obiekty gastronomiczne” (np. kawiarnia), a ok. 29 proc. „kino”.

Wykres 15: Preferowany typ działalności gospodarczej z podziałem na płeć

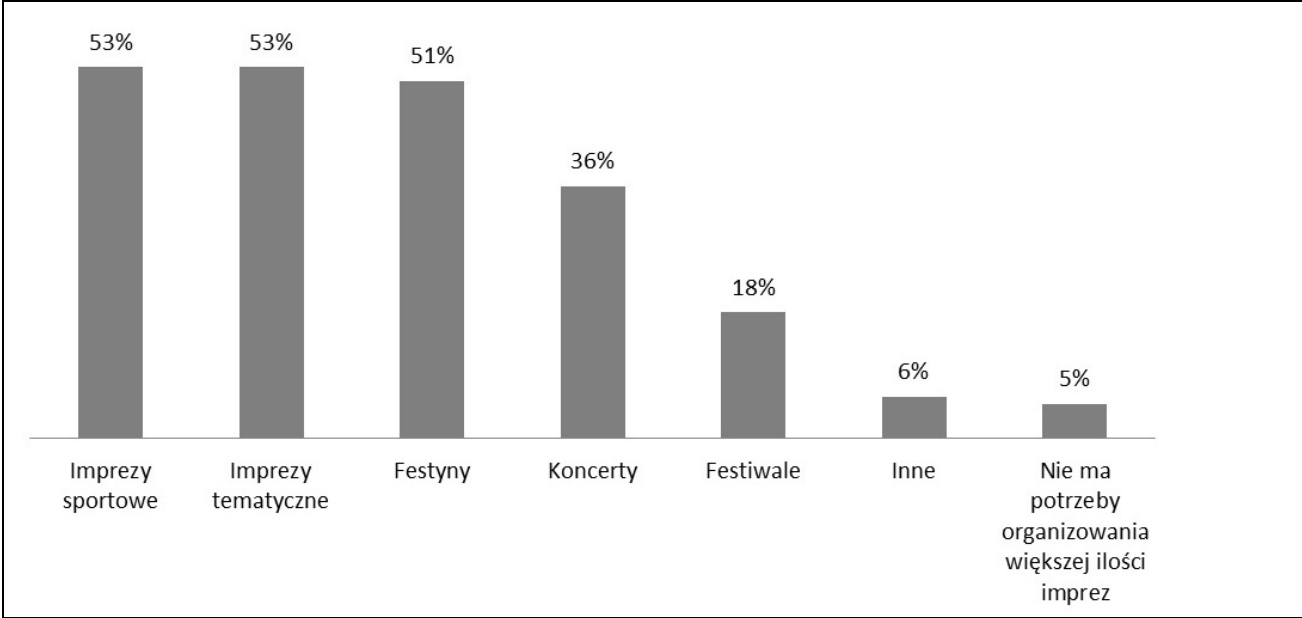
Dodatkowo, w jednym z otwartych pytań kwestionariusza, respondenci mieli okazję wyrazić swoje sugestie dotyczące np. nowych inwestycji w Starym Fordonie. Istotne dla nich jest powstanie „kina, restauracji/kawiarni”. Pojawiały się też nieliczne sugestie, by powstało „centrum handlowe”, „targowisko”, „hotel”, a także, by „czynsze dla prowadzonych form działalności gospodarczych były niższe”.

Podsumowując, respondenci mają niewielką wiedzę na tematy gospodarcze. Nie potrafią ocenić czy poprawa stanu gospodarki w obrębie ich miejsca zamieszkania jest w ogóle potrzebna; nie wiedzą, co może wyzwolić aktywność mieszkańców w tej sferze.

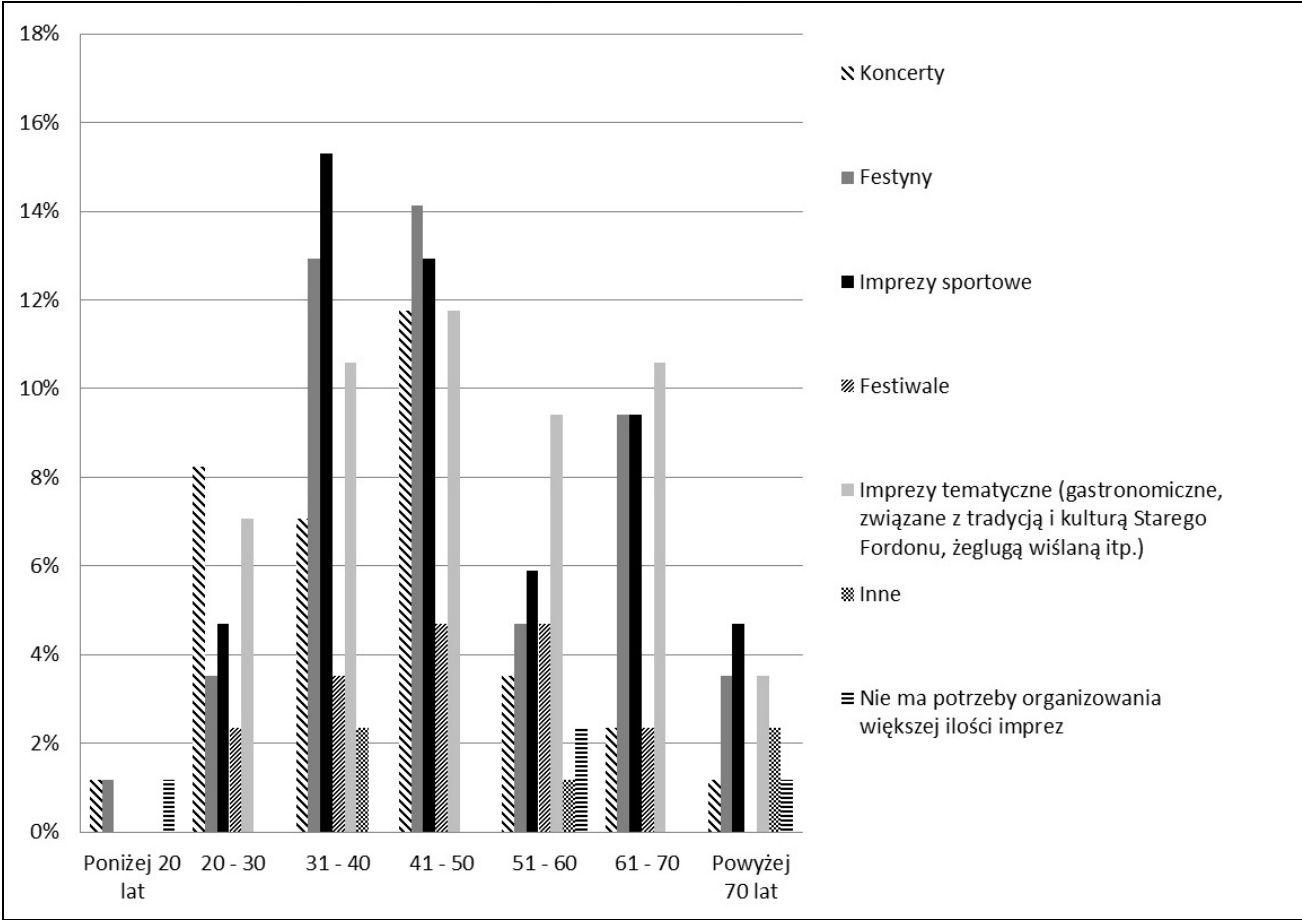
Badani skarżą się na „wysoki poziom biedy”. Bieda może być czynnikiem uniemożliwiającym aktywizację sporej części mieszkańców. Nie mogą zaspokoić podstawowych potrzeb ze względu na brak finansów, nie mają możliwości samodoskonalenia się, zdobywania wiedzy i umiejętności, uczestnictwa w kulturze itp.

4.1.7 SFERA SPOŁECZNO-KULTURALNA

Wykres 16: Imprezy kulturalno-rozrywkowe, które powinny być organizowane w Starym Fordonie

Wykres 17: Imprezy kulturalno-rozrywkowe, które powinny być organizowane w Starym Fordonie z podziałem na wiek

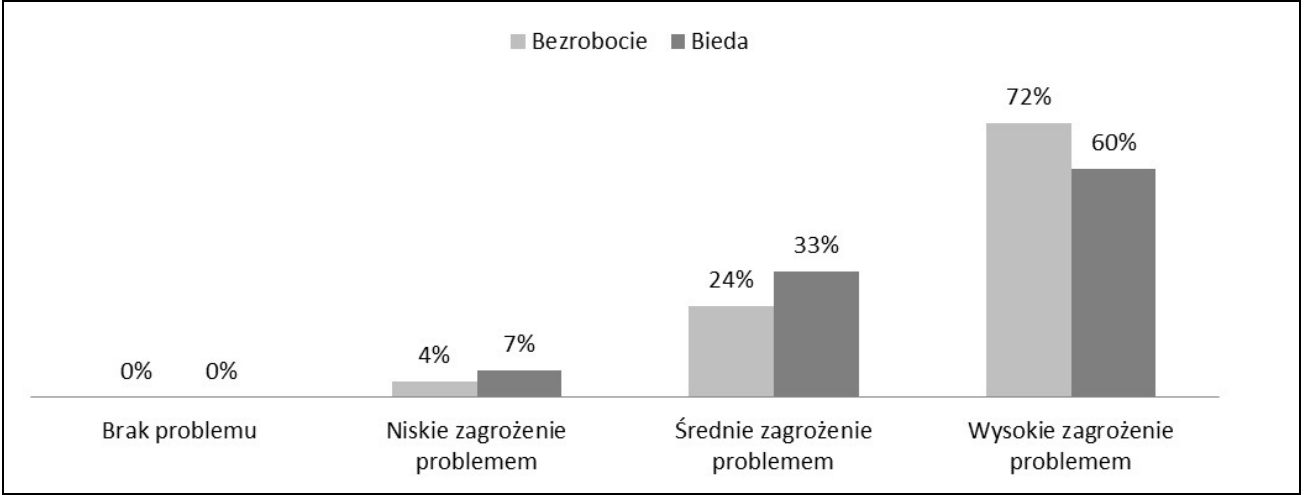
W kwestii imprez o charakterze kulturalno-rozrywkowym, których liczba powinna się zwiększyć (patrz Wykres nr 16: „Imprezy kulturalno-rozrywkowe, które powinny być organizowane w Starym Fordonie”), większość respondentów najchętniej uczestniczyłoby w „imprezach sportowych i tematycznych” (53 proc.) – np. gastronomicznych, związanych z tradycją i kulturą dzielnicy – a także we wszelkiego rodzaju festynach (51 proc.) – najwięcej takich odpowiedzi udzieliły osoby w wieku 31 – 40 lat (patrz Wykres nr 17: „Imprezy kulturalno-rozrywkowe, które powinny być organizowane w Starym Fordonie z podziałem na wiek”).

Warto zauważyć, że wysoki odsetek osób (98 proc.) zgłaszał potrzebę organizowania „różnych form spędzania wolnego czasu dla dzieci i młodzieży”. Sugestie takie pojawiły się zarówno w pytaniu o możliwości poprawy warunków życia, jak i o preferowany typ imprez. Jak już wcześniej zostało wspomniane (patrz: podrozdział „Gospodarka w Starym Fordonie”) często wskazywano na konieczność wybudowania „kina i stworzenia domów kultury”, gdzie czas mogliby spędzać zarówno młodzi, jak i starsi mieszkańcy dzielnicy. Warto wspomnieć, że w Starym Fordonie jest tylko jeden plac zabaw – wybudowany koło szkoły (przy ul. Pielęgniarskiej). Widać więc wyraźnie, że dzieci nie mają zbyt wielu możliwości spędzania swojego wolnego czasu w ciekawy i rozwijający sposób.

Badani przyznają, że do większej aktywności w sferze gospodarczo-kulturalnej skłoniłoby ich „promocja i wspomaganie przedsiębiorczości mieszkańców oraz pobudzanie do aktywnego udziału w życiu kulturalnym Starego Fordonu” (37 proc.), „kampania promująca bardziej aktywny tryb życia i organizowanie szkoleń oraz warsztatów pobudzających do działania” (analogicznie 34 proc. i 31 proc.), a także „pomoc finansowa”. Natomiast aż 27 proc. osób nie potrafiło wskazać, co do takiej aktywności mogłoby zachęcać.

Z kolei za jeden z najbardziej doskwierających problemów, mieszkańcy uznali „bezrobocie”, które wskazało 72 proc. ankietowanych oraz wszechobecną „biedę” – 60 proc. (patrz Wykres nr 18: „Bieda i bezrobocie”), co świadczy o tym, że trudności te dotyczą ponad połowy badanych lub mają oni na co dzień styczność z osobami borykającymi się z kwestią braku pracy czy niedostatku pieniędzy.

Wykres 18: Bieda i bezrobocie

4.2 WYPOWIEDZI RESPONDENTÓW

Rozdział ten ma na celu prezentację wypowiedzi respondentów z pytań otwartych oraz z kategorii „inne” z pytań zamkniętych, w ich oryginalnej formie.

Odpowiedzi z kategorii „inne” pojawiające się w pytaniu, w którym respondenci zostali poproszeni o ocenę pomysłów na poprawę sytuacji w Starym Fordonie (patrz początek Rozdziału 4.1 – Analiza wyników badań):

- Stworzenie mariny,
- Przeniesienie zwirowni,
- Odrestaurowanie boiska przy Piekarskiej,
- Plac zabaw,
- Oświetlenie i nowe budownictwo,
- Pojemniki na segregację odpadów,
- Likwidacja dróg gruntowych,
- Ulica Piekary do remontu,
- Ulica Góralska – zrobić drogę asfaltową,
- Remont starych kamienic od strony podwórza,
- Fotoradar przy ulicy Bydgoskiej,
- Pomoc w odnowieniu kamienic prywatnych,
- Konserwacja obiektów zabytkowych.

Odpowiedzi z kategorii „inne” z pytania, w którym respondenci zostali poproszeni o wskazanie obiektów, które powinny powstać w okolicy mostu fordońskiego:

- Kino,
- (Obiekty) sportowo-rekreacyjne,
- Karczma,
- Przeniesienie zwirowni, stworzenie mariny,
- Poprawa nabrzeży Wisty,
- Przystań rzeczna z hotelem i gastronomią.

Odpowiedzi z kategorii „inne” z pytania: Co mogłoby wpłynąć na poprawę bezpieczeństwa w Starym Fordonie?:

- Niesprzedawanie alkoholu po 20:00,
- Progi zwalniające na jezdniach zmniejszające prędkość.

Odpowiedzi z kategorii „inne” z pytania: Jakiego rodzaju imprezy powinny być organizowane w Starym Fordonie?:

- Dyskoteki dla młodzieży,
- Zabawy dla dzieci,
- Coś dla młodzieży,
- Postawić w szkole na sport,
- Festyny nad Wisłą,
- Żegluga wiślana.

Odpowiedzi z pytania, w którym respondenci zostali poproszeni o ocenę funkcjonowania Zakładu Karnego oraz argumentację swojego stanowiska:

- Pozytywna ocena:
 - Więźniowie sprzątają ulice oraz obiady w zakładzie karnym (tanie),
 - Więzienie jest miejscem pracy dla ludzi,
 - Żaden zakład nie daje tylu miejsc pracy, proszę zostawić go w spokoju,
 - W niczym nie przeszkadza a wręcz budzi respekt.
- Negatywna ocena:
 - Więźniowie nie sprzątają ulic,
 - Więźniowie nie pracują,
 - Auta pracowników więzienia zabierają miejsca na placu i ulicach,
 - Utrzymywanie więźniów z publicznych pieniędzy,
 - Gmina Bydgoszcz wydaje pieniądze na inne cele niż więzienie w Fordonie,
 - Obawa przed spotkaniem więźnia na przepustce(strach),
 - Raczej nie, ponieważ odwiedzający nie korzystają z usług na miejscu, a więźniowie bardzo rzadko wykonują pracę na terenie Fordonu,
 - Brak pracy dla oskarżonych np. za kary porządkowe,
 - Nie ma żadnej korzyści dla mieszkańców,
 - Nie daje żadnych korzyści i jest niepotrzebny mieszkańcom,
 - Nie zaobserwowałem jakiegokolwiek korzyści z tego tytułu, poza tym z tego powodu brak jest miejsca do parkowania samochodów,
 - Zdecydowanie zakład karny jest w tym miejscu niepotrzebny, psuje wizerunek miasta,
 - Raczej trochę odstrasza,
 - Działają destrukcyjnie na społeczność.

Odpowiedzi z pytania otwartego, na które odpowiadali respondenci, którzy uważali, że Stary Fordon nie jest atrakcyjnym miejscem do prowadzenia działalności gospodarczej:

- S. Fordon stanie się atrakcyjnym miejscem do prowadzenia działalności gospodarczej po rewitalizacji i stworzeniu mariny,
- Duże bezrobocie, brak parkingów, mieszkańcy wolą centra handlowe, których tu brak,
- Menele i rozlatujące się domy, alkoholicy na ulicach, mała liczba mieszkańców itd.,
- Trudno powiedzieć,
- Ponieważ jest nowa dzielnica, nie ma żadnych zajęć dla dzieci,
- Mała liczba mieszkańców, bieda, starsi ludzie,
- Złe okolice (młodzież, estetyka ulic),
- Staba estetyczność i małe zainteresowanie,
- Brak łączności z centrum miasta (1 linia 65). Niski (!) wiek mieszkańców,
- Część mieszkańców to alkoholicy, którzy tego nie.... (-tekst trudny do odczytu-), co odstrasza inicjatywę poza sklepem lub bazarom z alkoholem,
- W Starym Fordonie jest za mało ludzi. Jest już kilkanaście sklepów i wydaje mi się, że nie opłaca się prowadzić działalności gospodarczej,

- W S. Fordonie mieszka za dużo ludzi bezrobotnych, pochodzących z rodzin patologicznych i jest za dużo pijaków. Wszyscy kupują najpotrzebniejsze rzeczy, a alkoholik wiadomo,
- Kiedyś było atrakcyjnie (miasto starych ludzi),
- Zła infrastruktura, ubogie społeczeństwo,
- Małe sklepy i drobne przedsiębiorczość niszczy nasze państwo polskie, a inna działalność gospodarcza w dobie globalizmu nie ma znaczenia,
- Starzejący Fordon, brak odpowiedniej nawierzchni chodników, mało atrakcyjne budynki, odrapana elewacja, szaro i ponuro,
- Brak pracy, pieniędzy, bieda,
- Ponieważ jest zaniedbana dzielnica,
- Bieda,
- Nie wiem,
- Tu już nie ma tak jak w całej Bydgoszczy,
- Ponieważ społeczeństwo jest raczej ubogie,
- Lokale w posiadaniu ADM-u powinny być przekazane, niskie czynsze,
- Brak infrastruktury do prowadzenia działalności gospodarczej,
- Bo w starym Fordonie przeważnie mieszkają emeryci i renciści,
- Uważam, że jest atrakcyjny samo położenie i zabytek,
- Słaba infrastruktura, brak parkingów, niewielka zamożność mieszkańców, więc należałoby liczyć na klientów z zewnątrz, brak parkingów monitoringów,
- Stare biedne społeczeństwo w związku z tym słaba lokalizacja na działalność gospodarczą.
- Obciążenie podatkowo lokalowe nie pozwala rozwinać działalności,
- Dzielnica starszych ludzi,
- Więzienie (bo strach kto przyjdzie), ubogie społeczeństwo,
- Sklepów jest dość wystarczająco, ogólnie jest dobrze,
- Małe sklepy nie są w stanie konkurować z marketami ludzie w Fordonie nie należą do bogatych więc często wybierają markety.

Odpowiedzi z kategorii „inne” z pytania: Jaka działalność gospodarcza odniosłaby największy sukces w Starym Fordonie?:

- Obiekt gastronomiczny na obrzeżach Wisły,
- Placówka bankowa,
- Sklep obuwniczy, restauracje,
- Kino,
- Księgarnia,
- Kino,
- KFC,
- Zakłady pracy produkcyjne dające pracę mieszkańcom,
- Kawiarenka,
- Mała gastronomia,
- Restauracja,
- Kawiarnia,

- Kino,
- Wszystkie powyższe warianty.

Odpowiedzi z pytania otwartego, w którym respondenci mogli zgłaszać swoje sugestie/uwagi dotyczące rozwoju Starego Fordonu:

- Plany już są. Wystarczy pozyskać środki na pozostałe projekty i zadbać o skuteczne przeniesienie żwirowni (największy problem według radnych),
- Dodatkowa linia autobusowa z pętli 65, miejsca pracy (centrum handlowe), zagospodarować park i teren przy ulicy Pielęgniarskiej,
- To kolejny projekt rewitalizacji Starego Fordonu, niestety nikomu nie udało się niczego zmienić. Życzę powodzenia,
- Kino, Pub, Galeria Handlowa, wypożyczalnia rowerów, restauracja, księgarnia,
- Ulica Bydgoska- zrobienie deptaka, catkowiły remont dróg, parking,
- Poczta w rynku. autobus nr 81-powrót do starej trasy. Zbyt mała liczba patroli policji,
- Poprawa dróg i chodników. Zwiększenie częstotliwości jazdy autobusów lub nowych połączeń z miastem,
- Brakuje dobrej komunikacji miejskiej z centrum i Nowym Fordonem. Rozwój terenów Nadwiślańskich,
- Brak kina, dyskotek dla młodzieży,
- Chciałabym, aby w przyszłości był piękny deptak nad Wisłą, podobnie jak w Toruniu, a nie stare zniszczone, zarzewiate barki, jak teraz,
- Od ulicy Bydgoskiej do kościoła na rynku, powinien być zrobiony deptak i parkingi również potrzebne,
- Mały rynek, raz w tygodniu warzywa, owoce, tekstylia- wyznaczyć miejsce zagospodarować tak zwaną "Gliniankę nad Wisłą" - wspaniała sprawa- dla dzieci bezpieczeństwo , bo i tak się tam kąpią,
- Zagospodarowanie działek państwowych znajdujących się przy rynku,
- To jest tylko sypialnia, tu nic się nie dzieje, nie ma kina, ani kawiarni, na spacer nawet z psem strach wyjść,
- Kino, kręgielnia, aquaparku, tor motokrosowy,
- Ul. Piekary brak drogi, brak oświetlenia, natomiast ulica Patrolowa- wysypisko śmieci,
- Zakaz wjazdu pojazdów ciężkich, które niszczą drogi i budynki, oraz likwidacja więzienia, budowa hotelu lub muzeum,
- Stanowczo zagospodarowanie terenu nad Wisłą dla celów rekreacyjnych, likwidacja szpecącej żwirowni, poprawić estetykę terenu obok synagogi tj. budowa nowych chodników i likwidacja błotnistych, gruntowych dróg. Rozpocząć proces monitorowania (Rynku i sąsiednich okolic), by ludzie nie bali się spacerować po zmroku Stworzyć strefę niskich czynszów dla wszelkiej działalności gospodarczej. Tereny dla rekreacji za pętlą autobusową (odpowiednio duży plac przy ulicy Styki, Wyzwolenia, Cechowa),
- „Targowisko przy ulicy Targowisko”. W 2004 roku urząd miasta postanowił zamknąć działalność w/w. Powstały protesty, listy protestacyjne- temat wygaszono. To był

szczytowy rok popularności targowiska na skutek mobilizacji protestujących. Kolejne lata po dzisiaj wtacznie odstonity prawdziwy stan zainteresowania od potowry listopada do końca lutego w dni handlowe tj. wtorki i piatki przyjeżdżają od 1-4 pojazdy handlujących. Pierwsze odgłosy dziatania rynku to godzina 5:00 zimą a 3:40 latem, koniec koto 6:40. Latem handlujących jest ok. 6-9 samochodów. Przychodzących jest też coraz mniej, teren nie utwardzony, slabo oświetlony. Handel odbywa się w pobliżu znaku zakazu handlu z dala od pierwotnie wskazanego miejsca. Jest głośno- mimo matego ruchu handlowego. W tym miejscu zgodnie z aktualnym planem zagospodarowania przestrzennego sprawdzają się dobrze zaplanowane enklawy zieleni, krzewów, jakiś maty parking samochodowy dla potrzeb przyszłej dziatalności kulturalnej odnowionej synagogi. Warunek to budowa ulic, chodników, oświetlenia, konieczny monitoring przed nieuniknioną dewastacją. Jeżeli stary Fordon potrzebuje jakiegoś targowiska to moim zdaniem odpowiednia ilość miejsca, dobra lokalizacja to teren otoczony ulicami Wyzwolenia (za pętlą autobusową), ulica Styki i Cechowa. Centralne potożenie komunikacja autobusowa, oddalenia od posesji, uzbrojenie terenu,

- Rozwinięcie przemysłu, nowe miejsca pracy,
- Ulica Piekary brak drogi, oświetlenie się nie pali, ulica Patrolowa wysypisko śmieci szok XXI wieku,
- Dom kultury- dot. Sali widowiskowej, zajęć kulturalnych szczególnie dla dzieci i młodzięży, kino, lokale gastronomiczne- kawiarnia, restauracja, urządzenie terenów zielonych (aleje) nad Wisłą,
- Poprawa chodników, naprawy jezdni np. Wyzwolenia- Bydgoska, odnowa budynków,
- Fordon jest dzielnicą traktowaną po macoszemu, jak nas wtaczyli jako dzielnica zaniedbano nas owszem poprawito się bo nam zafundowali dwa zaktady pogrzebowe więc mamy blisko do kościoła i zaktadu pogrzebowego i karnego. Tak trzymać. Podpisano Emerytka Stary Rynek,
- Zupetny brak dostępu do kultury, zbyt mało tego typu propozycji, synagoga w dalszym ciągu w remoncie, brak knajpek, brak ludzi z kapitałem, niewykorzystany potencjał, miasto historyczne. Miasto powinno zachęcać obniżać podatki itp.,
- Sugestii mamy dużo, ale miasto czyli nasi (?) i tak nic nie robią i nie robią, potrzebni im jesteśmy jedynie do wyborów,
- Zagospodarowanie terenów nad Wisłą, przeniesienie sprzedaży żwiru poza obszar miasta,
- Brak kawiarni, restauracji, kina, brak rozrywki dla dzieci i młodzięży,
- Zaprzestanie czerpania żwiru z dna rzeki Wisty i zaprzestanie składowania go na terenach miasta,
- Przystań rzeczna nad Wisłą, alejki rowerowe wzdłuż Wisty, korty tenisowe, parki dla dzieci, a najważniejsze zakaz wjazdu autobusów i innych ciężkich samochodów dostawczych, które niszczą, oraz przeniesienie więzienia w inne miejsce a tam zrobić piękny hotel z deptakiem do Wisty bo turystów jest dużo,
- Staby dojazd do centrum,
- Jakies organizowanie zajęć dla młodzięży i dorosłych,

- Ja mieszkam z rodziną od dwóch lat we Fordonie, nam żyje się tu dobrze, podobają nam się okolice mimo ztego stanu nadwiślańskich terenów lubię z mężem i z córką (13 lat) spacerować tam latem lub zimą. Dla córki to chciaabym aby było zorganizowanie wolnego czasu dla dzieci bo nie mają co ze sobą zrobić. Mało tu jest klubów i imprez dla dzieci i młodzięży, festyny mile widziane,
- Więcej budować matych mieszkań, a stare burzyć gdyż zagrażają, więcej parków i zieleni,
- Zabudowa pustych miejsc po wyburzeniu starych budynków, zty stan budynków (kamienic) przy wjeździe do starego Fordonu (okna wystawowe bytych sklepów zabite deskami), rewitalizacja bulwaru nadwiślańskiego,
- Proszę nie budować marketów.

5. WARSTWA FORMALNO-PRAWNA

5.1 UWARUNKOWANIA FORMALNO-PRAWNE – PLANSZE II, III

5.1.1 STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO MIASTA BYDGOSZCZY

Zgodnie z ustaleniami obowiązującego Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Bydgoszczy (Uchwała Nr L/756/09 Rady Miasta Bydgoszczy z dnia 15 lipca 2009r.) teren objęty opracowaniem znajduje się w strefie M8 tj. w strefie mieszkaniowej obejmującej Fordon Dolny Taras. Większa część terenu jest położona w obszarze mieszkalnictwa o średniej intensywności zabudowy z dominującym budownictwem jednorodzinny, pozostała część tj. pas terenów nadwiślańskich znajduje się w obszarze zieleni parkowej, krajobrazowej i ochronnej (Studium tom II str.91 Strefa M8)

Do kierunków odnoszących się wprost do obszaru objętego opracowaniem należy m.in. wymóg zachowania układu, skali i staromiejskiego charakteru zabudowy Starego Fordonu – prowadzenie rekonstrukcji, budowy, odbudowy, remontów i modernizacji zabudowy staromiejskiej z uwzględnieniem wymogów konserwatorskich oraz w nawiązaniu do eksponowanego położenia w dolinie rzeki Wisły. Ponadto obszar podlega strefie konserwatorskiej „A” oraz „B” zgodnie z rysunkiem Studium oraz szczegółowymi wytycznymi zawartymi w Studium tom II rozdział „Obszary, obiekty i zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej i krajobrazu kulturowego”.

Fragment terenu od strony rzeki styka się z obszarem chronionym Programem Natura 2000, rozciągającym się w Dolinie Wisły. Strefa ta oznaczona jest w Studium symbolem D2 – strefa dolin rzek.

Tereny nadwiślańskie należą do obszarów narażonych na niebezpieczeństwo powodzi – rzędna 33,49m n.p.m. wyznacza poziom wód maksymalnych o prawdopodobieństwie występowania powodzi raz na 100 lat.

5.1.2 USTALENIA OBOWIĄZUJĄCYCH MIEJSCOWYCH PLANÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

Teren objęty opracowaniem w zasadniczej części podlega ustaleniom miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego osiedla Stary Fordon w Bydgoszczy (Uchwała Nr XII/286/2003r. Rady Miasta Bydgoszczy z dnia 24 września 2003r.)

Zgodnie z ww. planem, dominującą funkcją w obszarze poddanym analizie jest funkcja mieszkaniowa, realizowana w zabudowie typu staromiejskiego. Ponadto, w planie wskazano niewielkie enklawy zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej oraz jeden teren zabudowy wielorodzinnej.

Wyznaczenie strefy zabudowy staromiejskiej odzwierciedla uwarunkowania z zakresu ochrony konserwatorskiej występujące na tym terenie. Na terenach zabudowy staromiejskiej oznaczonych w planie miejscowym symbolem M obowiązuje zachowanie charakteru istniejącej substancji polegające na nawiązaniu do historycznej zabudowy formą architektoniczną, wysokością i detalami architektonicznymi budynków projektowanych, tworzących zwarte pierzeje.

Terenem silnie wpływającym na strukturę przestrzenną i funkcjonalną Starego Fordonu jest zespół budynków i grunty wydzielonych dla potrzeb Zakładu Karnego, zlokalizowanego w centralnej części obszaru, co zostało usankcjonowane w zapisach planu.

Elementami wyodrębnionymi w planie są tereny zabudowy usług ze szczególnym uwzględnieniem usług kultury (12UK, 47K i 18UK świątynie), które to tereny poprzez historyczne uwarunkowania budują tożsamość tego miejsca. Dla terenu oznaczonego pierwotnie w planie Starego Fordonu symbolem 18UK (kościół pw. św. Mikołaja), Rada Miasta uchwaliła odrębny miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego „Stary Fordon – Kościelna” w Bydgoszczy (Uchwała Nr I/754/2009 Rady Miasta Bydgoszczy z dnia 15 lipca 2009r.).

Kolejnymi ważnymi elementami w obszarze Starego Fordonu, które znalazły odbicie w zapisach planu miejscowego z 2003r., są tereny zieleni publicznej wskazane do kształtowania w strefie nadbrzeżnej,

położonej w zasięgu zagrożeń powodziowych od rzeki Wisły. Tereny zieleni publicznej wskazane jako wypełniające przestrzeń pomiędzy Wisłą a zabudową, mają zgodnie z planem miejscowym pełnić funkcje rekreacyjno-wypoczynkowe. Dopuszczono tu lokalizację obiektów małej architektury, ciągów pieszych i rowerowych oraz zachowanie i wykorzystanie dla funkcji rekreacyjno-wypoczynkowej istniejących zbiorników wodnych i skarp. W południowo-zachodniej części planu, w oparciu o istniejącą zatokę rzeczną, wskazano teren urządzeń obsługi komunikacji wodnej - port rzeczny, z dopuszczonym powiększenia akwenu portowego (73 WO*) o tereny przyległe, z możliwością lokalizacji obiektów związanych z obsługą sportowo-rekreacyjnych jednostek pływających oraz zabudowy w zakresie niezbędnym dla prawidłowej obsługi portu i funkcji towarzyszących. Plan określa także możliwość lokalizacji funkcji związanych z potrzebami utrzymania drogi wodnej, a także obiektów i urządzeń dla ochrony przeciwpowodziowej i akcji ratowniczych. Obszary te są ważne dla Starego Fordonu, ale również dla kształtowania nadwodnego wizerunku Bydgoszczy.

Północno-wschodni fragment terenu objętego opracowaniem (w rejonie ulicy Ametystowej), jest objęty granicami miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego osiedla Wyzwolenia z fragmentem Powiśla w jednostce Fordon w Bydgoszczy, który w tej części przewiduje rozbudowę układu drogowego na kierunku południe-północ tzn. z mostu fordońskiego w kierunku nowego Fordonu.

5.1.3 UWARUNKOWANIA WŁASNOŚCIOWE

Powierzchnia terenu objętego opracowaniem to 37,77 ha.

Pod względem własnościowym obszar ten jest zróżnicowany. Grunty własności Skarbu Państwa, Gminy Bydgoszcz oraz własności prywatnej, zajmują tereny o podobnej powierzchni i w strukturze stanowią po ok. 30% powierzchni terenu, z niewielką dominacją gruntów Skarbu Państwa, które stanowią ok. 36%. Niewielką część, w skali obszaru, tj. ok 3 %, stanowią grunty własności kościołów i związków wyznaniowych, spółek prawa handlowego ok. 1% oraz użytkowników wieczystych w związku z gminą i Skarbem Państwa.

Grunty Skarbu Państwa to tereny nadwodne i grunty pod wodami publicznymi – rzeka Wisła, część terenów pod drogami publicznymi (drogi krajowe i wojewódzkie), tereny kolejowe oraz w obrębie Zakładu Karnego. Grunty gminy obejmują tereny nadrzeczne oraz skarpy nadwiślańskiej, drogi publiczne (gminne), jak również znaczący zasób gruntów niezabudowanych, wskazanych do zainwestowania głównie pod zabudowę mieszkaniową (rejon ulicy Ordynackiej, Rybaki, Targowisko. Własność prywatna obejmuje głównie grunty stanowiące działki budowlane, już zabudowane lub bez zabudowy.

Struktura wielkości działek inwestycyjnych jest również zróżnicowana.

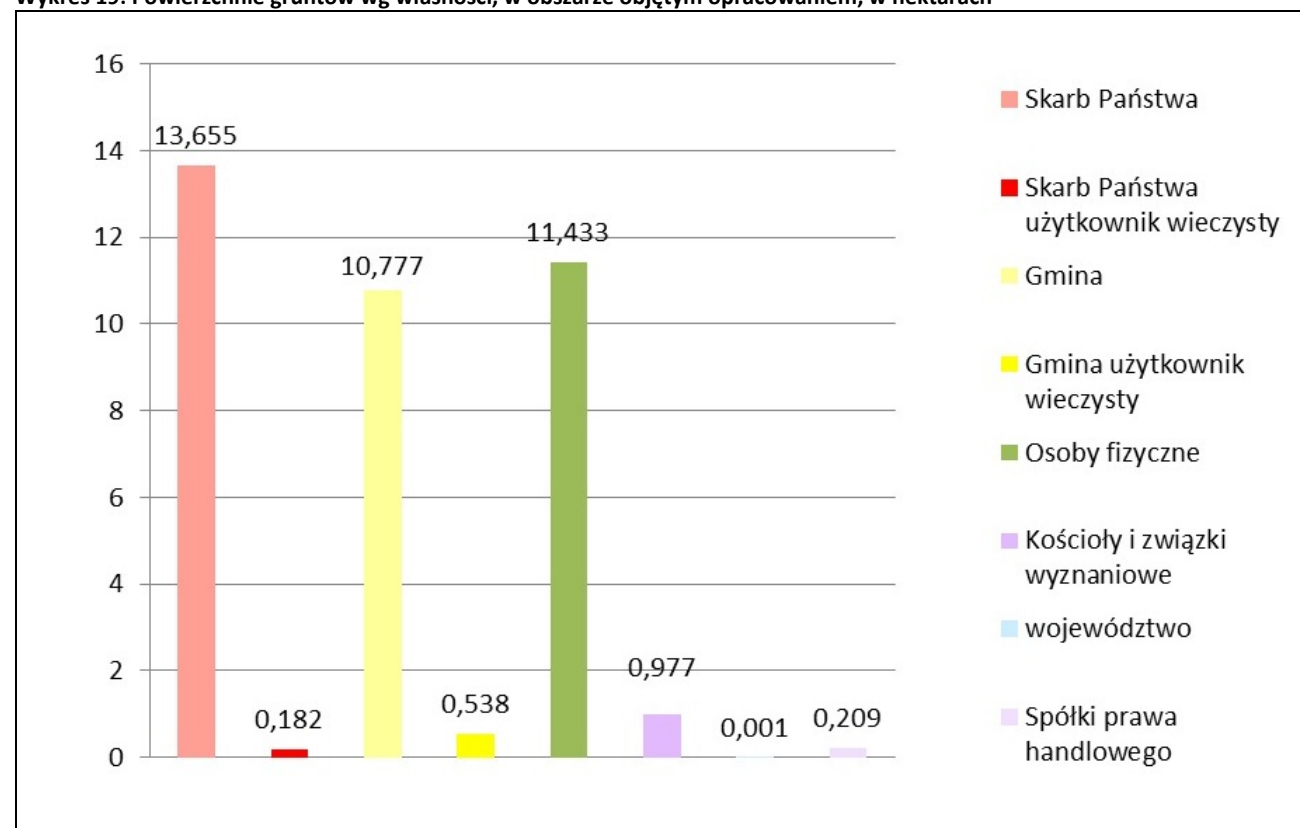
W obszarze zabudowy staromiejskiej (np. rejon ulic ul. Patrolowej, Przy Bóżnicy, Korzeniowskiego, otoczenie synagogi) dominują działki małe o powierzchni ok. 200- 300 m², ale zdarzają się nawet mniejsze o pow. ok. 100m². Większe parcele o powierzchni ok. 400-600m² występują w rejonie ul. Wyzwolenia, Kapeluszników i po północnej stronie ul. Sikorskiego.

Są też działki duże, jak na obszar staromiejski, tj. o powierzchni ok. 800m² i większe. Najczęściej występujące one w rejonie ulic Mącznej, Warneńczyka, Saskiej, po południowej stronie ulicy Sikorskiego (od strony Wisły), a także przy ulicy Ordynackiej i Cechowej.

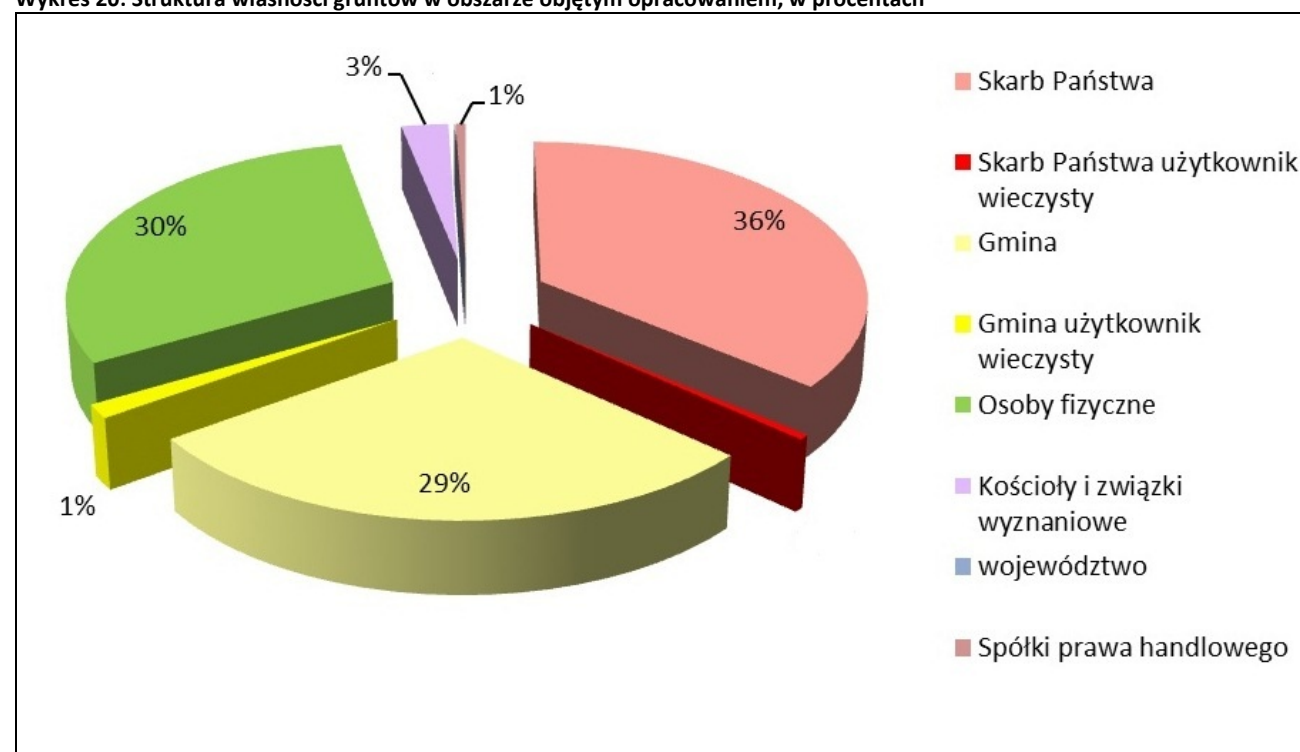
Wielkość i kształt działek, zwłaszcza w strefie miasta lokacyjnego, ma układ historyczny, który wynika głównie z rozwoju struktury miasta, lokalizacji względem głównych ulic i placów oraz funkcji realizowanych w ich granicach, zwłaszcza wznoszonej zabudowy.

Kształt i wielkość działek oraz struktura własności gruntów ma istotne znaczenie na kształt nowej zabudowy i zagospodarowania terenów w Starym Fordonie. I tak, o ile działki o małych powierzchniach pozwalają jedynie na zachowanie istniejącej zabudowy, jej odtworzenie i przebudowy, względnie wprowadzenie pojedynczych budynków, o tyle większe działki pozwalają już na intensyfikację i rozwój zabudowy, zarówno w układach ściśle historycznych jak i zupełnie nowych.

Wykres 19: Powierzchnie gruntów wg własności, w obszarze objętym opracowaniem, w hektarach

Wykres 20: Struktura własności gruntów w obszarze objętym opracowaniem, w procentach

5.1.4 SZCZEGÓLNE UWARUNKOWANIA PRAWNE

Obszar Natura 2000

Stary Fordon styka się z obszarem Natura 2000 Doliny Dolnej Wisły z racji jego położenia w bezpośrednim sąsiedztwie z naturalnym korytem rzeki. Brzegi Wisły, na odcinku miejskim, są częściowo odkryte i porośnięte roślinnością trawiastą. Na północ, w międzywalu spotykamy zarośla wierzbowe i zbiorowiska lasów łęgowych, a także pola uprawne, ogrody i pastwiska. Koryto o cechach naturalnych obejmuje niewielkie podmokłości przybrzeżne, namuliska, łachy piaszczyste i wysepki, które powstają lub zanikają w zależności od poziomu wody w Wiśle. Teren ten stanowi ważną ostoję dla ptaków migrujących i zimujących.

Zespół Parków Krajobrazowych Chełmińskiego i Nadwiślańskiego

Zespół Parków Krajobrazowych Chełmińskiego i Nadwiślańskiego (w dalszej części nazywany zespołem parków krajobrazowych), powołany został w 2003r. z utworzonego w 1993r. Zespołu Nadwiślańskich Parków Krajobrazowych oraz utworzonego w 1998 r. Chełmińskiego Parku Krajobrazowego. Powołano go w celu ochrony (zachowania) środowiska przyrodniczego, krajobrazu oraz wartości kulturowych charakterystycznych dla rejonu Dolnej Wisły (m.in. pozostałości budownictwa osadników holenderskich z XVI w. – menonitów). Zespół Parków rozciąga się po obu stronach rzeki Wisły na odcinku od Bydgoszczy do Nowego na długości ok. 100 km obejmując powierzchnię 55 642.5 ha. Jego osią jest rzeka Wisła.

W granicach administracyjnych miasta Bydgoszczy znajduje się fragment Nadwiślańskiego Parku Krajobrazowego, wchodzącego w skład Zespołu Parków Krajobrazowych Chełmińskiego i Nadwiślańskiego. Powierzchnia parku zajmuje około 9% obszaru miasta, tj. głównie północną skarpę pradoliny, od Myślęcinka po Fordon. W rejonie Starego Fordonu granicę Parku stanowi Wisła, a jego obszar rozciąga się na prawym brzegu rzeki, w Gminie Dąbrowa Chełmińska.

Zagrożenie powodziowe

Charakterystyczne stany wód Wisły w przekroju wodowskazu Fordon, który jest usytuowany na 774+900 km lewego brzegu rzeki i dla którego rzędna „0” to 24,74m n.p.m., są następujące:

- poziom minimalny wód tj. do 180 cm – czyli do 26,54 m n.p.m. (przepływ wody do 580 m³/sek.), występuje około 10% dni w roku,
- poziom niski wód tj. od 180 cm do 280 cm – czyli do 27,54 m n.p.m. (przepływ wody do 1010 m³/sek.), występuje około 50% dni w roku,
- poziom średni wód do wysokiego tj. od 280 cm do 530 cm – czyli do 30,22 m n.p.m. (przepływ wody do 2590 m³/sek.), występuje około 40% dni w roku,
- stan ostrzegawczy tj. 530 cm – czyli 30,22 m n.p.m. (przepływ wody 2590 m³/sek.),
- stan powyżej ostrzegawczego tj. od 530 cm do 650 cm – czyli do 31,24 m n.p.m. (przepływ wody do 3970 m³/sek.),
- stan alarmowy tj. 650 cm – czyli 31,24 m n.p.m. (przepływ wody 3970 m³/sek.),
- stan powyżej alarmowego tj. od 650 cm do wody 1% (woda o prawdopodobieństwie wystąpienia raz na 100 lat), czyli do 33,49 m n.p.m. (przepływ wody 8100 m³/sek. i powyżej).

Od roku 1921 do 2012, wystąpiło ogółem 149 przekroczeń stanu ostrzegawczego (530 cm - czyli 30,22 m n.p.m.), w tym szczególnie długo trwających wezbrań wody przekraczających stan ostrzegawczy było blisko 20, i tak:

- 50 dni II/III 1941 roku,
- 40 dni II/III 1966 roku,
- 39 dni II/IV 1937 roku,
- 38 dni III/IV 1979 roku,
- 36 dni II/III 1966 roku,
- 34 dni III/IV 1940 roku,

34 dni III/IV 1970 roku,
32 dni IV/V 1958 roku,
31 dni III/IV 1942 roku,
29 dni III/IV 1924 roku,
25 dni XI 1976 roku,
24 dni III/IV 1947 roku,
24 dni III/IV 1951 roku,
24 dni IV 1964 roku,
21 dni IV 1962 roku,
19 dni IV 1932 roku,
19 dni II/III 1953 roku.

Od 1921 do 2012 roku na rzece Wiśle wystąpiły 63 przekroczenia stanu alarmu powodziowego (650 cm – czyli 31,24 m n.p.m.), w tym 15 krotnie przekroczony został poziom wody na wodowskazie Fordon, ponad 700 cm, i tak:

875 cm 30.03.1923 roku (najwyższy, określany jako 1% dla Fordonu),
836 cm 10.03.1937 roku,
834 cm 17.03.1954 roku,
810 cm 01.04.1940 roku,
804 cm 24.05.2010 roku,
790 cm 05.07.1960 roku,
786 cm 26.03.1947 roku,
768 cm 31.07.1980 roku,
768 cm 18.10.1980 roku,
743 cm 11.06.2010 roku,
738 cm 27.07.1934 roku,
736 cm 27.07.1970 roku,
726 cm 05.05.2006 roku,
705 cm 12.03.2005 roku,
701 cm 04.03.1922 roku.

Najniższy stan wody w Wiśle na wodowskazie Fordon odnotowano 20.09.2012r. i wynosił on zaledwie 122 cm przy przepływie 328 m³/sek. Najwyższy poziom wód tj. 875 cm odnotowano 30.03.1923 roku i jest on określany dla Fordonu jako woda 1% (z prawdopodobieństwem wystąpienia raz na 100 lat).

Stary Fordon, na odcinku od mostu drogowo-kolejowego do wysokości ulicy Rybaki, bezpośrednio sąsiaduje z rzeką Wisłą, ale nie jest tu chroniony przed powodzią, wałem przeciwpowodziowym. Zabudowa Fordonu, zlokalizowana na niewielkiej skarpie wiślanego brzegu (od rzędnej 33 m n.p.m.), nie jest zalewana wodami powodziowymi. Skarpa skutecznie zabezpiecza Stary Fordon, a tereny nadwiślańskie, jako nieurządzone obszary, tworzące biologiczną obudowę rzeki (łąki, zadrzewienia), stanowią bufor ochronny, który jest zajmowany przez wody Wisły przy stanach alarmowych, a częściowo także już przy ostrzegawczych. Większe zagrożenie powodziowe w stosunku do zabudowy mieszkaniowej występuje na zachód od mostu w Fordonie, gdzie przy wyższych stanach wód podtopieniu podlega zabudowa przy ulicy Nad Wisłą. Z kolei na wschód od ulicy Rybaki, Fordon jest chroniony przez wał przeciwpowodziowy, którego trasa, na wysokości Starego Fordonu, jest wbudowana w linię naturalnego zbocza wiślanego brzegu. Sam wał przeciwpowodziowy, rozciąga się od Starego Fordonu w kierunku północno-wschodnim. Jest to budowla ziemna II klasy.

5.2 KIERUNKI REWITALIZACJI I NIEZBĘDNE DZIAŁANIA W ZAKRESIE FORMALNO-PRAWNYM

Teren Starego Fordonu posiada kilka dokumentów planistycznych określających kierunki rozwoju. Na poziomie ogólnym, zostały one zapisane w Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Bydgoszcz z 2009r. a szczegółowo, poprzez określenie przeznaczenia, a także warunki zabudowy i zagospodarowania terenu, zostały zawarte w obowiązującym miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego. Zasadniczą część Starego Fordonu jest objęta granicami planu miejscowego uchwalonego w 2004 roku i sporządzonego w oparciu o przepisy, aktualnie nieobowiązującej, *ustawy z 7 lipca 1994 roku, o zagospodarowaniu przestrzennym*. Standardy zapisów planów i zakres regulacji planistycznych, wymaganych przepisami ustawowymi, znacząco zmienił się w ostatnich 10 latach. Kolejna, aktualnie obowiązująca, *ustawa z 27 marca 2003 roku o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym*, nakłada już inne standardy w zakresie ustaleń planów miejscowych. W związku z powyższym, przyjęcie „Kierunków rewitalizacji funkcjonalno-przestrzennej Starego Fordonu w Bydgoszczy”, wynikających z niniejszego opracowania, które niejako modyfikują lub stoją w sprzeczności z ustaleniami obowiązującego planu zagospodarowania przestrzennego, będzie wymagało podjęcia kolejnych kroków o charakterze formalno-prawnym. Do takich działań będzie należała m.in. zmiana obowiązującego od 2004 roku planu miejscowego Starego Fordonu, co może ułatwić lub zapoczątkować nowe działania inwestycyjne na tym terenie. Uzupełnienie istniejącej struktury urbanistycznej i kształtowanie nowych układów zabudowy, głównie mieszkaniowej i mieszkaniowo-usługowej, prowadzących do intensyfikacji tych funkcji, a w konsekwencji do wzrostu liczby mieszkańców, należy do najważniejszych kierunków rewitalizacji funkcjonalno-przestrzennej Starego Fordonu.

Najistotniejszymi uwarunkowaniami wpływającymi na kształtowanie zabudowy i zagospodarowanie terenu Starego Fordonu, są:

- wymagania z zakresu ochrony konserwatorskiej,
- lokalizacja nad Wisłą, w tym lokalizacja części terenu w obszarze narażonym na niebezpieczeństwo powodzi,
- kwestie własnościowe, które w związku z wielkością i kształtem działek gruntu, znacząco wpływają na możliwość ich zagospodarowania.

Obowiązujący plan miejscowy Starego Fordonu, pozwala na realizację zwartej - pierzejowej zabudowy o charakterze staromiejskim, zarówno przy głównych ulicach Starego Fordonu (Bydgoska, Wyzwolenia, Sikorskiego), ale także na małych uliczkach otaczających Rynek i część centralną Starego Fordonu. Taka zwarta zabudowa, za wyjątkiem głównych ulic, nie zawsze jest podyktowana względami historycznymi, a często z uwagi na strukturę własnościową nieruchomości i niewielkie powierzchnie działek, jest bardzo trudna do realizacji. W tej sytuacji należałoby dopuścić nieco swobodniejszą możliwość sytuowania zabudowy, tak aby nie w każdym przypadku była konieczność tworzenia zwartej zabudowy pierzejowej, zwłaszcza w oddaleniu od głównych ulic, czy na ich zapleczach, i podjąć działania zmierzające do stworzenia większych powierzchniowo, nieruchomości. Podkreślenia wymaga fakt, że wydzielanie działek budowlanych, w tym także z gruntów własności Gminy Bydgoszcz, musi pozwalać na realizację w ich granicach, nie tylko samej zabudowy, ale także urządzeń i infrastruktury niezbędnej dla jej funkcjonowania, w tym m.in. sytuowanie miejsc postojowych, pojemników na odpady, dojazdów czy zieleni – podwórek.

W celu zobrazowania zasięgu działań gminy i innych podmiotów o charakterze publicznym oraz podmiotów prywatnych, opracowano tzw. „**Mapę operacyjną**” PLANSZA 8, na której wskazano granicę terenów publicznych, co w konsekwencji oznacza obszary, które będą własnością Gminy Bydgoszcz lub Skarbu Państwa, zachowując ich ogólnodostępny charakter, oraz tereny prywatne, których gmina nie będzie nabywała lub które może zbyć, jako tereny zbędne dla realizacji celów publicznych.

Największe zmiany w zakresie własnościowym oraz konieczność prowadzenia konsekwentnej gospodarki nieruchomościami, dotyczą strefy nadbrzeżnej Wisły, gdzie poza działkami własności Gminy Bydgoszcz, znaczący udział mają grunty osób fizycznych i Skarbu Państwa. Przy założeniu aktywizacji strefy nadbrzeżnej, stopniowe, ale niezbędne będzie pozyskanie przez Gminę Bydgoszcz części gruntów prywatnych oraz Skarbu Państwa, dla potrzeb realizacji przestrzeni publicznych tj. ogólnodostępnej strefy rekreacyjno-wypoczynkowej i portu rzecznego. Z jednej strony będzie to teren przyszłych inwestycji związanych z rzeką, z

drugiej zaś, są to w części tereny zagrożone powodzią, co może mieć istotne znaczenie przy ich wycenie. W kwestii wyznaczenia granic terenów narażonych na niebezpieczeństwo powodzi, fundamentalne znaczenie mają aktualne regulacje zawarte w *ustawie z dnia 18 lipca 2001r. Prawo wodne*. Nakładają one wymóg opracowania przez Prezesa Krajowego Zarządu Gospodarki Wodnej do dnia 22 grudnia 2013 r., *map zagrożenia powodziowego i map ryzyka powodziowego*, których zapisy muszą być uwzględnione m.in. w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

Po wykonaniu tych map i przekazaniu ich jednostkom samorządu terytorialnego, będzie można podjąć decyzję o granicach sporządzenia nowego projektu miejscowego planu zagospodarowania dla obszaru Starego Fordonu, jak i innych terenów przywodnych, położonych wzdłuż Wisły, czy Brdy.

6. WARSTWA INFRASTRUKTURALNA – TRANSPORT I UZBROJENIE TERENU

6.1 UWARUNKOWANIA TRANSPORTOWE – PLANSZE VI, VII

System transportowy Starego Fordonu to: układ drogowy wraz z drogowym transportem publicznym, miejscami postojowymi, trasami rowerowymi, ciągami pieszymi oraz siecią transportu kolejowego i drogami wodnymi.

6.1.1 TRANSPORT DROGOWY

Stan istniejący

Proces zmian przestrzennych, technicznych, społecznych i gospodarczych nie jest możliwy bez usprawnienia funkcjonowania transportu.

Kategorie administracyjne dróg

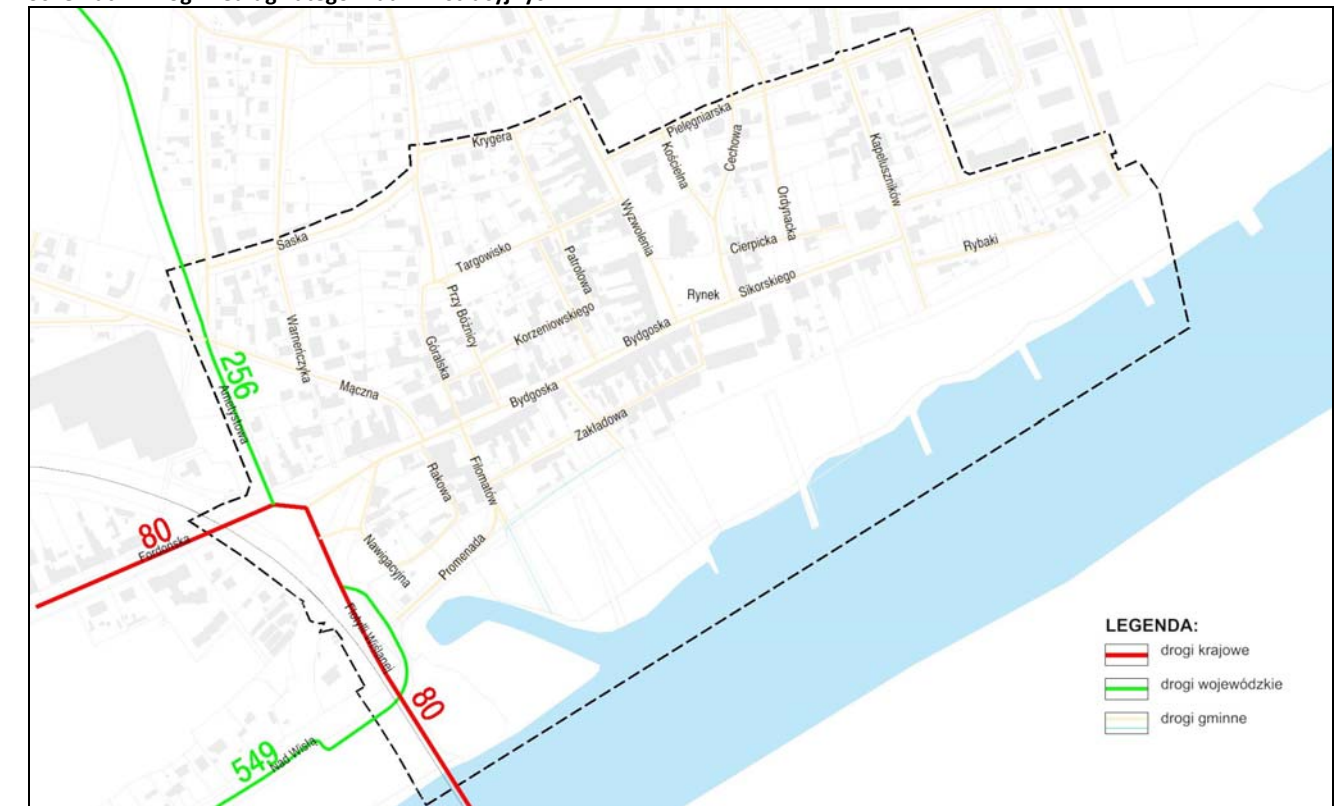
Układ drogowy Starego Fordonu tworzą drogi istotne nie tylko dla tej części miasta, ale także ważne w strukturze całej Bydgoszczy. Według kategorii administracyjnych są to drogi:

- droga krajowa nr 80 – Pawłówek - Bydgoszcz - Toruń – jej przebieg w rejonie Starego Fordonu to: ul. Fordońska, Rondo Buxakowskiego, ul. Flotyli Wiślanej, most drogowo-kolejowy im. Rudolfa Modrzejewskiego;
- droga wojewódzka nr 256 – Bydgoszcz – Włoki – Trzeciewiec (do drogi krajowej nr 5) – jej przebieg w rejonie Starego Fordonu to ul. Ametystowa;
- droga wojewódzka nr 549 - Fordon rz. Wisła – Strzyżawa - jej przebieg ustalony Uchwałą Nr XXV/430/12 Sejmiku Województwa Kujawsko - Pomorskiego z dnia 27 sierpnia 2012 r. jest prowadzony ulicą: Nad Wisłą, od ul. Flotyli Wiślanej do brzegu rzeki Wisły.

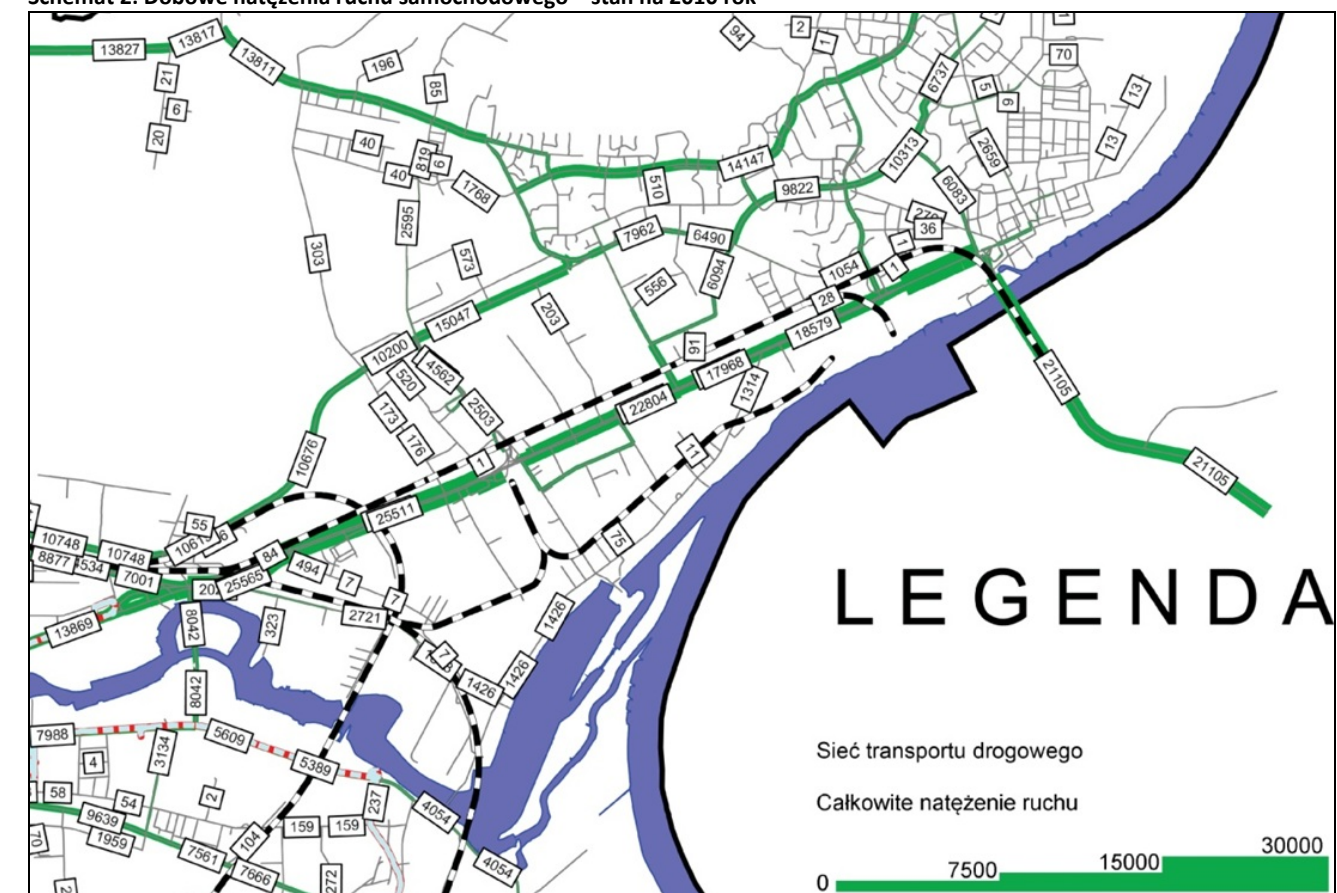
Pozostałe drogi, w rejonie objętym projektem rewitalizacji, to drogi gminne.

Najważniejsza droga to droga krajowa nr 80 Pawłówek - Bydgoszcz – Toruń, łącząca dwa najważniejsze miasta województwa – siedzibę władz administracji rządowej z siedzibą władz administracji samorządowej. Droga przebiega obrzeżnie, w zachodniej części obszaru objętego opracowaniem. Ulica Fordońska to droga główna dwujezdniowa, zawężona w rejonie wiaduktu nad linią kolejową nr 209 relacji Kowalewo Pomorskie – Bydgoszcz Wschód, do przekroju jednojezdniowego czteropasowego. Rondo Buxakowskiego (u zbiegu ul. Fordońskiej, Flotyli Wiślanej, Bydgoskiej i Ametystowej) ma nietypowy kształt – dostosowany do nierównomiernego rozkładu ruchu na wlotach. Dominująca relacja występuje w ciągu drogi krajowej nr 80. Wloty ulicy Bydgoskiej i Ametystowej są obciążone zdecydowanie mniejszym ruchem.

Schemat 1: Drogi według kategorii administracyjnych

Schemat 2: Dobowe natężenia ruchu samochodowego – stan na 2010 rok

* wg Studium transportowego dla miasta Bydgoszczy- opracowanie Fundacja Rozwój UTP 2013

Most przez rzekę Wisłę im. Rudolfa Modrzejewskiego to odbudowany obiekt, po zniszczeniach wojennych, w roku 1949. Jest to obiekt drogowo – kolejowy, konstrukcji stalowej z jazdą dołem, jego długość wynosi 1005m (5 przęseł po 100 m oraz 8 przęseł długości 60,8 m). Droga nr 80 w ciągu ul. Flotylli Wiślanej to „brama do miasta”.

Droga wojewódzka nr 256 to droga prowadząca ruch w kierunku północnym. Jest istotnym połączeniem z drogą krajową nr 5 w Trzeciewcu, z pominięciem zatłoczonych ulic miasta. Przebiega przez atrakcyjne, malownicze tereny nadwiślańskie.

Droga wojewódzka nr 549 to droga, która ma istotne znaczenie strategiczne. Jej układ wykorzystywany jest w czasie całkowitego zamknięcia przejazdu na moście fordońskim, jako dojazd do tymczasowej przeprawy przez Wisłę.

Klasyfikacja funkcjonalno - techniczna

Ze względów funkcjonalno-technicznych, drogi w rejonie Starego Fordonu dzielimy na:

- drogi główne – to droga krajowa nr 80 oraz droga wojewódzka nr 256;
- drogi lokalne – to droga wojewódzka nr 549 oraz ulice: Bydgoska, Wyzwolenia, Pielęgniarska, Kapeluszników, Sikorskiego i Rynek;
- pozostałe ulice to ulice dojazdowe, w tym ciągi pieszo-jezdne.

Kategorie administracyjne nie odpowiadają aktualnej klasyfikacji funkcjonalno – technicznej. Ulice Starego Fordonu to ulice w starej, historycznej zabudowie, o bardzo wąskich przekrojach poprzecznych, w których oddzielenie ruchu samochodowego i pieszego jest trudne lub niemożliwe. Stąd wprowadzony jest tu układ dróg jednokierunkowych, ulic o zawężonych chodnikach oraz strefa ograniczonej prędkości do 30 km/h.

Dla obszaru Starego Fordonu najważniejszymi drogami są: ulica Bydgoska i Wyzwolenia. Ulice te wprowadzają ruch do centralnego miejsca – Rynku. Ulicami tymi prowadzona jest komunikacja autobusowa.

Stan techniczny dróg

Stan techniczny dróg Starego Fordonu - według przeprowadzonej ankiety – oceniany jest przez mieszkańców jako „bardzo słaby”. Drogami o nawierzchni asfaltowej są: droga krajowa nr 80 – tj. ulica Fordońska, Rondo Buxakowskiego, ul. Flotylli Wiślanej, ul. Filomatów, nawierzchnia na moście fordońskim; drogi wojewódzkie nr 256 - ul. Ametystowa i nr 549 - ul. Nad Wisłą.

Ze względu na uwarunkowania konserwatorskie, remontowane w poprzednich latach drogi: Bydgoska, Rynek, Wyzwolenia, Sikorskiego, Kapeluszników oraz Cechowa, posiadają nawierzchnię z kostki granitowej. Niestety odcinek ulicy Bydgoskiej – po licznych robotach w pasie drogowym, spowodowanych m.in. awariami sieci uzbrojenia terenu, jest w złym stanie technicznym. Posiada liczne nierówności i odkształcenia, co dodatkowo powoduje, zwiększenie uciążliwości poprzez nasilenie hałasu drogowego. Na odbiór estetyczny głównych ulic w Starym Fordonie, duży wpływ ma także zastosowanie na wybranych odcinkach, przyulicznych barier ochronnych w kilku wzorach i różnej kolorystyce, stara wiata przystankowa, zniszczone nawierzchnie chodników oraz nadmiar oznakowania. Szczególnie niekorzystnie wpływa na postrzeganie przestrzeni publicznych, których częścią są ulice i place, usytuowanie w ich obrębie, kolizyjnych elementów infrastruktury technicznej typu: złącza kablowe, skrzynki licznikowe, słupy i napowietrzne przewody energetyczne - PLANSZA XI.

Ulice Krygera, Mączna, część ulicy Patrolowej i część ulicy Promenada, to ulice o nawierzchni wykonanej z trylinki. Pozostała część ulicy Patrolowej oraz Zakładowa i fragment ulicy Kapeluszników, to ulice o nawierzchni z kamienia polnego tzw. „kocie łby”. Pozostałe ulice tj. Saska, Warneńczyka, Targowisko, Góralska, Przy Bóżnicy – fragment, Korzeniowskiego, Piekary, Rybaki - to ulice gruntowe – PLANSZA VI.

Schemat 3: Klasyfikacja funkcjonalna dróg – stan docelowy

6.1.2 DROGOWY TRANSPORT PUBLICZNY

Stary Fordon oddalony jest od centrum Bydgoszczy o ok. 12 km. Jedyne połączenie transportem publicznym zapewniają połączenia autobusowe.

Schemat 4: Połączenia autobusowe obszaru Starego Fordonu

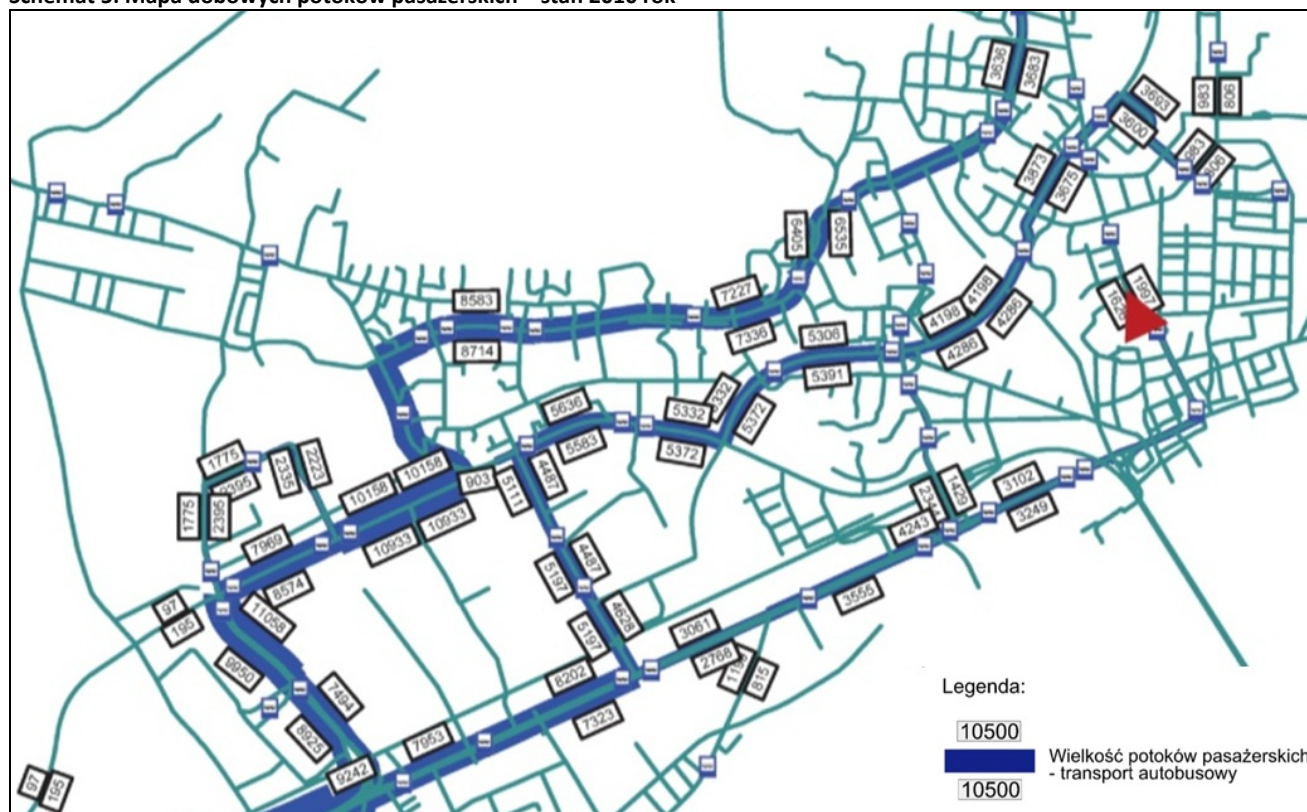

* wg ZDMiKP

Główny przystanek zlokalizowany jest w centrum jednostki, w ciągu ulicy Wyzwolenia, w rejonie Rynku (do centrum Bydgoszczy) i skrzyżowania z ulicą Pielęgniarską (do Mariampola). Przystanek ten – przyjmując zasięg bezpośredniej obsługi – strefę dojazdu do przystanku 400m, dogodnie obsługuje cały obszar objęty projektem – PLANSZA VI.

Przez Stary Fordon prowadzona jest linia autobusowa nr 65 od pętli w rejonie ul. Styki do pętli na Osiedlu Leśnym. Linie 65 M, to wydłużenie niektórych kursów do pętli Mariampol. Dojazd do centrum wymaga przesiadki bądź na autobus bądź na tramwaj. Drugą linią autobusową, trasowaną w ulicy Wyzwolenia, Bydgoskiej i Fordońskiej, jest linia nr 81 obsługująca Fordon, która prowadzi połączenie relacji centrum handlowe „Auchan” – os. Tatrzańskie. W sezonie letnim przez Stary Fordon uruchamiana jest linia nr 91 relacji: ul. Wyścigowa – Ostromecko. Linia ta przebiega przez ulice lokalne osiedla Fordon.

Schemat 5: Mapa dobowych potoków pasażerskich – stan 2010 rok

* wg Studium transportowego miasta Bydgoszczy – opracowanie Fundacja Rozwój UTP - 2013 rok

Niezależnie od zbiorowego transportu publicznego w ulicy Fordońskiej – w rejonie wiaduktu kolejowego – poza obszarem Starego Fordonu zlokalizowane są przystanki, z których korzystają przewoźnicy obsługujący połączenia podmiejskie i międzymiastowe.

6.1.3 MIEJSCA POSTOJOWE

W Starym Fordonie, podobnie jak w innych częściach miasta, stan zaspokojenia potrzeb parkingowych jest niewystarczający. Parkowanie samochodów w stanie istniejącym odbywa się w sposób całkowicie nieorganizowany, przypadkowy, niezgodny z przepisami prawa o ruchu drogowym. W Starym Fordonie infrastruktura drogowa nie jest dostatecznie wyposażona w zorganizowane miejsca do postoju samochodów. Urządzone miejsca – w łącznej liczbie 58, zlokalizowane są w zatokach postojowych w rejonie Rynku - przy kościele, w ciągu ulicy Pielęgniarskiej i przy ul. Bydgoskiej (w rejonie sklepu „Biedronka”). W trakcie inwentaryzacji terenowej, wiosną 2013 roku, zidentyfikowano ok. 95 miejsc postojowych na terenach nieurządzonych – w pasach przyulicznych, na chodnikach, na zieleńcach i na terenie niezagospodarowanych

działek. W ramach parkowania w garażach zbilansowano ok. 39 miejsc dla samochodów osobowych. Główne problemy z parkowaniem występują w rejonie Zakładu Karnego, którego pracownicy nie mogą parkować na terenie Zakładu, pozostawiają samochody na terenach przyległych dróg publicznych – ulicy Sikorskiego oraz na terenie pobliskich nieruchomości. Podobne problemy parkingowe występują w rejonie szkoły podstawowej – brak jest w tym rejonie miejsc do chwilowego zatrzymania pojazdu, związanego z podwiezieniem dziecka do szkoły. Sytuacja parkingowa zobrazona została na PLANSZY VI.

6.1.4 TRASY ROWEROWE

Istniejące trasy rowerowe w rejonie Starego Fordonu to szlaki turystyczne – „Szlak Przyjaźni Toruń – Bydgoszcz” oraz „Szlak Dookoła Doliny Dolnej Wisły”. Oba szlaki w rejonie Bydgoszczy przebiegają ulicą Fordońską, przez Park Millenijny, a przez most fordoński, wyprowadzone są w kierunku południowym – w kierunku Ostromecka oraz Torunia. W granicach miasta, poza oznakowaniem rowerowego szlaku turystycznego, trudno mówić o udogodnieniach dla rowerzystów, czy o infrastrukturze rowerowej, w tym o drodze łączącej Stary Fordon z centrum Bydgoszczy i Nowym Fordonem.

W Starym Fordonie nie ma zorganizowanych ciągów przeznaczonych wyłącznie dla rowerów, z uwagi na lokalny charakter układów drogowych. Niemniej jednak poprzez układ tych ulic możliwe jest dotarcie do różnych celów podróży, np. nad brzeg Wisły, czy na wał przeciwpowodziowy. Z pewnością ułatwieniem dla rowerzystów byłoby dostosowanie nawierzchni i organizacji ruchu, chociażby na kilku ulicach, dla potrzeb ruchu rowerowego.

6.1.5 CIĄGI PIESZE

W Starym Fordonie nie ma urządzonych ciągów wyłącznie dla ruchu pieszego. Piesi w obszarze zabudowanym poruszają się, wykorzystując istniejący układ drogowy – chodniki lub pobocza zlokalizowane w pasach drogowych. Stan nawierzchni chodników, w licznych miejscach wymaga remontów lub wymiany rodzaju materiałów z których są wykonane. W wielu przypadkach chodniki wymagają budowy od podstaw – np. drogi i place o nawierzchni gruntowej. Dojeżdżenie do terenów nadbrzeżnych i Wisły odbywają się poprzez układy drogowe. Aktualnie najważniejszym ciągiem pieszym w kierunku rzeki jest układ ulicy Frycza Modrzewskiego. Ulica ta stanowi także dojazd do nabrzeża. W strefie nadwodnej dominują naturalne ciągi piesze w formie przeleptów i ścieżek gruntowych.

6.1.6 TRANSPORT KOLEJOWY

Obrzeżnie do obszaru objętego projektem, w jego zachodniej części, prowadzona jest linia kolejowa nr 209 Kowalewo Pomorskie – Bydgoszcz Wschód. Jest to linia jednotorowa, zelektryfikowana. W rejonie ulicy Fordońskiej i Flotyli Wiślanej prowadzona jest w głębokim wykopie. Na moście fordońskim zlokalizowana jest razem z układem drogowym na jednej konstrukcji inżynierskiej. Transport kolejowy nie ma bezpośredniego wpływu na obsługę obszaru. W Starym Fordonie nie ma przystanków kolejowych. Linia jest dodatkową przeszkodą w rozbudowie ulicy Fordońskiej. Obecnie ww. ulica, prowadzona na wiadukcie ma zawężony przekrój poprzeczny – bez pasa dzielącego i nie ma wydzielonych ciągów rowerowych. Nie planuje się zmian w układzie kolejowym. Istniejący układ podlega zachowaniu.

6.1.7 TRANSPORT WODNY

Rzeka Wisła, stanowiąca atrakcję rekreacyjno-turystyczną Starego Fordonu, to także droga wodna - droga żeglowna. Wisła jest najważniejszą drogą wodną w kraju.

Fragmenty rzeki Wisły zaliczono do dróg wodnych znaczenia międzynarodowego. Jest ona elementem sieci TEN-T – transeuropejskich sieci transportowych. Wisła na odcinku od Gdańska do Warszawy to fragment drogi wodnej E40, łączącej Morze Bałtyckie z Morzem Czarnym. Wisła to także fragment drogi wodnej E70 – szlak wodny wschód – zachód, łączący Antwerpię (Belgia) z Kłajpedą (Litwa). W Polsce droga

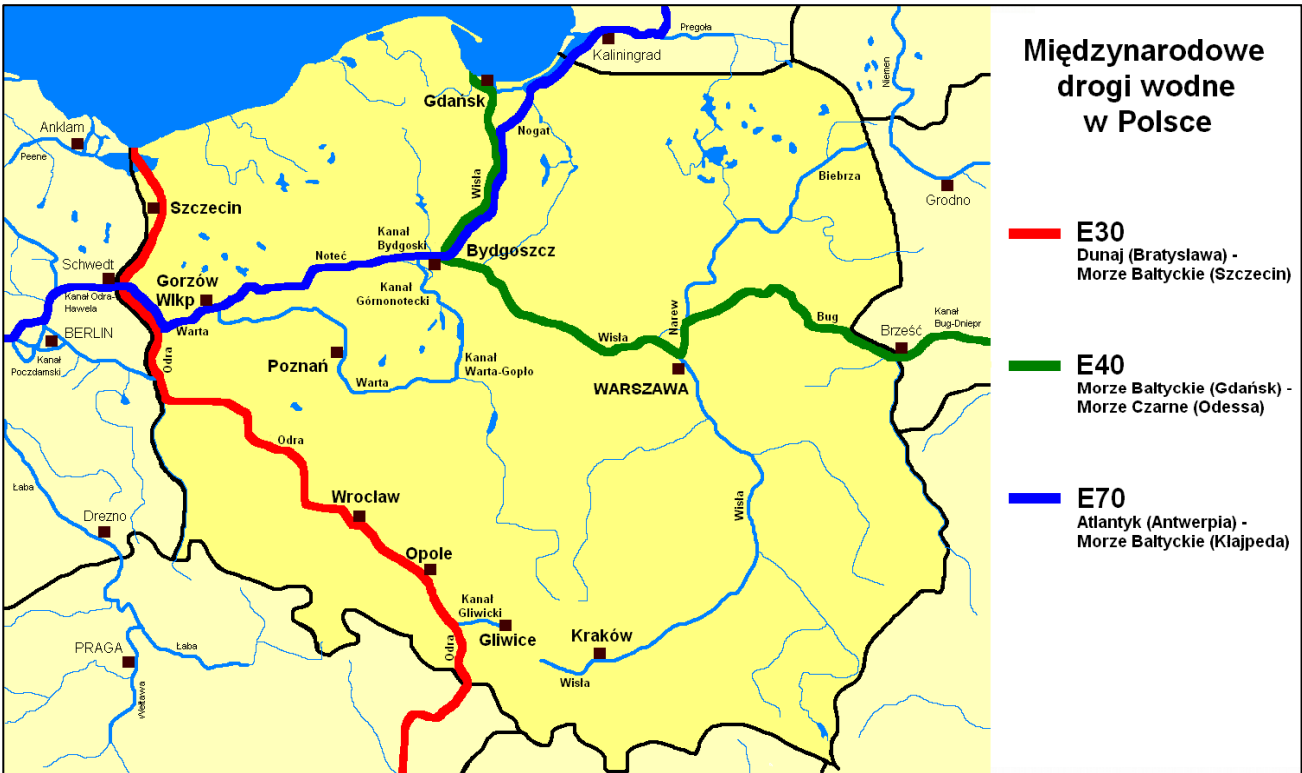
E70 przebiega w części Wisłą na odcinku 114km, częściowo pokrywając się z drogą wodną E40., tj. od ujścia Brdy do Malborka. W Fordonie ww. drogi wodne łączą się - płynąc Wisłą na północ i rozwidlają się - płynąc Wisłą na południe.

Według klasyfikacji śródlądowych dróg wodnych (Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 7 maja 2002 roku - Dz. U. nr 77 poz. 696), Wisła na odcinku od ujścia rzeki Tążyny do Tczewa – w tym na odcinku przebiegającym przez Bydgoszcz – zaliczona jest do II klasy drogi wodnej. Mimo zaliczenia Wisły do dróg międzynarodowego znaczenia, pierwsza klasa żeglugowa, na znacznych odcinkach, nie jest zachowana. Z uwagi na brak wymaganych głębokości tranzytowych, działalność gospodarcza na Wiśle ogranicza się do wydobywania urobku z dna rzeki, transportu towarów ponadgabarytowych oraz w niewielkim zakresie, do aktywności rekreacyjno-turystycznych.

Wisła, na bydgoskim odcinku, administrowana jest przez Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Gdańsku.

Na chwilę obecną, Wisła nie ma sprecyzowanych, długofalowych działań inwestycyjnych związanych z poprawą żeglowności.

Schemat 6: Wisła na tle międzynarodowych dróg wodnych

* na podstawie mapy zawartej w porozumieniu AGN (European Agreement on Main Inland Waterways of International Importance) z 1996 roku

6.2 KIERUNKI ROZWOJU SYSTEMU TRANSPORTOWEGO

6.2.1 TRANSPORT DROGOWY

Planowana rozbudowa układu drogowego wynika z jednej strony z potrzeb transportowych w skali całego miasta, a zapisanych w Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego m. Bydgoszczy, z drugiej zaś z potrzeb rozwoju obszaru wymagającego działań rewitalizacyjnych i realizacji zamierzonych przekształceń funkcjonalno – przestrzennych, zmierzających do poprawy funkcjonowania historycznego układu Starego Fordonu oraz aktywizacji strefy nadwiślańskiej, na cele rekreacyjno-sportowe.

Najważniejszym jest rozbudowa do układu dwujezdniowego dwupasowego drogi krajowej nr 80 – drogi w klasie funkcjonalnej – głównej. Docelowo, koniecznym jest wybudowanie nowego mostu przez Wisłę. Proponuje się lokalizację nowej przeprawy po wschodniej stronie istniejącego obiektu PLANSZA 1 i 6.

Planowana jest także przebudowa skrzyżowania – Ronda Buxakowskiego. Na PLANSZY 1 i 6, przedstawione zostało jedno z możliwych rozwiązań – skrzyżowanie typu rondo dwupasowe. Wariantowym rozwiązaniem może być skrzyżowanie o skanalizowanych wlotach lub z wyspą centralną.

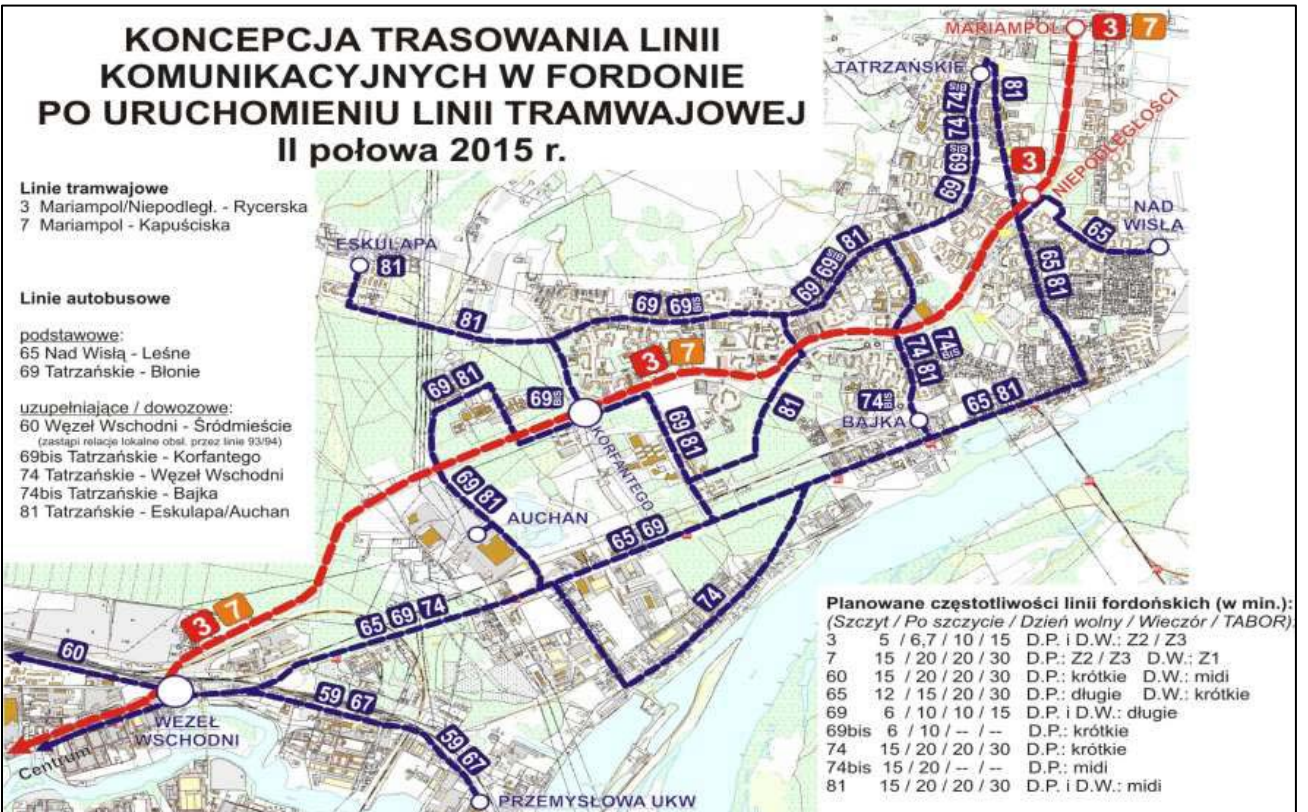
Kolejna ważna planowana rozbudowa to rozbudowa do układu dwujezdniowego w klasie funkcjonalnej – główna - drogi wojewódzkiej nr 256. Droga ta, w ciągu ul. Ametystowej, to planowane usprawnienie powiązania całego Fordonu, z drogami układu zewnętrznego, a także dla przyszłej obsługi „Górnego Tarasu Fordonu”.

Bez zmian pozostaje przebieg drogi krajowej nr 80 i wojewódzkiej 256. Przebieg drogi wojewódzkiej nr 549 – w klasie drogi lokalnej planuje się przełożyć na projektowany ciąg drogowy prowadzony równolegle do drogi krajowej nr 80 – po śladzie ulicy Nawigacyjnej - włączony do ulicy Bydgoskiej.

Pozostałe zadania w zakresie inwestycji drogowych to głównie budowa nawierzchni dróg, które aktualnie nie posiadają twardej nawierzchni oraz wymagają dostosowania do klasyfikacji funkcjonalnej ulic. Ważnym jest dostosowanie rodzaju nawierzchni do uwarunkowań konserwatorskich związanych z historią miejsca, przy jednoczesnym należytym wypełnianiu funkcji użytkowych drogi. Zalecane jest wprowadzenie elementów małej architektury i innych elementów stanowiących o tożsamości miejsca.

6.2.2 DROGOWY TRANSPORT PUBLICZNY

Schemat 7: Koncepcja trasowania linii komunikacyjnych po uruchomieniu linii tramwajowej do Fordonu

* wg Planu transportowego – opracowanie ZDMiKP, wrzesień 2013 rok

Wybudowanie tramwaju do Fordonu spowoduje wprowadzenie istotnych zmian w funkcjonowaniu transportu publicznego. Oprócz oczywistych zmian w układzie linii tramwajowych, wprowadzone zostaną zasadnicze zmiany w układzie linii autobusowych. Dotyczy to przede wszystkim obszaru Fordonu, w tym jego staromiejskiej części. Zakłada się całkowitą likwidację linii autobusowych nr 70, 93 i 94. Zakłada się utrzymanie linii nr 65 z jednoczesnym ewentualnym jej wydłużeniem do pętli Nad Wisłą. Takie wydłużenie

linii spowoduje dogodne połączenie Starego Fordonu z linią tramwajową w rejonie pętli tramwajowej na wysokości ulicy Piłsudskiego. Dodatkowo proponuje się przystanek linii nr 65 na ul. Bydgoskiej, w rejonie dawnej synagogi.

Przewiduje się także zmiany lokalizacji przystanków obsługujących połączenia podmiejskie i międzymiastowe. Planowany, nowy przystanek wprowadzony jest na trasie wylotowej z miasta – w ciągu ulicy Flotylli Wiślanej.

6.2.3 MIEJSCA POSTOJOWE

Zgodnie ze Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Bydgoszczy z 2009 r., Stary Fordon położony jest w strefie komunikacyjnej B-3, jako obszar zabudowy o średniej intensywności, gdzie zakłada się równowagę w traktowaniu samochodu i transportu publicznego, w wykonywaniu zadań przewozowych.

Dla tej strefy ustalono konieczność zaspokojenia miejsc postojowych według następujących wskaźników:

- dla funkcji mieszkaniowej – min. 1,2m.p./ 1 mieszkanie;
- dla biur, urzędów – min 15 m.p./ 1000m² pow. użytkowej;
- dla obiektów usługowych, handlowych, restauracji, kawiarni - min. 12 m.p./1000m² pow. użytkowej;
- dla teatrów, kin, obiektów widowiskowych i sportowych – min. 10 m.p. / 1000 miejsc użytkowych;
- dla uczelni i szkół – min. 6 m.p./ 100 studentów lub zatrudnionych;
- dla hoteli, szpitali – min. 20 m.p./ 1000m² pow. użytkowej;
- dla przychodni, bibliotek – min. 12 m.p. / 1000m² pow. użytkowej;
- dla terenów wystawienniczych, internatów – min. 5 m.p./100 zwiedzających lub łózek;
- dla zakładów produkcyjnych – min. 8 m.p./100 zatrudnionych.

Wstępnie – wg przyjętych założeń i rozwiązań związanych z przekształceniami na terenie Starego Fordonu oszacowano, że przy ogólnej liczbie ok. 100 nowych budynków mieszkalnych (ok. 350 mieszkań), konieczna będzie realizacja nowych miejsc postojowych w liczbie ok. 350. Realizacja miejsc postojowych wg powyższych wskaźników, dla nowych inwestycji, powinna być wykonana w ramach własnej działki inwestora. Dodatkowo w opracowaniu - PLANSZA 1 - wskazuje się miejsca dla lokalizacji niewielkich, ogólnodostępnych parkingów. Są to następujące zespoły parkingowe:

- po wschodniej stronie płyty Rynku – 21 m.p. – PLANSZE: 1, 2.2
 - przy ul. Cierpickiej – 12 m.p. – PLANSZE: 1, 2.3, 2.5
 - przy ul. Ordynackiej – 16 m.p. – PLANSZE: 1, 2.3
 - przy ul. Kapeluszników – 24 m.p. – PLANSZE: 1, 2.3
 - przy ul. Rybaki – 24 m.p. – PLANSZE: 1, 2.3
 - przy ul. Sikorskiego – 7 m.p. – PLANSZE: 1, 2.1
 - przy ul. Targowisko – 22 m.p. – PLANSZE: 1, 3.2
 - przy ul. Piekary - 20 m.p. – PLANSZE: 1, 4.4
 - przy ul. Korzeniowskiego – 9 m.p. – PLANSZE: 1, 3.3
 - przy ul. Bydgoskiej – 6 m.p. – PLANSZE: 1, 4.4.
- (łącznie: 161 miejsc postojowych)

Ważnym z punktu widzenia rewitalizacji Starego Fordonu i przekształceń funkcjonalno-przestrzennych w atrakcyjny rejon rekreacyjno-turystyczny, zwłaszcza terenów nadwiślańskich, jest zorganizowanie miejsc postojowych w bezpośrednim sąsiedztwie tego obszaru. W ramach rozwiązań projektowych proponuje się zlokalizowanie parkingów w rejonie ulicy Nad Wisłą – pod mostem fordońskim – ok. 100 m.p. – PLANSZE: 1, 5.2.

6.2.4 TRASY ROWEROWE

Planowane, podstawowe trasy rowerowe w Starym Fordonie, to głównie trasy związane z rekreacją i turystyką. Trasy te planuje się zorganizować w ramach zagospodarowania terenów nadwiślańskich – PLANSZA 1. Koniecznym jest ukształtowanie połączeń tras rekreacyjnych z układem tras wzdłuż ciągów drogowych, układu podstawowego – ulicy Fordońskiej, wlot na most fordoński, czy w ulicy Ametystowej – PLANSZA 6. Trasy te powinny być powiązane z trasą łączącą bydgoskie Stare Miasto z obszarem Starego Fordonu, prowadzoną wzdłuż brzegu rzek Brdy i Wisły - PLANSZA VII. Trasy rowerowe w kierunku wschodnim powinny połączyć się z trasą zlokalizowaną na wale przeciwpowodziowym – PLANSZE: 1, 5.2. Istotne będzie zachowanie trasy rowerowej w kierunku Ostromecka i Torunia oraz kształtowanie połączeń rowerowych z Nowym Fordonem, skarpą fordońską i Myślicinkiem.

Ze względu na skrzyżowanie tras regionalnych (np. Doliny Dolnej Wisły) z układem lokalnych dróg rowerowych, Stary Fordon może rozwijać się jako ważny ośrodek turystyki rowerowej położony nad Wisłą.

6.2.5 CIĄGI PIESZE

Zwiększenie atrakcyjności terenów nadwiślańskich będzie możliwe m.in. poprzez ułatwienie dostępu do tych obszarów, zwłaszcza poprzez stworzenie dogodnego systemu dojazdów dla pieszych. Projektowane, główne ciągi kształtowane są w połączeniu z istniejącymi już ciągami komunikacyjnymi – dojazdowymi. PLANSZA 1. Są to np. – ul. Nawigacyjna – w nowym przebiegu równoległym do ul. Flotylli Wiślanej, Filomatów wraz z połączeniem z ciągiem wzdłuż ulicy Promenada – PLANSZE: 5.1, 5.2, 5.3, dojścia piesze na wysokości ulicy Kapeluszników i Rybaki – PLANSZE: 5.1, 5.2, 5.4. Istotnym, nowym połączeniem pieszym jest ciąg wyznaczony na przedłużeniu ulicy Ordynackiej – ciąg ten jest kontynuacją drogi wyprowadzającej ruch w kierunku północnym w rejon osiedla Pałcz i Wyzwolenia – Powiśle – PLANSZE: 2.1, 2.3.

Ważne z punktu widzenia ruchu pieszego są także połączenia piesze realizowane w pasie drogowym ul. Bydgoskiej – PLANSZE: 4.1, 4.4 oraz wszystkie przestrzenie publiczne typu place miejskie, w tym: Rynek - PLANSZA 2.2, Targowisko - PLANSZA 3.2 oraz otoczenie takich obiektów jak: synagoga - PLANSZA 3.3, czy kościół pw. św. Jana Apostoła i Ewangelisty - PLANSZA 2.5.

W rejonie „Bulwaru Nadwiślańskiego” szczególnie ważne będą połączenia piesze wyprowadzane w kierunku północnym, ale także cały system ciągów pieszych projektowanych równolegle do linii brzegu rzeki Wisły, w tym w kierunku wschodnim, na wał przeciwpowodziowy oraz w kierunku zachodnim tj. do portu rzeczno „Fordon” oraz dalej do Wyszogrodu i Brdujścia – PLANSZE od 5.1 do 5.4. Ważnym kierunkiem wycieczek pieszych pozostanie Ostromecko z przejściem przez most im. Rudolfa Modrzejewskiego. W celu stworzenia atrakcyjnej trasy pieszej, pozwalającej na spacer po Starym Fordonie proponuje się urządzenie szlaku kulturowo-rekreacyjnego, łączącego największe atrakcje historyczne oraz przyrodnicze i turystyczne.

6.2.6 TRANSPORT WODNY

Na chwilę obecną, Wisła nie ma sprecyzowanych, długofalowych działań inwestycyjnych związanych z poprawą żeglowności. Niemniej jednak, w opracowaniu przyjęto założenie polegające na zachowaniu jak najlepszych parametrów dla żeglugi po Wiśle. Działania prowadzące do aktywizacji dróg wodnych E40 i E70 leżą poza kompetencjami samorządu Bydgoszczy, ale wszelkie działania z tym związane, nie kolidują z rewitalizacją „Bulwaru Nadwiślańskiego” w Starym Fordonie. Opracowanie, w zakresie wykorzystania wód płynącej Wisły, zakłada intensyfikację i rozwój komunikacji wodnej oraz rekreacyjnego i turystycznego wykorzystania rzeki. Przewiduje się kilkietapowy rozwój infrastruktury brzegowej oraz portowej z możliwością przekształcania przystani rzecznej w niewielki port (powiększenie basenu portowego), związany głównie z obsługą ruchu turystycznego. Szczegóły w tym zakresie przedstawiono na PLANSZACH od 5.1 do 5.6 i w rozdziale 7.2.

6.3 UWARUNKOWANIA W ZAKRESIE INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ – PLANSZA VIII

6.3.1 SIEĆ WODOCIĄGOWA

Teren Starego Fordonu posiada uzbrojenie w zakresie miejskiej sieci wodociągowej, która jest zasilana: od zachodu z magistrali wodociągowej dn 300mm zlokalizowanej w ulicy Fordońskiej, a od północy z magistrali wodociągowej dn 500mm, znajdującej się w ulicach Wyzwolenia – Kryształowej (poza granicami opracowania). Woda jest rozprowadzana siecią rozdzielczą o średnicy dn 100 – 180mm, która jest połączona z sieciami magistralnymi. Pomimo tego około 7% obszaru staromiejskiego nie jest bezpośrednio podłączona do sieci wodociągowej.

W granicach opracowania większość przewodów wodociągowych została wymieniona z rur azbestowo-cementowych (A-C) na rury z tworzyw sztucznych. Renowacja sieci jest przeprowadzana przez MWiK w ramach programów BSWiK, BSWiK II oraz w ramach przedsięwzięć remontowych.

6.3.2 KANALIZACJA SANITARNA

Teren Starego Fordonu posiada dostęp do system kanalizacji sanitarnej. Główny kolektor sanitarny ks 0.30m, zlokalizowany w ulicy Bydgoska, transportuje ścieki do oczyszczalni ścieków w Fordonie. Do ww. kolektora, w rejonie ulicy Nad Wisłą, włączony jest kolektor tłoczny dn 200mm kanalizacji sanitarnej z Ostromecka.

W granicach opracowania ścieki odprowadzane są grawitacyjnie do kanałów sanitarnych średnicy 0.20m. Cała kanalizacja pracuje w systemie rozdzielczym w stosunku do kanalizacji deszczowej, za wyjątkiem krótkich odcinków sieci w ulicach Cierpickiej, Cechowej, Kapeluszników oraz Ordynackiej, które pracują jako kanały piętrowe (kds). Stan techniczny istniejącej kanalizacji sanitarnej jest zadowalający, chociaż ok. 6% obszaru staromiejskiego nie jest bezpośrednio podłączona do sieci kanalizacji sanitarnej.

6.3.3 KANALIZACJA DESZCZOWA

Wody opadowe i roztopowe z obszaru Starego Fordonu są odprowadzane do rzeki Wisły wylotami W63 w rejonie mostu drogowo-kolejowego, W64, który jest zlokalizowany pomiędzy ulicą Filomatów i Frycza Modrzewskiego oraz W65 (poza granicami opracowania w rejonie ulicy Rybaki). Przed wylotem W65 zrealizowana została podczyszczalnia wód opadowych i roztopowych.

W części ulic, zwłaszcza gruntowych, brakuje przewodów kanalizacji deszczowej (ok. 4% obszaru), a wyloty W63 i W64 nie są wyposażone w urządzenia do podczyszczania wód deszczowych.

6.3.4 SIEĆ GAZOWA

W Starym Fordonie eksploatowane są gazociągi średniego oraz niskiego ciśnienia.

W ulicy Fordońskiej, przez rondo dr. Stefana Buxakowskiego i w ulicy Bydgoskiej, wytrasowany jest gazociąg przesyłowy Dn180mm średniego ciśnienia, przewidziany do dalszej rozbudowy.

Północna część obszaru staromiejskiego jest obsługiwana z gazociągów niskiego ciśnienia, jednak ok. 23% całego obszaru objętego analizą, nie jest bezpośrednio podłączona do sieci gazowej.

Istniejąca sieć gazowa niskiego ciśnienia pozwala na wykorzystywanie gazu do celów gospodarczo – bytowych w 100% istniejących obiektów oraz dla celów grzewcze w ok. 50% kubatury istniejących obiektów.

6.3.5 SIEĆ CIEPŁOWNICZA

Na obszarze Starego Fordonu, który został poddany analizie, nie występuje miejska sieć ciepłownicza, chociaż w bliskim sąsiedztwie istnieje ciepłownia (ul. Altanowa 4 - KPEC) i rozbudowana sieć centralnego ogrzewania. Aktualnie istnieją możliwości rozbudowy infrastruktury ciepłowniczej na tym terenie, ale są one

uwarunkowane efektywnością ekonomiczną inwestycji oraz techniczną możliwością prowadzenia sieci w wąskich ulicach. W tej sytuacji, istniejące budynki w Starym Fordonie zaopatrywane są w ciepło w sposób indywidualny, z wykorzystaniem jako paliwo: węgla kamiennego oraz gazu z sieci gazowej.

6.3.6 SIEĆ ELEKTROENERGETYCZNA

Cały obszar Starego Fordonu ma dostęp do sieci elektroenergetycznej. Ze stratą dla estetyki obszaru, są tu ciągle wykorzystywane, napowietrzne linie średniego i niskiego napięcia, które wraz ze słupami i złączami kablowymi (skrzynki), stanowią jeden z istotniejszych elementów wpływających na negatywny odbiór przestrzeni publicznych, w tym ulic i placów. Słupy energetyczne i przewody oraz niektóre stacje transformatorowe, dominują w przestrzeni ulic, przesłaniają budynki i dysharmonizują staromiejski krajobraz. – PLANSZA XI.

6.4 KIERUNKI KSZTAŁTOWANIA INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ

6.4.1 SIEĆ WODOCIĄGOWA

W opracowaniu przewiduje się budowę odcinków sieci wodociągowych dla nowej, uzupełniającej zabudowy. W celu zasilania w wodę nowej zabudowy wzdłuż ulicy Ordynackiej, przewiduje się przebudowę istniejącego przewodu wodociągowego, na przewód o średnicy dn 100mm, który jednocześnie zepnie sieci w ulicy Pielęgniarskiej i Sikorskiego. Poza tym planowana jest budowa sieci wodociągowej w ulicach: Saskiej, Mącznej, Piastowej, Rybaki oraz w ulicach dojazdowych.

6.4.2 KANALIZACJA SANITARNA

Odprowadzenie ścieków sanitarnych z nowej zabudowy wymaga budowy odcinków kanałów z podłączeniem do istniejącej sieci kanalizacji sanitarnej. Ścieki, z poszczególnych nieruchomości, będą odprowadzane grawitacyjnie, za wyjątkiem odprowadzenia pompowego z projektowanej zabudowy przy ul. Promenada (m.in. port rzeczny).

6.4.3 KANALIZACJA DESZCZOWA

W opracowaniu, na terenie Starego Fordonu, przewidziano realizację podczyszczalni dla wylotu wód opadowych i roztopowych nr W 63 i W 64.

Dla oprowadzenia wód opadowych i roztopowych, z nowych ciągów komunikacyjnych, oraz z terenów zabudowy o szczelnych nawierzchniach, należy rozbudować kanalizację deszczową z podłączeniem do istniejących kanałów deszczowych.

Istniejący kolektor deszczowy kd 300/500mm w ulicy Ametystowej nie ma obecnie odpływu do odbiornika, co wymaga dalszej jego rozbudowy i włączenia do istniejącego systemu kanalizacji deszczowej z wylotem do odbiornika.

Dla terenów Bulwaru Nadwiślańskiego (wzdłuż ulicy Promenada) planuje się wykorzystanie wód opadowych i roztopowych do kształtowania elementów krajobrazu i zagospodarowania terenów wypoczynku i rekreacji, m.in. poprzez zatrzymanie wód opadowych na terenie nabrzeża w formie naturalnych zbiorników wodnych i terenów podmokłych – PLANSZE 5.1, 5.4.

6.4.4 SIEĆ GAZOWA

Dla podwyższenia bezpieczeństwa systemu zasilania w gaz na terenie Starego Fordonu oraz większego wykorzystania gazu na cele grzewcze, w tym m.in. poprzez podłączenie do sieci nowej zabudowy, należy przewidzieć bieżące remonty sieci, wymianę fragmentów gazociągów, rozbudowę sieci gazowej niskiego ciśnienia oraz rozbudowę gazociągu średniego ciśnienia DN180mm, aż do połączenia z gazociągiem

DN180mm w ulicy Cechowej. Wskazane jest rozwijanie sieci gazowej jako podstawowego nośnika energetycznego, służącego do wytwarzania energii cieplnej w obszarze staromiejskim. Zachęcać do tego ma stosowanie ulg finansowych oraz wdrażanie programów wspieranych ze środków zewnętrznych, które będą skłaniały mieszkańców do wykorzystania gazu ziemnego jako źródła energii cieplnej. Szczegółnej dbałości wymaga kwestia kolorystyki i usytuowania zewnętrznych zaworów gazowych (skrzynek) umieszczanych na elewacjach budynków.

6.4.5 SIEĆ CIEPŁOWNICZA

W opracowaniu założono, że nowa zabudowa zaopatrywana będzie w ciepło na zasadach indywidualnych z wykorzystaniem gazu ziemnego, oleju opałowego, energii elektrycznej oraz innych paliw. Jeżeli zasadne będzie podłączenie zabudowy, szczególnie wielorodzinnej, do miejskiej sieci ciepłowniczej, gestor sieci nie wyklucza jej rozbudowy, jednak ze względu na wąskie ulice o charakterze staromiejskim, bardzo często nie ma technicznych możliwości realizacji w ich przekroju, sieci centralnego ogrzewania.

Dużym problemem na terenie Starego Fordonu jest zanieczyszczenie powietrza wynikające z ogrzewania budynków piecami węglowymi w starej technologii. Działania w zakresie zapewnienia dostaw energii cieplnej i obniżenia emisji spalin związanych ze spalaniem węgla w obszarze zabudowy staromiejskiej, należy ukierunkować na wykorzystanie paliw niskoemisyjnych, w tym przede wszystkim gazu ziemnego i oleju opałowego oraz stosowanie nowoczesnych rozwiązań technologicznych (np. stosowanie kotłów retortowych, czy budowę małych lokalnych kotłowni zasilanych gazem).

6.4.6 SIEĆ ELEKTROENERGETYCZNA

Na terenie Starego Fordonu wymagana jest kompleksowa przebudowanie napowietrznych linii elektroenergetycznych, na linie podziemne (Rynek, Bydgoska, Patrolowa, Piekary, Modrzewskiego itd.) oraz sytuowanie złączy kablowych (skrzynek) jako wbudowane w linię ogrodzeń lub w lico budynku (analiza kompozycyjno-kolorystyczna) – PLANSZA XI. Dla prawidłowego zagospodarowania miejsc i terenów szczególnie eksponowanych (np. ul. Targowisko, Bulwar Nadwiślański) konieczna jest dyslokacja niektórych stacji transformatorowych i złączy kablowych. Rozbudowa sieci elektrycznej będzie wiązała się także z przewidywaną iluminacją i oświetleniem obiektów oraz terenów Starego Fordonu, a w miejscach zagrożonych np. okresowym zalaniem wodami powodziowymi, ze szczególnym zabezpieczeniem tych sieci lub wykorzystaniem niskonapięciowych paneli fotowoltaicznych.

7. KOMPOZYCJA PRZESTRZENNA I KRAJOBRAZOWA

7.1 UWARUNKOWANIA KOMPOZYCYJNE – PLANSZA IX

Najważniejszym uwarunkowaniem kompozycyjnym Starego Fordonu jest jego lokalizacja, czyli :

- położenie w strefie brzegowej rzeki Wisły, oraz
- położenie w strefie wjazdowej do miasta, w sąsiedztwie jedyne w Bydgoszczy mostu przez rzekę Wisłę.

W panoramie Starego Fordonu, w sylwecie miasta od strony mostu i rzeki Wisły, występują zarówno elementy naturalne – przyrodnicze, jak i stworzone przez człowieka – kulturowe. Dominują tu:

- wody rzeki Wisły – niewykorzystywane dla rekreacji, żeglugi czy uprawiania sportów wodnych,
- nieurządzone tereny nadwiślańskie – gdzie dominuje zieleń niska, trawiasta oraz liczne skupiska krzewów – strefa brzegu jest obszarem narażonym na niebezpieczeństwo powodzi,
- zieleń wysoka – pojedyncze drzewa lub skupiska drzew - znaczny udział drzew w obrębie nadwiślańskiego brzegu, daje wrażenie dominacji zieleni nad zabudową Starego Fordonu, zwłaszcza w okresie wegetacyjnym,

- skład piasku rzeczno-żwiłowego wraz z urządzeniami przeładunkowymi, które w części blokują możliwość przejścia wzdłuż brzegu Wisły, ale jednocześnie są one jedynym widocznym, gospodarczym elementem wykorzystania rzeki i jej brzegów,
- widoczna, wręcz przeskalowana, zabudowa Zakładu Karnego, zwłaszcza w części wybudowanej po II wojnie światowej, która przesłania znaczny fragment zabudowy Starego Fordonu; dominację bryły Zakładu Karnego w panoramie Starego Fordonu potęguje skala budynku, duża zachodnia ściana bez otworów okiennych i jej jasna kolorystyka oraz brak cech i detalu, nawiązujących do wystroju budynku dawnej komory celnej,
- strefa zabudowy staromiejskiej skupiona głównie przy ulicy Bydgoskiej i Zakładowej (kaskada zabudowy) oraz charakterystyczne dominanty wysokościowe: wieże kościołów (na wschodzie i w centrum), sylwetą synagogi (na zachodzie), historyczny budynek Zakładu Karnego. Wszystkie one stanowią elementy identyfikacji miejsca – PLANSZA IX.

W odbiorze wizualnym Starego Fordonu, duże znaczenie ma także zabudowa, a właściwie jej brak, w strefie wjazdowej do miasta (rejon ulicy Flotyli Wiślanej, Nawigacyjnej i Rakowej), która to strefa stanowi bramę do Bydgoszczy. Otoczenie Ronda dr. Stefana Buxakowskiego, w obecnym stanie zagospodarowania, nie podkreśla rangi miejsca i nie stanowi elementu identyfikacji przestrzennej Bydgoszczy w strefie wjazdowej, stanowiącej pierwszą wizytówkę miasta. Niezbędne jest świadome kształtowanie pozytywnego wizerunku strefy wjazdowej, jeżeli chcemy, aby dobrze postrzegano Bydgoszcz. Podkreśleniem wyjątkowej rangi tej problematyki, jest zawarcie tej kwestii w jednym z trzech głównych celów niniejszego opracowania dla Starego Fordonu, który zatytułowano: *„Brama miasta - poprawa wizerunku Bydgoszczy w strefie wjazdowej, ze szczególnym uwzględnieniem panoramy nadwiślańskiej – wizytówka miasta”*. Wytyczne projektowe i zakres niezbędnych działań w rejonie *„Ronda Buxakowskiego”*, przedstawiono na PLANSZY 6.

7.2 KIERUNKI REWITALIZACJI I NIEZBĘDNE DZIAŁANIA W ZAKRESIE KOMPOZYCJI PRZESTRZENNEJ I KRAJOBRAZOWEJ

Budowanie spójnej, pod względem krajobrazowym i kompozycji przestrzennej, panoramy Starego Fordonu, będącej elementem identyfikującym wjazd do Bydgoszczy, wymaga podjęcia szeregu działań o różnorodnym charakterze. Do najważniejszych należą:

- ożywienie Wisły – promowanie dróg wodnych (E-40 i E-70) jako międzynarodowych szlaków transportowych, ale także jako tych o znaczeniu lokalnym, pozwalających na czynne uprawianie sportów wodnych, żeglarstwa czy rekreacji związanej z wodą w Fordonie i Bydgoszczy; udostępnienie nabrzeża poprzez budowę przystani rzecznej, pomostów, slipów, infrastruktury rekreacyjnej związanej z rzeką; umożliwienie cumowania jednostek pływających, w tym barek funkcyjnych, a docelowo rozbudowa portu rzeczno-żwiłowego; organizowanie imprez żeglarskich, spływów i rejsów, obchody święta rzeki itd.
- udostępnienie i urządzenie terenów nadbrzeżnych dla potrzeb funkcji rekreacyjno-wypoczynkowych oraz budowa przystani rzecznej, z uwzględnieniem zagrożenia powodziowego; w pierwszej fazie działania te powinny obejmować wykaszanie określonej części terenów nadwiślańskich, wyrównanie i kształtowanie rzeźby terenu, budowę ciągów pieszo-rowerowych i dojazdów, wprowadzanie tymczasowych obiektów sportowo-rekreacyjnych, budowę slipu i pomostu do cumowania małych jednostek pływających, zachowanie oczek wodnych i terenów podmokłych we wschodniej części nabrzeża; organizację imprez plenerowych, wydarzeń artystycznych, lokalizację instalacji i rzeźb wieloprzestrzennych,
- świadome kształtowanie sylwety Starego Fordonu poprzez regulowanie wysokości i zagęszczenia koron drzew oraz ewentualną wycinkę i nowe nasadzenia (przemysłany dobór kolorystyczny liści i kwiatów),
- uporządkowanie, zmniejszenie, a docelowo dyslokacja składu piasku; pozostawienie plaży miejskiej z dostępem do brzegu rzeki Wisły i rozbudowa strefy aktywnych sportów i rekreacji wraz z parkingiem samochodowym i dojazdem do nabrzeża (rezerwowa przeprawa przez Wisłę),

- docelowa likwidacja Zakładu Karnego lub rozbiórka części jego budynków – o ile ww. działania wydają się być aktualnie mało realne, o tyle możliwa wydaje się zmiana zewnętrznego wystroju obiektów Zakładu Karnego np. poprzez zmianę geometrii dachów, kolorystyki elewacji, oświetlenie kompleksu budynków, zmiany detalu wystroju architektonicznego, wprowadzenie elementów „maskujących mur i ślepe ściany” np. w formie atrap okiennych, czy murali, tak aby doprowadzić do większej spójności tych elementów, ze staromiejską zabudową Fordonu,
- zachowanie i podkreślenie historycznych dominant wysokościowych – wieże kościołów i synagoga (odsłonięcie zabudowy, usunięcie elementów konkurujących – np. kominów) oraz uzupełnienie i wyeksponowanie zabudowy pierzejowej przy ulicy Bydgoskiej, a także wprowadzenie zabudowy kaskadowej (tarasowej) przy ulicy Zakładowej i Sikorskiego, z zachowaniem spójnej formy i skali budynków oraz rodzaju i kolorystyki pokryw dachowych (naturalnie wypalona glina), a także wystroju elewacji i ogrodzeń (cegła, miejscami tynk, kamień, drewno), urządzenie ciągów pieszo-rowerowych i schodów łączących teren zabudowy staromiejskiej z bulwarami; iluminacja zabudowy, mostu oraz elementów infrastruktury portu i bulwaru.

Wytyczne projektowe oraz katalog niezbędnych działań dla **rejonu „Bulwar Nadwiślański”** przedstawiono na PLANSZACH 5.1, 5.2, 5.3, 5.4, 5.5 i 5.6.

Strefa wjazdowa do Bydgoszczy – „brama miasta”, wymaga przede wszystkim przebudowy układu drogowego - ronda Buxakowskiego, a także jego otoczenia, tak aby poprzez formę i układ zabudowy zaakcentować wjazd do Bydgoszczy i podkreślić wyjątkowość Starego Fordonu. PLANSZA 6 **rejon „Rondo Buxakowskiego”**.

W opracowaniu uwzględniono docelową budowę drugiego obiektu mostowego przez Wisłę, po wschodniej stronie istniejącego mostu fordońskiego im. Rudolfa Modrzejewskiego. Przy wyborze projektu tej przeprawy należałoby rozważyć wybór takiej konstrukcji mostowej, która z jednej strony pozwoli zachować jak najlepsze parametry dla żeglugi po Wiśle (prześwit pod mostem), a z drugiej, aby przy wjeździe do Bydgoszczy, możliwie nie ograniczała, otwarcia widokowego na brzeg rzeki i Stary Fordon.

Przebudowa układu drogowego, na wjeździe od Bydgoszczy (rondo Buxakowskiego), ma stworzyć czytelne skrzyżowanie, wyraźnie kierujące ruch na północ do Nowego Fordonu i na Włóki, na zachód do centrum Bydgoszczy oraz na wschód do Starego Fordonu. W otoczeniu ronda Buxakowskiego, w tym pod mostem, wyznaczono parkingi samochodowe dla obsługi tej części Starego Fordonu. Szczególną uwagę zwrócono na układ dróg rowerowych, ponieważ Stary Fordon z mostem przez Wisłę, jest punktem węzłowym dla tras rowerowych o randze lokalnej (np. centrum Bydgoszczy – Stary Fordon – Ostromecko), jak i regionalnej (Dolina Dolnej Wisły). Projekt przewiduje różne przebiegi tras rowerowych, jak i ciągów pieszych, tak aby zapewnić ich użytkowanie np. przy różnych poziomach wody w korycie rzeki Wisły (np. przy linii brzegu, na skarpie czy wale przeciwpowodziowym).

Ważnym dla postrzegania strefy wjazdowej, jako „bramy” do dużego miasta, a nie szlaku sklepowego z licznymi reklamami, jest usunięcie z tej przestrzeni, treści o charakterze komercyjnym, często o zupełnie przypadkowej lub wręcz obcej tematyce w obrębie Starego Fordonu i zachowanie jedynie drogowych tablic kierunkowych, czy informacyjnych, np. o lokalizacji, czy odległości poszczególnych obiektów, które to tablice muszą funkcjonować w jednolitej i spójnej stylistycznie lub oprawie – konstrukcji nośnej.

Szczególne znaczenie strefy wjazdowej, zwłaszcza w kwestii podkreślenia rangi miasta, które ta strefa zapowiada, wyraża się poprzez sposób jej zagospodarowania, w tym przede wszystkim, poprzez rodzaj i skalę zabudowy otaczającej wjazd.

W opracowaniu przyjęto założenie, że po wschodniej stronie ulicy Flotyli Wiślanej – tj. przy północnym zjeździe z mostu, wprowadzona zostanie zabudowa usługowa i usługowo-mieszkaniowa, nawiązująca skalą i formą do zabudowy Starego Fordonu. W razie potrzeby, może się ona łączyć przestrzennie jak i funkcjonalnie z zabudową kapitanatu portu rzecznego – Fordon (ul. Promenada).

Na osi wjazdowej do Bydgoszczy (północno-wschodni łuk ronda Buxakowskiego) zaproponowano usytuowanie nieco wyższej zabudowy o charakterze staromiejskim, która wraz z budynkami projektowanymi przy ulicy Flotyli Wiślanej, ma tworzyć swoistą „bramę” do Starego Fordonu, po obu stronach ulicy Bydgoskiej (na wschód).

Tereny położone po zachodniej stronie mostu fordońskiego i ulicy Ametystowej, to już „Nowy Fordon”, i dlatego zaproponowano tu wyższe budynki, o nowoczesnej formie.

Elementem łączącym te dwa światy jest „brama do miasta”, czyli Rondo dr. Stefana Buxakowskiego i most im. Rudolfa Modrzejewskiego, który sam w sobie jest istotną częścią krajobrazu Doliny Dolnej Wisły, a ciekawie oświetlony, może być dodatkową atrakcją Starego Fordonu.

Szczegółowy katalog niezbędnych działań w **rejonie „Rondo Buxakowskiego”** i mostu drogowo-kolejowego na Wiśle oraz przykładowe rozwiązania, przedstawiono na PLANSZY 6.

8. WARSTWA FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNA - FORMA ZABUDOWY, ARCHITEKTURA I DETAL WYSTROJU PRZESTRZENI MIEJSKIEJ

8.1 UWARUNKOWANIA FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNE – PLANSZE OD IV DO XV

8.1.1 UKŁAD FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNY

Układ urbanistyczny Starego Fordonu jest typowy dla małego miasta. Tworzą go kwartały zabudowy o funkcji mieszkaniowej, w części centralnej zwartej i skoncentrowanej wzdłuż głównych ulic tworzących podstawowe osie założenia przestrzennego. To one wprowadzały i wyprowadzały ruch z miasta, i pełnią te funkcje do dzisiaj, np. ulica Bydgoska w kierunku Bydgoszczy, czy ul. Wyzwolenia i Cechowa na północ. Strefa zabudowy mieszkaniowej, w centralnej części Starego Fordonu, otacza plac miejski – Rynek, przy którym usytuowany jest kościół wyznania rzymskokatolickiego. Trzeba jednak wspomnieć, że wg danych historycznych, centrum średniowiecznego miasta lokacyjnego była obecna ulica Targowisko wraz z przyległymi ulicami: Przy Bóżnicy, Korzeniowskiego i Piekary. Wielokulturowość i różnorodność mieszkańców dawnego Fordonu, spowodowały, że przy głównych ulicach znajduje się także: dawny kościół ewangelicki i synagoga. Centrum Starego Fordonu skupia przede wszystkim zabudowę mieszkaniową i ta funkcja jest tu dominującą. Funkcja usługowa pojawia się w formie lokali użytkowych, wbudowanych w budynki mieszkalne, a samodzielnie, liczniej występuje na obrzeżach strefy mieszkaniowej. W strefie dawnych przedmieść Fordonu, zlokalizowane były trzy nekropolie wyznaniowe. Poza obszarem ścisłej zabudowy Starego Fordonu, odnajdujemy także liczne ślady aktywnej działalności gospodarczej, związanej z tym miastem. Jest to teren np. byłej cegielni, obecnie Wyszogród, czy tartaku, obecnie teren BFM przy ulicy Produkcyjnej, które ciągle pełnią funkcje składowo-magazynowe.

Pomimo tego, że Stary Fordon jest położony bezpośrednio na brzegu rzeki Wisły, strefa nadbrzeżna jest niezagospodarowana i słabo dostępna z obszaru staromiejskiego. Brak jest odczuwalnej obecności tak dużej rzeki w układzie funkcjonalno-przestrzennym miasta. Najważniejszym elementem świadczącym o obecności rzeki jest most im. Rudolfa Modrzejewskiego, który łączy oba brzegi Wisły.

Obecny układ funkcjonalno-przestrzenny Starego Fordonu charakteryzuje się brakiem urządzonych i dobrze funkcjonujących przestrzeni publicznych. Rynek stanowi dzisiaj jedyną, ale mało atrakcyjną i pustą przestrzeń, która nie zachęca do przebywania w niej. Przestrzeń placów i ulic charakteryzuje się niskim standardem wyposażenia np. w podstawowe elementy małej architektury. Powszechny jest tu: brak miejsc do siedzenia, stare nieefektywne donice kwiatowe, nieczynny stary kiosk typu „Poldi”, odcinające się od otoczenia bariery przyuliczne w kilku wzorach i różnej kolorystyce, stara wiata przystankowa przy kościele, zniszczone nawierzchnie chodników, nadmiar oznakowania drogowego i reklam, źle usytuowane skrzynki elektrycznych złączy kablowych, słupy i napowietrzne linie kablowe sytuowane na frontach budynków i w przestrzeni chodników, brak zieleni przyulicznej, w tym zieleni formowanej.

Zakład Karny, zarówno poprzez swoją funkcję, jak i formę zabudowy, silnie oddziałuje na układ funkcjonalno-przestrzenny Starego Fordonu. Jego forma i skala zabudowy, nieprzystające do tradycyjnej zabudowy Starego Fordonu, wyraźnie dominują w południowej pierzei Rynku. Otoczony murem teren, wyraźnie odcina Rynek od nabrzeża Wisły, tworząc wizualną i funkcjonalną barierę w dostępie do rzeki i w możliwości mocniejszego zaakcentowania położenia Fordonu nad Wisłą.

Wyraźny brak czytelnych połączeń pomiędzy zespołem zabudowy staromiejskiej i nabrzeżem Wisły, nie przekłada się jednak na wzmocnienie innych relacji funkcjonalno-przestrzennych. Wyraźny jest brak wzajemnych relacji pomiędzy poszczególnymi, historycznymi i atrakcyjnymi turystycznie, obiektami położonymi w obrębie Starego Fordonu.

Konsekwencją braku tych powiązań, np. ze strefą nadwiślańską, jest znaczący niedobór urządzonych terenów rekreacji i wypoczynku, służących lokalnym mieszkańcom, jak i stanowiących ofertę dla szerszej grupy użytkowników np. z Nowego Fordonu, czy z Bydgoszczy.

8.1.2 FORMA ZABUDOWY, ARCHITEKTURA I DETAL WYSTROJU PRZESTRZENI MIEJSKIEJ

Na obszarze Starego Fordonu spotykamy różne formy zabudowy, charakterystyczne dla małego miasta. Zwarta zabudowa pierzejowa, o funkcji mieszkaniowej, skupia się prawie wyłącznie przy ulicy Bydgoskiej, Wyzwolenia i Rynku. Dominuje zabudowa dwu, czasami trzy kondygnacyjna o dachach spadzistych, często pokrytych dachówką ceramiczną w kolorze naturalnie wypalanej gliny, ale zdarza się też czerwona blacha, papa czy eternit. Szczegółową inwentaryzację poszyc dachowych przedstawiono na PLANSZY IX. Dachy płaskie w budynkach frontowych zazwyczaj kryte są czarną papą, tak jak przeważająca część budynków zaplecзовych (oficyny mieszkalne, budynki garażowe i gospodarcze). W parterach budynków, usytuowanych przy głównych ulicach, spotyka się lokale użytkowe, głównie handlowe i drobne zakłady usługowe, chociaż znaczna ich część nie funkcjonuje, co jest poważnym mankamentem w Starym Fordonie.

W staromiejskiej zabudowie Fordonu, która tworzy szkielet historycznego układu urbanistycznego, spotykamy liczne naruszenia pierwotnej formy i kompozycji elewacji frontowej budynków m.in. poprzez zamurowanie otworów okiennych i drzwiowych, wprowadzenie różnego rodzaju, wielkości i kolorystyki stolarki w obrębie jednej elewacji, porzucanie pierwotnych kształtów i podziałów stolarki okiennej, zakłócanie symetrii, równowagi czy proporcji w wystroju zewnętrznym budynków, wprowadzanie powierzchni reklamowych dominujących w elewacji budynku. Przypadkowa jest kolorystyka elewacji budynków lub ich poszczególnych części, powodując przez to naruszenie spójności zabudowy i charakteru miejsca.

Analiza stanu estetycznego elewacji budynków usytuowanych w Starym Fordonie, jednoznacznie wskazuje, że dominuje tu zabudowa wymagająca remontów. Ocenę tego stanu przedstawiono na PLANSZY V. Remonty budynków, często nie mogą się tu ograniczać do samej elewacji, czy pokrycia dachów, ale w wielu przypadkach wymagają działań w obrębie konstrukcyjnych elementów budynków, czy instalacji technicznych.

Charakterystyczna dla Starego Fordonu, dawniej małego miasta, samodzielna lub bliźniacza zabudowa przyuliczna, występuje przy ulicy Kapeluszników, jednostronnie przy ul. Sikorskiego, Cierpickiej, Cechowej, Mącznej i Targowisko. Wspólne cechy, można odnaleźć w formie i układzie zabudowy zlokalizowanej wokół synagogi tj. przy ul. Góralskiej, Przy Bóżnicy, Piekary, czy Patrolowej. Dominuje tu niska (jedna, dwie kondygnacje), niewielka gabarytami, zabudowa, o funkcji mieszkaniowej (centrum średniowiecznego miasta lokacyjnego).

Na pozostałych obszarach, zwłaszcza oddalonych od Rynku (dawne przedmieścia Fordonu), zabudowa mieszkaniowa jest rozproszona, nie wyróżnia się szczególnymi wartościami architektonicznymi, czy estetycznymi. Budynki są usytuowane w otoczeniu ogrodów, nierzadko w głębi działek. Kwartale, czy linie zabudowy, są tu nieczytelne. Licznie występują niezabudowane działki oraz nieuporządkowane tereny magazynowo-składowe, które obniżające walory estetyczne obszaru.

Cały teren Starego Fordonu charakteryzuje się występowaniem licznej zabudowy zapleczewej, zazwyczaj o niskim standardzie technicznym i estetycznym. Jest ona często przypadkowo usytuowana, rozproszona, co obniża jakość przestrzeni w obrębie nieruchomości, jak i w jej otoczeniu. Licznie występują także obiekty blaszane o funkcjach garażowych i gospodarczych.

W tym dosyć typowym układzie zabudowy Starego Fordonu, można jednak wskazać kilka elementów przestrzennych i architektonicznych, które charakteryzują się zasadniczą odrębnością formy. Są to przede wszystkim:

- dwa place miejskie: Rynek i Targowisko,
- trzy charakterystyczne budynki świątynne (rzymskokatolicki, poewangelicki, synagoga), gdzie wieże kościołów stanowią dominanty w przestrzeni Starego Fordonu i są elementami identyfikującymi miejsca, ale także punktami odniesienia, widocznymi z wielu ulic i placów Starego Fordonu,
- zabudowa Zakładu Karnego,
- nabrzeże Wisły,
- most drogowo-kolejowy im. Rudolfa Modrzejewskiego.

To one charakteryzują Stary Fordon i są elementami identyfikującymi oraz świadczą o tożsamości kulturowej i historycznej miejsca.

8.2 KIERUNKI KSZTAŁTOWANIA UKŁADU FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNEGO, FORMA ZABUDOWY, ARCHITEKTURA I DETAL WYSTROJU PRZESTRZENI MIEJSKIEJ PLANSZE OD 1 DO 9

W układzie funkcjonalno-przestrzennym Starego Fordonu największy udział, co do powierzchni, ma strefa zabudowy mieszkaniowej. Zachowanie i kształtowanie tej strefy będzie miało decydujące znaczenie dla wzrostu liczby mieszkańców Starego Fordonu oraz dla standardów ich życia na tym terenie. Zwiększanie liczby mieszkańców Starego Fordonu jest priorytetowym działaniem w ramach jego rewitalizacji. Analizy w zakresie możliwości realizacji nowej zabudowy mieszkaniowej wykazały znaczące rezerwy w tym zakresie. Szacuje się, że na terenie Starego Fordonu objętego analizą, o powierzchni blisko 38 ha, można by zrealizować ok. 100 nowych budynków mieszkalnych, co pozwoliłoby na zwiększenie liczby mieszkańców o blisko 870 osób.

Obszar zabudowy staromiejskiej Fordonu, gdzie można spodziewać się największego wzrostu liczby nowych mieszkańców i dla którego przygotowano propozycje zabudowy i zagospodarowania, podzielono na trzy podstawowe rejony.

Jest to **rejon „Rynek – Sikorskiego”**, który obejmuje zabudowę w kwartale ulic: Wyzwolenia, Pielęgniarska, Kapeluszników i Sikorskiego. W granicach tego obszaru znajduje się także ulica Ordynacka, Kościelna, Rynek i południowa część ulicy Cechowej. Propozycje zagospodarowania **rejonu „Rynek – Sikorskiego”** przedstawiono na PLANSZACH: 2.1, 2.2, 2.3, 2.4, 2.5.

Kolejny teren to **rejon „Targowisko – Synagoga”**, który obejmuje zabudowę zlokalizowaną wzdłuż ulic: Patrolowej, Piekary, Targowisko, Przy Bóżnicy, Korzeniowskiego i Góralskiej. Propozycje zagospodarowania **rejonu „Targowisko – Synagoga”** przedstawiono na PLANSZACH: 3.1, 3.2, 3.3.

Oddzielnie przygotowano propozycje zagospodarowania ulicy Bydgoskiej - **rejon „Bydgoska”**. PLANSZE: 4.1, 4.2, 4.3, 4.4.

W kwestii gabarytów i formy zabudowy Starego Fordonu, wydaje się właściwym, utrzymanie zabudowy charakterystycznej dla małego miasta, poprzez zachowanie wysokości, skali i proporcji budynków oraz układu połąci dachowych, zwłaszcza budynków zlokalizowanych wzdłuż ulic, które tworzą ich klimat. Szczególnie ważne jest rozplanowanie zabudowy oraz tworzenie otwarć, zaoczeń, ale także zamknięć perspektywy ulic z wykorzystaniem np. dominujących wież kościelnych. Oczywiście dopuszczalna jest nowa zabudowa, architekturą i rozwiązaniami technicznymi, nawiązująca do współczesności, ale jednak ciągle powinna ona wpisywać się w „obraz” i panoramę „małego miasta”. Tak więc nowe budynki nie powinny być daleko różniące się formą i skalą od istniejącej zabudowy.

W rejonie Rynku i dochodzących do niego ulic, przewiduje się zachowanie zabudowy pierzejowej, możliwość nadbudowy parterowych budynków i wymianę zabudowy w złym stanie technicznym oraz wprowadzenie zabudowy na wolnych działkach w celu dopełnienia pierzei lub kwartałów zabudowy – np. ul.

Wyzwolenia 1 - PLANSZA: 2.4 **rejon „Rynek – Sikorskiego”**, czy np. ulica Bydgoska nr 6, 8, 10, 19, 32, 34 - PLANSZA 4.2, 4.3. **rejon „Bydgoska”**.

Zakłada się utrzymanie, remonty i możliwość wprowadzania nowej zabudowy, o charakterze przyulicznych budynków wolno stojących lub bliźniaczych np. ul. Sikorskiego 10 oraz ul. Sikorskiego strona nieparzysta, Ordynacka – cała ulica, Kapeluszników, a także sytuowanie budynków w otoczeniu ogrodów przydomowych – np. ul. Góralska, Saska, Warneńczyka, Wybranowskiego. Poprawi to strukturę zabudowy, ale także zwiększy intensywność wykorzystania terenu. Dodatkowo przewiduje się likwidację otwartych składów i magazynów (np. południowo-wschodni narożnik ul. Pielęgniarskiej i Ordynackiej), przekształcając, pozyskane w ten sposób tereny, dla potrzeb zabudowy mieszkaniowej.

W strefie staromiejskiej Fordonu przewiduje się utrzymanie i aktywizację usługowego charakteru głównych ulic, poprzez poprawę zagospodarowania odcinków tych ulic, zwłaszcza nawierzchni chodników i zapewnienie miejsc do parkowania, wprowadzenie zachęt do lokalizowania usług i innych aktywności gospodarczych przy głównych ulicach. W miarę aktywizacji strefy nadbrzeżnej dla funkcji rekreacyjnej, należy wprowadzać usługi również w rejonie ulicy Promenada i Zakładowej (gastronomia, hotelarstwo, biura). Wskazana jest także lokalizacja funkcji usługowych w strefie wjazdowej do miasta (w rejonie ronda Buxakowskiego), co może przełożyć się na realizację nowej zabudowy w tej części Starego Fordonu, dając jednocześnie miejsca pracy lokalnej społeczności.

Poza utrzymaniem formy i skali zabudowy, w kształtowaniu klimatu małego miasta, istotne znaczenie ma zwiększenie dbałości o estetykę poszczególnych budynków w zakresie wszystkich ich elementów wpływających na odbiór wizualny zabudowy, poczynając od: rodzaju tynku oraz koloru elewacji czy pokrycia dachowego, poprzez rodzaj materiału oraz kształt stolarki drzwiowej i okiennej, wymóg zachowania lub przywróceniu detalu architektonicznego na elewacji budynku, spójność form i koloru materiałów wykończeniowych, a także detalu wystroju, okuć, balustrad, schodów, orynnowania, szyldów, oświetlenia itd.

Pozytywne cechy występujące w zabudowie staromiejskiej należy utrzymywać i upowszechniać w nowych realizacjach. Drogą do osiągnięcia tego celu może być wskazywanie i promowanie właściwych wzorców i przykładów zabudowy, zwiększony nadzór konserwatorski i budowlany, dofinansowanie remontów realizowanych według przyjętych wzorców i zasad, przyznawanie premii konserwatorskich za remonty elewacji zachowujących lub odtwarzających właściwą jej kompozycję, czy np. dofinansowanie działań polegających na zastępowaniu eternitu, papy i blachy, dachówką ceramiczną w kolorze naturalnie wypalanej gliny. Pomocnym w tych działaniach może być przygotowanie wzorcowej palety barw i kompozycji kolorystycznych dla odcinków pierzei zabudowy, grup i rodzajów proponowanych materiałów wykończeniowych, w tym także tych uznawanych za nowoczesne (współczesne), które powinny być dostępne np. na stronie internetowej Biura Konserwatora Zabytków lub specjalnej stronie poświęconej rewitalizacji Starego Fordonu.

Strefa zabudowy mieszkaniowej wymaga także podjęcia działań porządkowych w obrębie zabudowy zapleczonej poprzez jej remonty i odnowienia, ale także poprzez likwidację zbędnej zabudowy gospodarczej. Konieczna jest sukcesywna likwidacja „zabudowy blaszanej” i zakaz realizacji nowych obiektów tego typu.

Bardzo ważnym elementem zagospodarowania strefy staromiejskiej Fordonu jest zachowanie placów, jako przestrzeni otwartych, oraz ich zagospodarowanie i aranżacja, jako łatwo dostępnych przestrzeni publicznych, poprzez wprowadzenie funkcji podnoszących atrakcyjność miejsca. Kształtowanie przestrzeni publicznych, ma dawać impuls do formalnej i nieformalnej integracji lokalnej społeczności.

Place i ulice należy traktować, wraz z ich otoczeniem, jako jedną, spójną przestrzeń, zarządzaną i funkcjonującą jako integralna całość. Kształtowanie przestrzeni publicznych (place, ulice) powinno być oparte o całościowe projekty obejmujące m.in. elewacje budynków, w tym ich kolorystykę i wystrój (reklamy, szyldy), nawierzchnie chodników i jezdni, elementy małej architektury, w tym np.: ławki, kosze na śmieci, bariery drogowe, kwietniki, wiaty przystankowe, kioski, latarnie, słupy ogłoszeniowe, oświetlenie, zieleń itd., które łącznie występując w przestrzeni, poprzez zharmonizowanie i wewnętrzną spójność, będą podkreślały wyjątkowy charakter miejsca.

Na terenie staromiejskiej części Fordonu, zaproponowano stworzenie reprezentacyjnej (o charakterze formalnym) przestrzeni publicznej na Rynku, dokonując jego reorganizacji i przebudowy. Propozycję zagospodarowania Rynku w Starym Fordonie i otaczających go ulic, przedstawiono na PLANSZACH: 2.1, 2.2, 2.4 **rejon „Rynek – Sikorskiego”**.

Rynek ma stanowić przestrzeń dla organizowania m.in. uroczystości i upamiętniania wydarzeń, w tym państwowych, lokalnych, religijnych czy kulturalnych. Aby stworzyć tu możliwie duży i wielofunkcyjny plac, zaproponowano scalenie płyty Rynku z kościołem pw. św. Mikołaja i jego otoczeniem, wprowadzając w tej przestrzeni nową nawierzchnię, tworzącą spójne przedpole na osi głównych schodów i wejścia do świątyni. Zwiększa to płytę Rynku i pozwala rozplanować jego przestrzeń dla poszczególnych funkcji. Jedną z nich jest funkcja reprezentacyjna, pozwalająca na organizację oficjalnych uroczystości i swobodne zgromadzenie ich uczestników na placu. Przestrzeń dla tych celów kształtuje się przed kościołem i wokół pomnika upamiętniającego poległych i pomordowanych w latach 1939-1945, przy czym ww. pomnik usytuowano we wschodniej części placu, na niewielkim wyniesieniu, w osi ulicy Cierpickiej.

Pozostała, południowa część Rynku, to przede wszystkim część wypoczynkowa z „Fontanną trzech kultur” i miejscem dla lokalizacji „miejskich mebli” w postaci siedzisk i stołów, letniej kawiarenki, czy wielofunkcyjnego pawilonu pełniącego rolę punktu: informacji miejskiej, działalności artystycznej, sprzedaży prasy, pamiątek, kwiatów i małej gastronomii. Kameralność południowej części placu ma zapewnić otaczająca go urządzona zieleń np. w postaci formowanych żywopłotów, klombów, czy aranżacji roślinnych. Urządzenie zieleni oraz wprowadzenie małej architektury, oświetlenia i nowych nawierzchni, odmiennych dla poszczególnych części placu, będzie miało kluczowe znaczenie dla postrzegania tego miejsca i możliwości jego ożywienia. Jezdnia okalająca plac od strony wschodniej, została wyposażona w dodatkowe miejsca do parkowania samochodów, a w zachodniej części Rynku zachowano przystanki komunikacji autobusowej, proponując jednocześnie zmianę rodzaju nawierzchni jezdni ul. Wyzwolenia, przy jednoczesnej przebudowie napowietrznych przewodów infrastruktury technicznej, na sieci usytuowane pod powierzchnią terenu.

Poza remontami budynków i rekompozycją elewacji zabudowy otaczającej Rynek, w tym muru i budynków Zakładu Karnego, zaproponowano uzupełnienie zabudowy w istniejącej pierzei wzdłuż ulicy Wyzwolenia nr 1 oraz lokalizację nowych obiektów przy ulicy Cechowej nr 2. W parterach budynków okalających Rynek, szczególnie wskazane jest sytuowanie lokali użytkowych, dla potrzeb rozwijania lokalnych usług. Propozycję zagospodarowania Rynku w Starym Fordonie, przedstawiono na PLANSZACH: 2.1, 2.2, 2.4 **rejon „Rynek – Sikorskiego”**.

Niejako odrębnym zagadnieniem w temacie zagospodarowania Rynku, jest kwestia zagospodarowania terenu Zakładu Karnego. Z jednej strony można założyć, że docelowo Zakład Karny na terenie Starego Fordonu zostanie zlikwidowany, a jego obiekty będą wykorzystane dla innych funkcji. Przy takim założeniu, trudno jednak przewidzieć, czy nowy właściciel zdecydowałby się na wyburzenie zabudowy wzniesionej na terenie Zakładu Karnego po II wojnie światowej, pozostawiając jedynie budynek Komory Celnej (np. dla funkcji usług turystyki – hotel), czy może jednak zachowałby cały kompleks budynków, zmieniając jedynie funkcję obiektów (np. dla funkcji usług turystyki – hotel, funkcji mieszkaniowej czy biurowej).

Przy założeniu, że po Zakładzie Karnym, pozostanie jedynie historyczny budynek Komory Celnej, Rynek w Starym Fordonie traciłby obecną południową pierzeję zabudowy, w zamian zyskując otwarcie, łączące plac miejski (Rynek) z nabrzeżem Wisły.

Nie można jednak wykluczyć dyslokacji funkcji Zakładu Karnego, przy jednoczesnym zachowaniu większości istniejących budynków. Takie rozwiązanie, przy zachowaniu południowej pierzei Rynku, wymagałoby wskazania nowych powiązań pieszych z Rynku na brzeg Wisły, co dzisiaj wyklucza funkcja i mur Zakładu Karnego.

Takie rozwiązania analizowano na etapie niniejszego opracowania, ale ze względu na aktualnie znikomą szansę ich faktycznej realizacji, ciekawym wyzwaniem w ramach rewitalizacji funkcjonalno-przestrzennej, jest proponowanie takich działań, które jak najlepiej wkomponują obiekty Zakładu Karnego w panoramę Starego Fordonu od strony Wisły oraz w pierzeję Rynku.

W tej sytuacji zaproponowano zmianę wystroju zewnętrznego obiektów Zakładu Karnego np. poprzez zmianę geometrii dachów, kolorystyki elewacji, wprowadzenie elementów i detalu architektonicznego,

nawiązujących do wystroju budynku głównego - dawnej Komory Celnej. PLANSZE: 2.4, 2.5 **rejon „Rynek – Sikorskiego”**.

Stworzenie atrakcyjnej, południowej pierzei Rynku, spójnej ze staromiejską zabudową Fordonu, pozwoli w przyszłości na zaniechanie działań polegających na przestłanianiu elewacji budynków Zakładu Karnego, np. wysoką zielenią.

Z obszarem Rynku, po jego wschodniej stronie, sąsiaduje teren otoczony ulicą Sikorskiego, Kapeluszników i Pielęgniarską. Osiami tego kwartału są ulice: Ordynacka i Cierpicka. Ta druga, w założeniach niniejszego opracowania, ma stanowić ciąg pieszo-jezdny, łączący ze sobą Kościół pw. św. Mikołaja, zlokalizowany na Rynku, z Kościołem pw. św. Jana Apostoła i Ewangelisty (dawny kościół ewangelicki), który jest usytuowany na skrzyżowaniu ulicy Sikorskiego i Kapeluszników. Ulica Cierpicka ma stanowić fragment większej trasy, tworzącej szlak kulturowo-rekreacyjny na terenie Starego Fordonu. Ulica Cierpicka, łącząc wspomniane powyżej kościoły, będzie się jednocześnie krzyżowała z ulicą Ordynacką, gdzie zaproponowano stworzenie kameralnego placu z możliwością lokalizacji ławek, zieleni przyulicznej, ogródków kawiarnianych i punktów usługowych, które pozwolą na zatrzymanie się i odpoczynek. Ta niewielka przestrzeń ma być także wprowadzeniem na ulicę Ordynacką, przy której zlokalizowano nową zabudowę mieszkaniową – PLANSZE: 2.1, 2.3 **rejon „Rynek – Sikorskiego”**.

Budynki przy ulicy Ordynackiej, jako zespół małych domów mieszkalnych o charakterze staromiejskim, o wysokości trzech lub czterech kondygnacji i wewnątrzpodwórkową zielenią towarzyszącą, stanowią największe skupisko nowej zabudowy na terenie Starego Fordonu. Ulica Ordynacka ma zachować lokalny charakter, z możliwością usytuowania w jej pasie zarówno zieleni przyulicznej, jak i miejsc postojowych. W kierunku północnym, granicą nowej zabudowy jest ulica Pielęgniarska, a na południu, ulicę Ordynacką połączono z ulicą Sikorskiego, przy której zaproponowano odtworzenie historycznego układu zabudowy przyulicznej, którą tworzył niegdyś m.in. budynek fordofskiego ratusza. PLANSZA: 2.5 **rejon „Rynek – Sikorskiego”**. Otoczenie Kościoła pw. św. Jana Apostoła i Ewangelisty (dawny kościół ewangelicki), pozostawiono w formie otwartej przestrzeni, umożliwiającej lepszą ekspozycję bryły świątyni, a jednocześnie pozwalającej na urządzenie miejsc postojowych, których wyraźnie brakuje w tej części Starego Fordonu. Na osi ulicy Ordynackiej, w kierunku południowym, zaproponowano utworzenie ciągu pieszego (z możliwością jego zadaszenia), prowadzącego na nadbrzeżną skarpę, gdzie zlokalizowano taras widokowy i zejścia na Bulwar Nadwiślański. Podobne połączenia zaprojektowano na osi ulicy Kapeluszników i Rybaki. W rejonie ulicy Rybaki i Wybranowskiego zlokalizowano zespół nowej zabudowy mieszkaniowej, a przy ulicy Rybaki wskazano możliwość usytuowania obiektów użyteczności publicznej, np. ośrodka opieki nad osobami starszymi. Załom skarpy wiślanej, z widokiem na rzekę, na południowym przedłużeniu ulicy Kapeluszników, predysponuje ten teren dla lokalizacji obiektu usługowego z zakresu gastronomii, hotelarstwa i turystyki, który stanowiłby istotny element, podnoszący atrakcyjność szlaku kulturowo-rekreacyjnego na terenie Starego Fordonu.

W odróżnieniu do Rynku, drugą, bardziej nieformalną przestrzeń publiczną w Starym Fordonie, zaproponowano jako „zielony plac zabaw”, wykorzystując do tego celu przestrzeń ulicy Targowisko, gdzie wskazano możliwość urządzenia terenu wypoczynku i rekreacji o charakterze codziennym. PLANSZE: 3.1, 3.2 **rejon „Targowisko – Synagoga”**.

Lokalizując przestrzeń publiczną w rejonie ul. Targowisko (trawiasta polana, plac zabaw, siłownia na otwartym powietrzu, zieleń urządzona, miejsce spotkań) wraz z uzupełniającą zabudową otaczającą plac, kierowano się przede wszystkim zasadą uszanowania cech pierwotnego układu urbanistyczno-architektonicznego tej części Starego Fordonu. Według danych historycznych, było to centrum średniowiecznego miasta lokacyjnego – plac, rynek, targowisko, dlatego też zachowano tu pierwotną formę otwartej przestrzeni – placu, a projektowaną, okalającą zabudowę dostosowano skalą i formą, do istniejących budynków. Teren ul. Targowisko wymaga przeprowadzenia badań archeologicznych, które mogą wpłynąć na ostateczny kształt zagospodarowania „zielonego placu”, ale wydaje się, że możliwe będzie połączenie historycznych elementów świadczących o przeszłości tego miejsca, z aktualnym zapotrzebowaniem społecznym i czysto użytkowymi walorami tej przestrzeni – wypoczynek, zabawa, integracja lokalnej społeczności, poprzez stworzenie atrakcyjnej przestrzeni publicznej. Strefę placu ma wypełniać wielofunkcyjna przestrzeń w formie trawiastej polany, przeznaczonej do swobodnego organizowania zabaw i

gier oraz okazjonalnych festynów i kiermaszy. W przestrzeni placu zachowano istniejące duże drzewa, które wykorzystano jako ważny element zagospodarowania terenu poprzez urządzenie, w ich otoczeniu, miejsc do siedzenia i odpoczynku oraz możliwość organizacji letnich ogródków, czy placu zabaw. Teren pomieści mini siłownię oraz pozwoli na zachowanie publicznej pompy, którą można rozbudować do formy osiedlowego źródła. Całość dopełniają ścieżki, stylowe oświetlenie oraz miejsca postojowe dla rowerów i samochodów. Istotnym elementem zagospodarowania tej przestrzeni może być budynek, stanowiący lokalny ośrodek integracji społecznej. Podstawowym założeniem jego powstania, jest idea stworzenia ogólnodostępnego miejsca, do którego może przyjść każdy. Może to być miejsce spotkań osób starszych, w którym organizowany będzie ich dzienny pobyt i gdzie będą mogli realizować swoje pasje, w tym udzielając się w działaniach na rzecz lokalnej społeczności. Może to być miejsce o charakterze świetlicy środowiskowej, w której dzieci zostaną otoczone opieką po powrocie ze szkoły, gdzie będą mogły odrobić lekcje, spotkać się z rówieśnikami czy rozwijać swoje zainteresowania. Funkcjonowanie takiego ośrodka można by połączyć z organizacją małego lokalu usługowego, punktu gastronomicznego, biblioteką, czy mediateką.

Na południowym krańcu ulicy Przy Bóznicy, pomiędzy ulicą Bydgoską i Korzeniowskiego, znajduje się budynek dawnej synagogi. Z jednej strony stanowi ona element zabudowy i zagospodarowania ulicy Bydgoskiej (północna pierzeja), z drugiej zaś łączy się z historycznym centrum średniowiecznego miasta lokacyjnego, które wyznaczają ulica Targowisko, Piekary, Korzeniowskiego i Przy Bóznicy. Budynek synagogi, świadectwo wielokulturowości Fordonu, z pewnością zasługuje na włączenie w przebieg szlaku kulturowo-rekreacyjnego. Synagoga wymaga dokończenia remontu oraz stworzenia z niej prestiżowego ośrodka kultury i sztuki. Dla potrzeb tych funkcji konieczne jest przystosowanie jej wnętrza, tak aby mogło służyć działaniom artystycznym, z zakresu historii i nauki, a także różnorodnym inicjatywom społecznym i kulturalnym, organizowanym na rzecz Fordonu i Bydgoszczy. Założenie powszechnej dostępności obiektu dawnej synagogi, wyraża się nie tylko poprzez planowane w nim funkcje, ale także poprzez sposób zagospodarowania jej otoczenia. PLANSZE: 3.3, 3.1 **rejon „Targowisko – Synagoga”**.

Zachowując historyczny kształt budynku, dawnej synagogi zaproponowano swobodny dostęp do jej bryły z ulicy Bydgoskiej, Przy Bóznicy i Korzeniowskiego. Nawiązaniem do dawnego ogrodzenia synagogi, są niskie, stylowe w formie i zdobnictwie, kute ogrodzenia, kształtowane w niewielkie kwartały - rabaty, zagospodarowane niską zielenią, formowaną w obwódkę. Ich dopełnieniem będą centralnie usytuowane na rabatach, formowane drzewa, albo mała architektura, np. w formie źródła ulicznego. Otoczenie synagogi wymaga wprowadzenia stylowych lamp (oświetlenia) oraz zmiany nawierzchni, zarówno chodników jak i jezdni.

Od strony ulicy Korzeniowskiego, przy północnej elewacji synagogi, powtórzono motyw formowanych w kwartały, zielonych rabat, z możliwością usytuowania w ich wnętrzach, np. rzeźb o spójnej formie i tematyce. Otoczenie budynku z tej strony, uzupełnia kilka stanowisk przeznaczonych do parkowania samochodów. Trzeba jednak podkreślić, że ulice w rejonie „Targowisko – Synagoga”, mają stanowić kameralne przestrzenie, przyjazne dla pieszych, z możliwością wyznaczania tras turystycznych. Niezbędna jest przebudowa infrastruktury technicznej i nawierzchni takich ulic, jak: Patrolowa, Piekary, Przy Bóznicy, Góralska i Korzeniowskiego. Walory estetyczne tych ulic, z pewnością podniesie wprowadzenie takich elementów jak: stylowe lampy, zieleń w formie pnączy lub kwietników, a także ciekawe aranżacje plastyczne, umieszczane na dużych płaszczyznach ścian i murów. PLANSZA: 3.3 **rejon „Targowisko – Synagoga”**.

Targowisko i Rynek, to bardzo ważne przestrzenie publiczne w Starym Fordonie, jednak największą, ale obecnie prawie całkowicie niewykorzystywaną, jest strefa nadwiślańska, stanowiąca potencjalny teren wypoczynkowy, o charakterze lokalnym, jak i ogólnomiejskim - **rejon „Bulwar Nadwiślański”**. Obejmuje on wody rzeki Wisły, strefę nadbrzeżną, zabudowę przy ulicy Zakładowej oraz zaplecza budynków usytuowanych przy ulicy Bydgoskiej i Sikorskiego. Od zachodu wyznacza go linia mostu im. Romualda Modrzejewskiego i ulica Filomatów, a od wschodu ulica Rybaki.

Budowanie, w świadomości mieszkańców, i rzeczywiste zagospodarowanie przestrzeni publicznej w formie „Bulwaru Nadwiślańskiego”, jest największym zadaniem rewitalizacyjnym w Starym Fordonie. Wynika to zarówno z wielkości tego terenu, różnorodności funkcji proponowanych w tym rejonie oraz skali i rangi wymaganych działań formalno-prawnych, w tym uwzględnienia zagrożenia powodziowego. Mając jednak całościową koncepcję zagospodarowania **rejonu „Bulwaru Nadwiślańskiego”**, można działania

rewitalizacyjne w jego obrębie, podzielić na kilka etapów – PLANSZA: 5.1, niezależnie od podziału nabrzeża na strefy funkcjonalno-przestrzenne – PLANSZA: 5.2.

Pierwszy etap to wykorzystanie istniejącego potencjału, po to aby w naturalny sposób powrócić nad rzekę Wisłę. Etap ten zawiera szereg prostych i nie koniecznie szczególnie kosztownych działań. W pierwszej kolejności chodzi o fizyczne udostępnienie terenów nadrzecznych dla potrzeb rekreacji poprzez wyrównanie terenu, oczyszczenie go, wykaszanie polan trawiastych oraz ścieżek spacerowych, z jednoczesnym zachowaniem oczek wodnych i terenów podmokłych we wschodniej części obszaru. Tak przygotowany teren może być wykorzystywany do organizowania imprez plenerowych, wydarzeń artystycznych oraz lokalizacji instalacji i rzeźb wieloprzestrzennych. Kolejne działania, oparte początkowo wyłącznie o grunt własności Gminy Bydgoszcz i Skarbu Państwa, powinny być nakierowane na budowę podstawowego wyposażenia nabrzeża w pomosty dla cumowania kajaków i łodzi np. na przedłużeniu ulicy Frycza Modrzewskiego oraz na budowę slipu i małej przystani, co umożliwi organizowanie rejsów turystyczno-rekreacyjnych po Wiśle.

Po wyznaczeniu obszarów zagrożenia powodziowego od rzeki Wisły (2013/2014), można podjąć działania zmierzające do uzupełnienia zabudowy o nowe budynki mieszkalne i mieszkalno-usługowe w rejonie ulicy Zakładowej. Do stosunkowo niskonakładowych, należą działania polegające na wprowadzeniu elementów urozmaicających zachodnią, szczególnie widoczną z mostu, elewację budynku Zakładu Karnego, pozbawioną dzisiaj otworów okiennych i drzwiowych, która swoją wielkością i kolorystyką dominuje w nadwiślańskim krajobrazie. Kolejne działania powinny zmierzać do regulacji stanów terenowo-prawnych gruntów w pasie nadrzecznym, co umożliwi swobodny dostęp do brzegu rzeki oraz jego wykorzystanie dla potrzeb turystyczno-rekreacyjnych np. poprzez urządzenie dojść oraz ciągów pieszo-rowerowych, łączących ulicę Bydgoską z bulwarami, a także wprowadzenie na nabrzeżu barek funkcyjnych, oferujących różnorodne usługi np. z zakresu gastronomii, kultury, czy sezonowego zamieszkania. Przewiduje się zachowanie i utrzymanie w należytym stanie technicznym wodowskazów i urządzeń hydrologicznych IMGW oraz ostróg na rzece Wiśle. Dla poprawy wizualnego odbioru sylwety Starego Fordonu, poza uzupełnieniem brakującej zabudowy w układzie kaskadowym, istotna będzie regulacja intensywności i wysokości drzewostanu, tak aby nie przesłaniał on panoramy miasta oraz po to, aby podkreślić jej wartościowe elementy, w tym charakterystyczne wieże kościołów, bryłę synagogi i historycznego budynku Komory Celnej (obecnie jednego z obiektów Zakładu Karnego). Całości ma dopełniać właściwie dobrana kolorystyka elewacji i pokryć dachowych budynków oraz ich iluminacja.

Drugi etap zagospodarowania „Bulwaru Nadwiślańskiego” to wykonanie elementów szczegółowego zagospodarowania Parku „Bulwar Nadwiślański”, głównie poprzez: modelowanie rzeźby terenu pozwalających na stworzenie podwyższonych tarasów ziemnych i umocnionych np. gabionami, tak aby stworzyć przestrzenie o mniejszym ryzyku zagrożenia powodziowego, budowanie nawierzchni ciągów pieszo-rowerowych, wyznaczenie i urządzenie placów zabaw oraz terenowych urządzeń sportu i rekreacji. We wschodniej części nabrzeża przewiduje się budowę pomostów na obszarach podmokłych oraz wytyczenie i opisanie ścieżek przyrodniczych.

Trzeci etap, to działania zmierzające do stopniowej dyslokacji składowiska piasku, poszerzenie i umocnienie basenu portowego oraz jego wyposażenie w niezbędną infrastrukturę. Docelowo przewiduje się budowę obiektu kapitanatu portu rzeczno-fordonu wraz z zapleczem techniczno-usługowym. Można także przyjąć, że na tym etapie nastąpi docelowa zmiana funkcji Zakładu Karnego, co pozwoli na pełniejsze otwarcie Starego Fordonu na Bulwar Nadwiślański, jednak moment ewentualnego przekształcenia budynków Zakładu Karnego dla potrzeb innych funkcji (hotelowe, mieszkaniowe, administracyjne) nie jest określony czasowo i nie musi być ściśle powiązany z żadnym etapem rewitalizacji nabrzeża Wisły.

Układ funkcjonalno-przestrzenny „Bulwaru Nadwiślańskiego”, kształtuje się następująco. Zachodnia jego część, zwana „**strefą portu**” – PLANSZA: 5.2, skupia przede wszystkim techniczne elementy zagospodarowania „Bulwaru Nadwiślańskiego”. Poza basenem portowym, ze slipem i pomostami cumowniczymi oraz umocnionym brzegiem (np. w formie schodów), znajdzie się tu parking wraz z dojazd do portu i rezerwowej przeprawy przez Wisłę (most pontonowy). Teren po składowisku piasku można wykorzystać dla potrzeb urządzenia piaszczystej plaży, boisk sportowych do gier zespołowych lub jako

miejsce lokalizacji skateparku. W strefie portu wyznaczono także ciągi pieszo-rowerowe, w tym nad kanałem portowym, realizując to połączenie w formie podnoszonej kładki. Drogi pieszo-rowerowe wprowadzą ruch rekreacyjny w okolice portu, jak i na cały „Bulwar Nadwiślański”, ale również kierują pieszych i rowerzystów do Brdyjścia i centrum Bydgoszczy, czy na most drogowo-kolejowy, do Ostromecka.

Centralna część „Bulwaru Nadwiślańskiego” – PLANSZA: 5.3, obejmuje dwie strefy funkcjonalne. Jest to „**strefa imprez i wydarzeń**”, skupiona na wschód od basenu portowego oraz „**strefa wypoczynku i relaksu**”.

Strefa „imprez i wydarzeń” będzie przystosowana do organizowania wypoczynku w grupie np. w formie festynów, gwarnych zabaw czy przedstawień plenerowych (artystycznych, kulturalnych, sportowych). W sąsiedztwie ulicy Promenada przewiduje się lokalizację strefy, w której mogą być sytuowane obiekty usługowe o charakterze sezonowym, w tym np. tymczasowe pawilony gastronomiczne, wypożyczalnia sprzętu rekreacyjno-turystycznego, czy zaplecza usługowo-techniczne. Centralną część strefy może zajmować, amfiteatralnie ukształtowana przestrzeń rekreacyjna, w formie np. łąki, z widownią kształtowaną jako ziemne lub kamienne tarasy, skupione wokół letniej sceny. Na styku ww. strefy z rzeką Wisłą, usytuowano pomosty cumownicze dla obsługi rejsów turystycznych – PLANSZA 5.3.

Na wschód, od osi ulicy Modrzewskiego, wyznaczono strefę „wypoczynku i relaksu”, gdzie rozlokowano plac zabaw z elementami nawiązującymi np. do tematyki wodnej, trawiaste boiska i polany, stanowiące przestrzeń dla zabaw i gier w mniejszej grupie rodzinnej lub społecznej, a także pawilony, czy altany i zadaszenia z np. miejscami do grillowania czy rozpalania ognisk. Na brzegu pojawiają się pływające pomosty cumownicze, wędkarskie i widokowe, oraz slip i stacjonarne barki, oferujące usługi gastronomiczne czy hotelowe. W obrębie obu tych stref wyznaczono ciągi pieszo-rowerowe oraz zaproponowano usytuowanie wieloprzestrzennych rzeźb lub instalacji przestrzennych, które odpowiednio oświetlone, a nawet okresowo, w części zatapiane wezbranymi wodami Wisły, mogą być charakterystycznym elementem krajobrazu Starego Fordonu.

Wschodni odcinek „Bulwaru Nadwiślańskiego”, swoim charakterem zbliżony do naturalnego zagospodarowania doliny rzecznej, tworzy „**strefę edukacji przyrodniczej i kontemplacji natury**” – PLANSZA: 5.4.

Ten ogólnodostępny ogród miejski na „Bulwarze Nadwiślańskim”, został ukształtowany dla potrzeb obserwacji, podziwiania i poznawania natury oraz wykorzystanie jej piękna, dla wyciszenia i regeneracji sił. W odkrywaniu walorów przyrodniczych tego miejsca, wyrażających się m.in. bogactwem świata roślin i zwierząt skupionych wokół oczek wodnych i terenów podmokłych, mają pomóc ścieżki edukacyjne, prowadzone w części, na drewnianych pomostach, tarasy widokowe oraz „sala” urządzona na wolnym powietrzu (siedziska, zadaszenie, tablice edukacyjne). Ponadto, proponuje się wzbogacenie parku, o przestrzenie wyposażone w urządzenia do ćwiczeń na wolnym powietrzu i aktywnej rehabilitacji ruchowej (siłownie terenowe, ścieżki spacerowe, przyrządy do gimnastyki), które będą wykorzystywane przez mieszkańców Fordonu, jak również mogą stanowić pełnowartościowe uzupełnienie dla proponowanego ośrodka opieki dziennej i całonocowej, dla osób starszych czy niepełnosprawnych, którego lokalizację wskazano w rejonie ulicy Rybaki. Piękno przyrody tego miejsca, mogą uzupełniać ciekawe instalacje artystyczne lub użytkowe oraz wieloprzestrzenne rzeźby plenerowe. Przez cały obszar prowadzone są ciągi pieszo-rowerowe, umożliwiające dostęp do tej części Parku, zarówno na przedłużeniu ulicy Rybaki, Kapeluszników, czy Ordynackiej, jak i w kierunku wału przeciwpowodziowego oraz planowanego portu rzeczno-fordonu, usytuowanego w rejonie ulicy Promenada. Zlokalizowanie tych ciągów na terenach o różnej rzędnych wysokościowych (przy linii brzegu, ale i na wyższych tarasach) oraz na wyniesionych, nad teren, pomostach spacerowych, umożliwi korzystanie z tej części parku, także w okresach podwyższonego poziomu wód w rzece Wiśle.

Ważnym elementem dla zagospodarowania rejonu „Bulwar Nadwiślański”, jak i całego obszaru Starego Fordonu, jest strefa łącząca nabrzeże rzeki z terenem zabudowy staromiejskiej, czyli strefa położona pomiędzy ulicą Bydgoską, poprzez ulicę Zakładową, do poziomu wyznaczonego przez oś ulicy Promenada. Strefa ta, z jednej strony, jest niezwykle eksponowana w sylwecie Starego Fordonu od strony Wisły, z drugiej zaś musi być ciekawie zagospodarowana, aby tworzyła łącznik Fordonu z Wisłą, a nie barierę, czy przeszkodę. Jest to skłon wiślanej skarpy, który przeznaczono do zabudowy, w szczególnie rozważny sposób.

Ewentualne błędy popełnione w zagospodarowaniu tego obszaru, wystawionego na widok ogólny, są trudne do ukrycia i w sposób niezwykle dobitny, kształtują emocje będące wyrazem postrzegania panoramy miasta od strony rzeki. Wymownym dowodem tej tezy jest budynek Zakładu Karnego, zlokalizowany przy jego zachodniej granicy, gdzie dominuje, obca w formie i skali, bryła budynku, oraz ogromna, zachodnia ściana bez otworów okiennych, czy jakiegokolwiek detalu architektonicznego.

Trudno dzisiaj, bez przyjęcia założenia, że Zakład Karny zostanie zlikwidowany, lub wyburzona będzie część jego obiektów, komponować „pozytywną” sylwetę Fordonu od strony rzeki. To złe doświadczenie, którego jesteśmy świadkami, za każdym razem gdy przejeżdżamy mostem, przez Wisłę w kierunku Bydgoszczy, jest szczególną przestrogą, jak łatwo zepsuć „widok” na miasto i jak, w sposób wyważony, trzeba projektować zabudowę na skarpie wiślanej.

W opracowaniu zaproponowano uzupełnienie istniejącej i realizację nowej zabudowy w rejonie ulicy Bydgoskiej i Zakładowej, dostosowując ją do skali i formy zabudowy charakterystycznej dla Starego Fordonu. Wskazano tu możliwość wnoszenia budynków od 1,5 do 3 kondygnacji w układzie kaskadowym, tak aby nie przesłaniać, sylwetki miasta i jego historycznych dominant wysokościowych. Zabudowa o funkcji mieszkaniowej, z tarasami, werandami i balkonami, skierowanymi w stronę Wisły, oraz o funkcji usługowej, zlokalizowanej od strony ulic i „Bulwaru Nadwiślańskiego” oraz ciągów łączących miasto z nabrzeżem, może być wizytówką miasta. Uporządkowania i przekształceń wymagają również zaplecza kamienic położonych po południowej stronie ulicy Bydgoskiej. Konieczna będzie rekompozycja zieleni, poprzez regulację intensywności i wysokości drzew, tam gdzie przesłaniają wartościowe obiekty w sylwecie Starego Fordonu, a z drugiej strony poprzez zachowanie drzew, które mogą „złagodzić” negatywne elementy krajobrazu. Proponuje się wprowadzenie elementów urozmaicających zachodnią, widoczną z mostu, elewację budynku Zakładu Karnego (o ile nie zostanie rozebrany), poprzez stonowanie jej kolorystyki, wprowadzenie atrap okiennych oraz zmianę geometrii dachu całego budynku.

Do czasu zmiany funkcji Zakładu Karnego, proponuje się rekompozycję, negatywnie postrzeganego muru, okalającego Zakład Karny, poprzez jego „podbudowę” zielenią krzewów oraz wprowadzenie np. murali, dających ciekawy efekt plastyczny, a jednocześnie będących uzupełnieniem wieloprzestrzennych rzeźb plenerowych czy instalacji artystycznych, lokalizowanych na bulwarze. Docelowo, po likwidacji Zakładu Karnego, przewiduje się rozbiórkę muru.

„Bulwar Nadwiślański”, w tym zabudowa przy ul. Zakładowej, port, nabrzeże, wymagają całościowego projektu iluminacji.

9. PODSUMOWANIE

Rady Miasta Bydgoszczy, Uchwałą Nr XXXVI/755/12 z dnia 19 grudnia 2012r. w sprawie przyjęcia planu pracy na rok 2013 ustaliła, że jednym z tematów jej prac, będzie „Rewitalizacja Starego Fordonu”.

W związku z powyższym, Miejska Pracownia Urbanistyczna w Bydgoszczy przygotowała opracowanie pn. „Stary Fordon - rewitalizacja funkcjonalno-przestrzenna”, które pozwoliło na diagnozę uwarunkowań i wskazanie kierunków rewitalizacji Starego Fordonu w wymiarze urbanistycznym.

Przygotowane projekty koncepcyjne, dotyczą różnych kwestii. Poruszają one m.in. zagadnienia związane z kompozycją przestrzenną zabudowy, ochroną obiektów i układów urbanistycznych, wartościowych ze względów historycznych, poszukują relacji i połączeń z rzeką, a także wskazują możliwe kierunki w zagospodarowaniu strefy nadbrzeżnej Wisły. Bogactwo tematów zawartych w opracowaniu, pozwala na jego skierowanie do szerokiego grona osób i instytucji związanych ze Starym Fordonem, tak aby skupić ich myśli i działania na szeroko rozumianej REWITALIZACJI.

Zaproponowane rozwiązania opierają się głównie o sferę działań przestrzennych i funkcjonalnych, prowadzących do zagospodarowania Starego Fordonu zgodnie ze współczesnymi potrzebami, ale jednocześnie z poszanowaniem kontekstu historycznego i podkreśleniem tożsamości miejsca oraz ze świadomością konieczności budowania więzi społecznych.

Opracowanie pn. „Stary Fordon – rewitalizacja funkcjonalno-przestrzenna”, pozwoliło na określenie misji, celów i kierunków rewitalizacji funkcjonalno-przestrzennej oraz ich przedstawienie Radzie Miasta Bydgoszczy. Wskazane kierunki oraz zaproponowane niezbędne działania i wytyczne projektowe, mają służyć

osiągnięciu założonych celów. Trzeba też podkreślić, że Stary Fordon, ze swoimi atrakcjami, ma stanowić istotny element miejskiego systemu „Terenów wypoczynku i rekreacji w Bydgoszczy”.

Opracowanie pn. „Stary Fordon – rewitalizacja funkcjonalno-przestrzenna”, powinno być rozwijane i mocno wsparte przez pozostałe elementy REWITALIZACJI, tzn. w ujęciu zintegrowanym, do których należą szeroko pojęte zagadnienia społeczne, kulturowe, infrastrukturalne, czy gospodarcze. Rewitalizacja Fordonu jest zadaniem na wiele lat.

W przygotowanie i realizację tych działań, powinny wpisać się wydziały i służby Urzędu Miasta Bydgoszczy, ale także partnerzy zewnętrzni. Zintegrowane podejście do REWITALIZACJI, pozwala na stworzenie, pod patronatem Miasta Bydgoszczy, całościowych projektów z różnych dziedzin i specjalności, które mogą stanowić zaproszenie dla „inwestorów” działających np. w budownictwie, projektowaniu, transporcie, rekreacji, turystyce, hotelarstwie, żegludze, pomocy społecznej, aktywizacji zawodowej, kulturze, sztuce i w wielu innych. Tworzenie nowych projektów i ich ciągłe rozwijanie, może być także podstawą do ubiegania się o dofinansowanie ze środków zewnętrznych, na ich realizację (np. z Kontraktu terytorialnego województwa kujawsko-pomorskiego 2014-2020, czy bezpośrednio z funduszy Unii Europejskiej).

Chcemy rozpocząć to dzieło, i mimo przeszkód, dotrzeć do celu. Potrzebne są nam: pasja, zaangażowanie, czas, środki materialne i wielorakie wsparcie samorządowych władz Bydgoszczy. Pamiętajmy jednak w naszym działaniu, że Stary Fordon to nie tylko zabudowa staromiejska, zabytki, place i ulice, tereny nadwiślańskie, rzeka, czy most przez Wisłę, ale to także ludzie, jego mieszkańcy. Niech działania podejmowane w ramach REWITALIZACJI, aktywizują i łączą ze sobą mieszkańców Starego Fordonu, wokół przyjętych celów. Ponieważ Stary Fordon, to: **„dobry adres”, „miejsce spotkań” i „brama miasta”**.

Zamieszczone w opracowaniu ilustracje zaczerpnięto z powszechnie dostępnych stron internetowych:

<https://plus.google.com/photos/112959081938091452711/albums/5671267556522396913/5694147901096974530?banner=pwa&gpsrc=pwr1&pid=5694147901096974530&oid=112959081938091452711>

<https://maps.google.pl/>

<http://www.traveller-it.pl//pomoc/licencjonowany-przewodnik-miejski-po-krakowie/trasa-4.html>

<http://www.skyscrapercity.com/showthread.php?t=262701&page=192>

<http://www.steelexpress.biz/news.html>

<http://www.sztetl.org.pl/pl/image/12256/>

http://www.landscapingnetwork.com/pictures/entryways-steps-and-courtyard_20/58102-nd-signature-landscapes-inc-small-courtyard-fountain-bench-pavers-succulent_4033/

www.ikamień.pl/artykuly/5746

<http://www.led.micros.pl/technologie-oswietlenie-uliczne-z-wykorzystaniem-zrodel-led-13.html>

<http://www.luxmarket.pl/asortyment/brilux-elgo/oprawa-parkowa-thales-s1-i-l1/4167>

<http://forumogrodnicze.info/viewtopic.php?f=5&t=50769>

<http://img59.imageshack.us/img59/7194/dsc08995l.jpg>

<http://imageshack.us/photo/my-images/842/dsc02669hm.jpg/>

<http://www.zano.pl/mala-architektura/katalog/tablice-informacyjne/tablica-informacyjna-08-037>

<http://www.tuwodzislaw.pl/wiadomosci,rydultowy-otworzyli-nowa-silownie,wia5-3273-4999.html>

<http://www.nton.pl/apps/pbcs.dll/article?AID=/20121011/POWIAT01/121019928>

<http://www.umtychy.pl/artykul.php?s=46,1169>

<http://photo.bikestats.eu/zdjecie,190514,zdroj-uliczny-w-lodzi-pasaz-schillera.html>

http://www.dzieciochatki.pl/index.php/component/option,com_alberghi/Itemid,115/id,29/task,detail/

<http://www.mmzielonagora.pl/artykul/moje-wedrowki-po-warszawie-nowe-miasto>

<http://www.artbud.pl/pl/p/Pompa-uliczna-reczna-H3/11160>

http://pl.123rf.com/photo_15306528_lawki-wokol-drzewa-w-parku.html

<http://podlasie24.pl/wiadomosci/garwolin/piknik-na-zielonej-trawie-e3d2.html>

<http://pl.wikipedia.org/wiki/Ogr%C3%B3d>

<http://www.e-ogrody.pl/Ogrody/1,113380,2963915.html>

<http://almet.com.pl/metaloplastyka/ogrod.html>

<https://maps.google.com/maps?q=40+E+Erie+St,+Chicago,+IL+60611&hl=en&ll=41.894547,-87.626545&spn=0.009727,0.01929&sll=37.0625,-95.677068&sspn=42.224734,79.013672&vpsrc=6&hnear=40+E+Erie+St,+Chicago,+Illinois+60611&t=m&z=16>

http://www.ogrodzeniolox.pl/Ilolex/oferta/gabiony/elementy_architektury/61,1.htm

<http://gibbsfarm.org.nz/thompson.php>

<http://www.zalewwislany.pl/rzeki-delta-wisly-petla-zulaw/obiekty-hydropodroczne/drewnica-most-zwodzony>

<http://1.bp.blogspot.com/-zU1v9zTI70/TgK7Oje9uul/AAAAAAAAAHl/GbHebEtItpv4/s640/Hudson+River+park+grasses.jpg>

<http://gwe24.pl/Turystyka-rzeczna-w-okolicy-Pruszcza-Czemu-nie,7452.html>

http://www.domynawodzie.pl/dnw_co.html

<http://gibbsfarm.org.nz/thompson.php>

<http://gibbsfarm.org.nz/goldsworthy.php>

<http://gibbsfarm.org.nz/dawson.php>

<http://www.mmpoznan.pl/418254/2012/6/29/na-warcie-pojawily-sie-dwa-pomosty-zdjecia?category=news>

<http://www.123inspiration.com/the-glass-pavilion-by-steve-hermann/>

<http://www.nationalparks.nsw.gov.au/rouse-hill-regional-park/fibrosa-pavilion/picnic-bbq>

http://news.illinois.edu/news/11/0915_ADHD-greenspaces_FrancesKuo_AndreaFaberTaylor.html

<http://www.designbuzz.com/urban-camping-offers-refuge-for-not-so-adventurous-urban-nomads>

<http://www.jarosz.com.pl/materace.php>

https://www.google.pl/search?q=big+river-park&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ei=pGp3UruOGsu7hAft5oDIaw&ved=0CAcQAUoAQ&biw=973&bih=668#q=big+river-park%2C389910ff&tbm=isch&facrc=&imgsrc=Orbs5qH7Dvp4UM%3A%3BSphmz7TS_Vhk3M%3Bhttp%253A%252F%252Fimg.obiektyturystyczne.pl%252Fbig%252Criver-park%252C389910ff3d456c902c6640e8165278ae.jpg%3Bhttp%253A%252F%252Fwww.obiektyturystyczne.pl%252Fnajlepsze.noclegi%252F4234%252Czator%252Cosrodek-wczasowy-domek-letniskowy-osrodek-wypoczynkowy-w-zatorze-w-malopolskim%3B489%3B367

<http://www.san2.pl/drewo.htm>

http://www.otljarocin.lasy.gov.pl/image/image_gallery/por%C4%99cze.jpg?img_id=22097460

<http://www.woohome.com/furniture/mobile-tree-benches>

<http://www.obrazky.pl/727-rzezb>

http://www.missouriplants.com/Yellowalt/Iris_pseudacorus_page.html

<http://botanica.net.pl/zielone-podw%C3%B3rka.html>

<http://pikininigardens.blogspot.com/2013/01/podworka-riga-latvia.html>

<http://morguefile.com/archive/display/184433>

http://www.k-m-a.pl/projekty/budynki-biurowe-i-uslugowe/00185_na-skarpie

<http://www.urbanity.pl/dolnoslaskie/wroclaw/z40548>

<http://chattanoogaandbeyond.com/day-32-miller-plaza-chattanooga/>

<http://www.skyscrapercity.com/showthread.php?t=1613963&page=4>

<http://www.ponferrada-virtual.com/plazas-glorietas-ponferrada/2-75-25-75.htm>

http://www.2mm.architektura.com.pl/panel_3.swf

<http://www.pracownia-archiplan.pl/wizualizacje/budynki-uslugowo-mieszkalne.php>

<http://www.flickr.com/photos/clickr12345/3392831640/>

www.muratorplus.pl/inwestycje/inwestycje-komercyjne/lincoln-park-proekologiczne-biurowce-na-mokotowie_78658.html

<http://mtzawadzki.pl/kamienica.htm>

<http://www.uspro.pl/projects/view/112/kamienica-stary-rynek-5-plock.html>

<http://barkat.co.uk/>

<http://galeria.budownictwopolskie.pl/galeria/368/8262>

<http://rozrywka.trojmiasto.pl/Sopot-posmakowal-sztuki-nowoczesnej-n51481.html>

<http://www.flickr.com/photos/ansincortona/3159855077/>

http://www.escofet.com/pages/productos/ficha_productos.aspx?IdP=59

http://www.123rf.com/photo_1988064_line-of-plant-pots-in-a-street.html

http://www.archiexpo.com/prod/calzolari/concrete-planters-public-spaces-52728-715620.html#product-item_190446

http://www.cityofboston.gov/propertymanagement/street_furniture.asp

<http://www.jozwiakrafal.pl/?p=178>

<http://www.australiandesignreview.com/news/2082-sydneys-green-square-shrinks-in-latest-development-proposal>

<https://unionsquaremain.org/2012/02/meet-the-parklet/>

<http://inspix.net/design-2/>

<http://freshome.com/2010/10/04/15-urban-furniture-designs-you-wish-were-on-your-street/>

<http://freshome.com/2011/09/22/tom-fruins-kolonivehus-colorful-interpretation-of-life-and-art/>

<http://www.dziennikzachodni.pl/artykul/412496,plac-bieganskiego-w-czestochowie-jest-remontowany-film,id,t.html?cookie=1>

http://www.parkaria.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=7:slupki-ozdobne-stalowe-i-zeliwne&catid=1:aktualnosci&Itemid=23

<http://www.maichrzakpp.pl/projekty.php?limit=2>

http://www.boatnerd.com/news/newsthumbsb/html1/newsthumbs_914.htm

<http://juliegilley.typepad.com/.a/6a00e55005a368883301116844121c970c-popup>

<http://discuss.amtraktrains.com/index.php?/topic/47665-show-us-your-camera/page-2>

http://www.k-m-a.pl/projekty/budynki-biurowe-i-uslugowe/00185_na-skarpie

<http://www.urbanity.pl/dolnoslaskie/wroclaw/z40548>

<http://www.flickr.com/photos/photohound/2350972898/>

<http://rrcity.com/rec/DSC04084.JPG>

http://www.kotek.pl/bloxlite/0,110557,8294075.html;GPL_SID=qxnHRd1Yhx1JTqg2GL2b1scHvCzYLjzJvgM30VDzCTHs6hlxfWcI-653694110?blogName=fiszka&year=2011&month=07&title=zludzenia_optycznenuuuxdd&counter=0

<https://www.fremont.gov/index.aspx?NID=330>

<http://www.woostercollective.com/murals/>

http://www.sztuka-architektury.pl/na_fasadzie.php5?show=443

<http://www.skyscrapercity.com/showthread.php?t=262701&page=192>

<https://plus.google.com/photos/112959081938091452711/albums/5671267556522396913/5702654662655599826?banner=pwa&psrc=pwr1&pid=5702654662655599826&oid=112959081938091452711>

<https://plus.google.com/photos/112959081938091452711/albums/5671267556522396913/5694147901096974530?banner=pwa&psrc=pwr1&pid=5694147901096974530&oid=112959081938091452711>

http://bydgoszcz.gazeta.pl/fordon/5,112631,12380648,Szybowce_powodz_i_wiezienie_czyli_przedwojenny_Fordon.html?i=15

<http://www.sztetl.org.pl/pl/image/12256/>

<http://www.forum.bsmz.org/viewtopic.php?f=9&t=1693&sid=cb6852ca14336c69efca53ceff2efec8&start=120>

<http://wodomaniak.pl/?p=312>

http://www.culture.pl/baza-architektura-pelna-tresc/-/eo_event_asset_publisher/eAN5/content/marina—przystan-bydgoszcz

http://www.bydgoszcz.pl/miasto/aktualnosci/aktualnosci-2013-lipiec/Zostaw_sw_j_rower_w_mie_cie.aspx

<http://bydgoszcz.mapofpoland.pl/Bydgoszcz,zdjecie,5384,Tor-Regatowy-Brdyujście.html>

Ponadto wykorzystano:

Skrócone studium historyczno-konserwatorskie Starego Fordonu - wykonane na zlecenie Biura Badań i Dokumentacji Zabytków w Bydgoszczy opracowanie mgr Ewa Raczyńska, mgr Emanuel Okoń, Bydgoszcz 1991r.